

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Hemingway_Ernest-Pohyblivý_svátek.pdb

PDB Name: Pohyblivý svátek

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXt

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 20.10.2005

Modification Date: 20.10.2005

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

=====
Title: Pohyblivý svátek

Author: Ernest Hemingway

Version: 1.0

OCR: Akira

Corrections: 1+

ISBN: N/A

Note: PalmBookZ
=====

Obsah

Předmluva

Dobrá kavárnička na place Saint-Michel

Slečna Steinová udílí pokyny

Une génération perdue

Shakespeare & spol.

Lidé od Seiny

Falešné jaro

Konec jedné záliby

Hladovka byla dobrá škola
Ford Madox Ford a pekelník
Rodí se nová škola
S Pascinem v Dômu
Ezra Pound a jeho Bel Esprit
Skončilo to dost podivně
Muž, který mněl smrt napsanou na čele
Evan Shipman v Lilas
Ve službách zlých mocností
Scott Fitzgerald
Jastrábi se nedělí
Otázka rozměrů
Paříž nikdy nebere konce
Ne vzpomínky, ale život

„POKUD MÁ ČLOVĚK TO ŠTĚSTÍ, ABY ŽIL ZAMLADA V PAŘÍŽI, POTOM AŽ PŮJDE V ŽIVOTE KAMKOLIV, JDE TO VŠUDE S NÍM, PONEVADŽ PAŘÍŽ, TO JE POHYBLIVÝ SVÁTEK.“

ERNEST HEMINGWAY JEDNOMU PŘÍTELI, 1950

Tuto knihu začal psát Ernest na podzim 1957 na Kubě, dělal na ní v zimě 1958 - 59 v Ketchumu v Idahu, vzal si ji s sebou, když jsme v dubnu 1959 jeli do Španělska, přivezl si ji zpátky na Kubu a potom koncem podzimu do Ketchumu. Z jara 1960 ji na Kube dokončil, když ji předtím nechal ležet a psal jinou. Nebezpečné léto, o vášnivé rivalitě Antonia Ordoneze a Luise Miguela Dominguina při býčích zápasech ve Španělsku 1959. Na podzim 1960 v Ketchumu provedl v této knize několik oprav. Tyká se let 1921 až 1926 v Paříži.

MARY HEMINGWAYOVÁ

předmluva

Z důvodů pro něho dostatečných vynechal autor v této knize řadu míst, lidí, postřehů a dojmů. Něco bylo tajemstvím a o něčem kdekdo věděl, kdekdo psal a bezpochyby ještě bude psát.

Není tu zmínky o Stade Anastasie, kde býval na zahradě ring a kde u stolků pod stromy obsluhovali boxeři. Ani o tréninku s Larrym Gainsem, ani o velkých zápasech na dvacet kol v Cirque d'Hiver. Ani o takových dobrých kamarádech, jako byl Charlie Sweeney, Bill Bird a Mike Strater, ani o Andrém Massonovi a Miróovi. Není tu zmínky o našich cestách do Schwarzwaldu, ani o jednodenních výpravách do lesů kolem Paříže, které jsme milovali. Bylo by pěkné, kdyby to všechno v téhle knížce bylo, ale zatím se budeme muset bez toho obejít.

Bude-li čtenář chtít, může tuto knížku pokládat za vymyšlenou. Vždycky však je možné, že taková vymyšlená knížka trochu osvětlí to, co bylo napsáno jako fakt.

ERNEST HEMINGWAY San Francisco de Paola, Kuba 1960

dobrá kavárnička na place saint-michel

A taky přišlo špatné počasí. Obyčejně to začalo jednoho dne, když podzim skončil. Museli jsme před deštěm zavřít na noc okna a na náměstí Contrescarpe svlékal studený vítr listí ze stromů. Promáčené listí leželo na dešti, vítr hnal na zastávce dešť do velikého zeleného autobusu a v Café des Amateurs bylo plno, okna zevnitř zamžená horkem a kouřem. Byla to smutná, bídně vedená hospoda, kam se slézali

pijáci z okolí, a pro ten pach špinavých těl a kyselý puch opilství jsem se jí vyhýbal. Chlapi i ženské, co chodili k Amatérům, bývali věčně opilí, nebo aspoň pořád, pokud na to měli. Většinou vínem, co se tu dávalo na půllitry nebo na litry. Mívali tu reklamu na celou řadu aperitivů s nezvyklými jmény, jenže ty si mohl dopřát málokdo, leda jako základ pro opití vínem. Ženským pijákům se říkalo poivrottes a znamenalo to ožralkyně.

Café des Amateurs byla žumpa rue Mouffetard, té báječné, přecpané, úzké jarmareční uličky, co vedla na náměstí Contrescarpe. Staré činžáky tu mívaly v každém patře u schodů jeden záchod, sedlo se na bobku a po obou stranách otvoru bývaly přidělané stupačky ve tvaru boty, aby locataire neuklouzl. Žumpy, do kterých ústily, se v noci vybíraly pumpou do voznic tažených koňmi. V létě, když byla všechna okna dokořán, bývalo pumpu slyšet a pronikavě to páchlo. Voznice mívaly hnědý a šafránový nátěr, a když chlapi pumpovali při měsíčku v rue du Cardinal Lemoine, vypadaly ty válce na kolech s párem koní jako malba od Braqua. Žádná však nevypumpovala Café des Amateurs. Zežloutlá vyhláška, která tu hlásala zákonné pokuty a tresty za veřejné opilství, byla celá od much a nikdo jí nevěnoval pozornost, a zrovna tak i hosté tu bývali sami ohavně páchnoucí štamgasti.

S prvním studeným zimním deštěm na člověka najednou dolehl všechen smutek města. Na procházce už nebylo vidět vršky vysokých bílých domů, jen mokrou čern ulic a zavřené dveře malých krámků, bylinkářství, papírnictví, trafiky, pokoutní anděličkářky, a hotel, kde kdysi umřel Verlaine a kde jsem teď měl já mansardu na psaní.

Do té mansardy vedla tři nebo čtyři patra schodů a byla tam velká zima. Věděl jsem, nač by mě přišla otýpka klestí, tři balíčky drátem svázaných borových třisek na zátop, dlouhých jako špaček tužky, a kolo napůl proschlého tvrdého dříví, poněvadž to všechno bych musel koupit, kdybych chtěl tu místnost vytopit. A tak jsem si zašel naproti podívat se na střechu v dešti a zjistit, jestli se někde z komína kouří a jak jde kouř. Žádný kouř nešel a představil jsem si, jak bude možná komín prostydlý a nepotáhne a jak bude nejspíš v místnosti plno čoudu, topení přijde vniveč a budou to vyhozené peníze, a tak jsem šel po ulici dál. Minul jsem lyceum Jindřicha Čtvrtého a starý kostel Saint-Étienne-du-Mont, přešel jsem větrem zametené place du Panthéon a zahrnul doprava, abych se schoval, až jsem pak vyšel na závětrné straně bulváru Saint-Michel a sunul jsem se po něm dál, minul jsem Cluny a bulvár Saint-Germain, až jsem konečně došel na place Saint-Michel k pěkné kavárničce, kterou jsem už znal.

Byla to příjemná kavárna, teplá, čistá a vlnidná, a tak jsem starý plášť pověsil oschnout na věšák, obnošený a omšelý plstěný klobouk jsem odložil na policičku nad sebou a poručil si bílou kávu. Vrchní ji donesl a já jsem z kapsy kabátu vytáhl poznámkový sešit a tužku a začal psát. Psal jsem zrovna o něčem tam nahoře v Michiganu, a poněvadž venku bylo lezavo, větmo a pusto, bylo v té povídce taky tak. Za klukovských, mladických i prvních dospělých let jsem vídával, jak přichází konec podzimu, a někde se o tom dalo psát líp než jinde. Tomu se říká přesazovat se, pomyslel jsem si, a možná že je toho u lidí zrovna tak zapotřebí jako u jiných věcí, které rostou. Jenže v té povídce chlapi pili, takže jsem dostal žízeň a dal jsem si rum Svatého Jakuba. V té zimě chutnal báječně, a tak jsem psal dál, bylo mi moc dobře a cítil jsem, jak mě ten dobrý rum z Martiniku zahřívá na těle i na duchu.

Do kavárny vešla dívka a posadila se sama ke stolku u okna. Byla moc hezká, obličej měla svěží jako čerstvě raženou minci, kdyby se mince razily do hladkého masa s pletí osvěženou deštěm, a vlasy černé jako vraní perut', zastřížené do špičky šikmo přes tvář.

Díval jsem se na ni, uváděla mě do rozpaků a moc mě vzrušovala. Byl bych ji rád dostal do té povídky nebo kamkoliv, jenže se usadila tak, aby viděla na vchod i na ulici, a tak mi bylo jasné, že někoho čeká. Psal jsem tedy dál. Ta povídka se psala sama a měl jsem co dělat, abych jí stačil. Dal jsem si dalšího Svatého Jakuba a pokaždé, jak jsem zvedl hlavu, pozoroval jsem tu dívku. Nebo když jsem si řezátkem ostříl tužku a hoblínky se kroutily na tácek pod sklenicí.

Viděl jsem tě, ty krásná, a teď mi patříš, ať už čekáš koho chceš a i když tě už víckrát neuvidím, říkal jsem si v duchu. Patříš mi a celá Paříž mi patří a já patřím tomuhle sešitu a téhle tužce.

Pak jsem se zase pustil do psaní, dostal jsem se daleko do povídky a ztratil jsem se v ní. Ted jsem ji psal já, už se mi nepsala sama, nerozhlízel jsem se už a neměl ponětí, kolik je hodin, ani jsem si už nedával další Svaté Jakuby. Měl jsem jich už dost, ani jsem na ně nepomyslel. A pak byla povídka hotová a byl jsem hrozně unavený. Přečetl jsem si poslední odstavec a potom jsem zvedl hlavu a rozhlédl

se po té dívce a ta už byla pryč. Doufám že s nějakým slušným chlapem, říkal jsem si. Ale bylo mi smutno.

Zavřel jsem sešit s povídkou, strčil jsem ho do náprsní kapsy a řekl jsem si vrchnímu o tučet portugaises a půl karafy toho suchého bílého vína, co tu měli. Po dopsání povídky jsem si vždycky připadal prázdný a bývalo mi šťastně i smutno jako po milování. Věděl jsem, že to je určitě moc dobrá povídka, i když jsem obvykle doopravdy poznal, jak je dobrá, teprve když jsem si ji druhý den přečetl znova.

Jak jsem jedl ty ústřice, které silně chutnaly po moři a měly slabou příchut' kovu, kterou smývalo studené bílé víno, takže zbývala jenom ta chuť po moři a šťavnatá tkáň, a jak jsem z každé skořápky vypíjel tu chladnou tekutinu a splachoval ji svěží chutí vína, ztrácel jsem ten pocit prázdnoty, začínal jsem být šťastný a dělat plány.

Když nám teď začalo mizerné počasí, mohli bychom na chvíli z Paříže odjet někam, kde místo toho deště by mezi borovicemi padal sníh a pokrýval cestu i příkré horské stráně, někam tak vysoko, aby tam bylo slyšet vrzání sněhu, až bychom se večer vraceli do chaty. Pod Les Avants byla horská chata, kde se vařilo báječně, a tam bychom mohli být spolu, vzít si s sebou knížky a v noci se spolu hrát v posteli, až by okna byla dokořán a svítily hvězdy. Tam by se dalo jet. Třetí třídou by ten vlak nestál tolik. Strava by nás přišla jenom nepatrně draž než v Paříži.

Ten psací pokoj v hotelu bych pustil, takže by zbývala jen činže v rue du Cardinal Lemoine 74, a ta je nepatrná. Napsal jsem pár článků pro noviny v Torontu a šeky už by tady měly být. Tohle jsem dokázal psát všude za všech okolností, a tak jsme na cestu měli.

Až bych byl z Paříže venku, třeba bych o ní dokázal psát, jako jsem v Paříži dokázal psát o Michiganu. Nevěděl jsem, že je na to ještě moc brzy, protože jsem ještě Paříž dost neznal. Ale tak to nakonec taky dopadlo. Ať je to jak chce, jestli bude žena chtít, tak pojedem. Dorazil jsem tedy ústřice a víno, zaplatil útratu a nejkratší cestou se pustil zpátky do kopce po Montagne Sainte-Genève k našemu domovu, v dešti, který teď už znamenal jen místní počasí a ne něco, co změní život člověka. „Já myslím, Tatie, že by to bylo báječné," řekla moje žena. Obličej měla jemně modelovaný a oči i úsměv se jí při rozhodování rozsvěcely, jako by dostávala přepychové dárky. „A kdy bychom to jeli?" „Kdy budeš chtít."

„Copak o to, já bych jela hned. Tos nevěděl?"

„Třeba zas bude hezky a jasno, až se vrátíme. Může tu být moc hezky, když je chladno a jasno."

„To víš, že bude," řekla. „A stejně jsi moc hodný, žeš na to přišel."

slečna steinová udílí pokyny

Když jsme se vrátili do Paříže, bylo jasno, chladno a krásně. Město se zimě přizpůsobilo. Naproti v uhlířství měli dobré dříví a před celou řadou slušnějších kaváren stály venku koše s dřevěným uhlím, takže se na terasách dalo sedět v teple. Doma jsme měli teplo a útulno. Na dříví jsme přikládali boulets, vejčité brikety z uhléňého mouro, a zimní osvětlení na ulicích bylo nádherné. Ted' už si člověk zvykl vídat proti nebi holé stromy a chodit v jasném, ostrém větru po čerstvě vymytých pískových pěšinkách v Lucemburské zahradě. Stromy bez listů, když se s tím člověk smířil, vypadaly jako sochařská díla, po hladině rybníčků vál zimní vítr a fontány v jasném světle chrlily. Všechny vzdálenosti se nám zkrátily od té doby, co jsme byli na horách.

Díky té změně nadmořské výšky jsem si stoupání do kopce ani neuvědomoval, leda s potěšením, a docela mi dělalo radost vylézt v hotelu do svého pokojíku v nejvyšším patře, kde jsem pracoval a odkud jsem měl rozhled po všech střechách a komínech v celé čtvrti na tom vysokém kopci. Krb v té místnosti měl slušný tah a na práci tu bylo teplo a příjemně. Nosíval jsem si sem mandarinky a pečené kaštiny v papírovém kornoutu, a když jsem dostal hlad, loupal jsem si ty malé pomeranče, jedl jsem je s pečenými kaštanami a jejich slupky jsem házel a jádýrka plival do ohně. Míval jsem z těch procházek, z té zimy a z práce pořád hlad. Tam nahoře v mansardě jsem taky měl láhev kirsche, kterou jsme si přivezli z hor, a když jsem končil povídku nebo své denní penzum, dával jsem si z té láhve loka. Když jsem byl s denní

práci hotov, uklidil jsem sešit nebo papíry do šuplíku ve stole a zbylé mandarinky napsal do kapes. Zmrzly by mi, kdybych je tu byl nechal přes noc.

Báječně se to pak šlo dolů po dlouhém schodišti, když člověk věděl, že měl při práci kliku. Vždycky jsem pracoval, dokud jsem něco neudělal, a pokaždé jsem toho nechal, když jsem věděl, jak to bude dál. Tímhle způsobem jsem měl jistotu, že se druhý den dostanu z místa. Ale když jsem někdy začínal novou povídku a nemohl s ní hnout, vysedával jsem u krbu, vymačkával pomerančovou kůru do jazyků plamene a díval se, jak prská do modra. Postával jsem u okna a rozhlížel jsem se po střechách Paříže a přitom jsem si říkal: „Nelam si hlavu. Zatím ti to vždycky šlo a půjde tito i teď“. To chce jenom napsat jednu poctivou větu. Napiš tu nejpoctivější větu, jakou dokážeš." A tak jsem obvykle jednu poctivou větu nakonec napsal a potom jsem z ní vyšel dál. Tenkrát to bylo lehké, poněvadž se vždycky našla nějaká poctivá věta, kterou jsem znal nebo někde viděl nebo někoho slyšel říct. Jakmile jsem však začal psát vyumělkovaně nebo tak, jako bych něco předváděl či ukazoval, brzy jsem přišel na to, že ten ornament či kudrlinku můžu škrtnout a zahodit a začít tou první jednoduchou, poctivou větou, co jsem napsal. Tam nahoře v mansardě jsem se rozhodl psát povídky o všem, o čem něco vím. O to jsem se snažil vždycky, co jsem psal, a byla to moc dobrá a přísná disciplína.

Tam v té mansardě jsem se taky naučil nemyslet na nic, o čem píšu, od té chvíle, co skončím denní práci, až do druhého dne, než zase začnu psát. Takhle pak na tom pracovalo moje podvědomí a já přitom poslouchal druhé lidi a doufal, že se zároveň učím, že si všímám všeho, anebo jsem si četl, abych na svou práci nemyslel a pracovně neznemohoucněl. Když se mi práce dařila — a k tomu bylo zapotřebí zrovna tak mít kliku jako kázeň — býval to pak báječný pocit, jít po těch schodech dolů, a byl jsem potom volný a mohl jsem si jít po Paříži všude, kam jsem chtěl.

Když jsem se odpoledne vracel jinudy a došel do Lucemburské, mohl jsem projít zahradou a zajít si do Lucemburské galerie, kde visívaly ty skvělé obrazy, co je teď většinou přemístili do Louvru a Jeu de Paume. Kvůli Cézannům jsem tam chodíval skoro denně, a taky jsem si prohlížel Manety a Monety a další impresionisty, co jsem se s nimi prvně setkal v Chicagu v Ústavu pro umění. Z Cézannovy malby jsem se naučil, že jednoduché poctivé věty zdaleka nestačí na to, aby povídka získala ty dimenze, které jsem se do ní pokoušel dát. Naučil jsem se od něho moc, ale nebyl jsem dost výřečný, abych to uměl někomu vyložit. Krom toho to bylo tajemství. Ale když se v Lucemburské zešeřilo, prošel jsem obvykle zahradou a stavěl jsem se v ateliéru v rue de Fleurus 27, kde bydlívala Gertruda Steinová.

To jsme předtím s manželkou přišli ke slečně Steinové na návštěvu a ona i její přítelkyně, která s ní bydlela, k nám byly velice srdečné a přátelské a nám se v tom velkém ateliéru se skvělými obrazy hrozně líbilo. Bylo to tu jako jeden z nejlepších sálů té nejvzácnější galerie, až na to, že tu stál veliký krb a bylo tady teplo a pohodlí, podávaly se tu různé dobroty a čaj a přírodní destiláty z rudých a žlutých sliv a z lesních ostružin. Byly to čiré, aromatické alkoholy a nalévaly se z broušených karaf do maličkých sklínek. Ať už to byla quetsche, mirabelle nebo framboise, všechny chutnaly jako to ovoce, z kterého pocházely, kdyby se na jazyku proměnilo v ovládaný oheň, který člověka zahřívá a uvolňuje.

Slečna Steinová byla hodně statná, ale ne tak moc vysoká. Byla stavěná bytelně jako selka. Měla krásné oči a energický německo-židovský obličej, jaký by také mohl být friulský, a připomínala mi selku ze severní Itálie, svým oblečením, pohyblivým obličejem a hezkými, hustými přistěhovaleckými vlasy, které nosila vyčesané nahoru, stejně jako už je asi nosívala na střední škole. Hovořila stále, ze začátku o lidech a hospůdkách.

Její společnice měla velice příjemný hlas, byla menší, velmi tmavá, vlasy nosila ostříhané jako Johanka z Arku na ilustracích od Bouteta de Monvela, a nos měla hodně zahnutý. Právě něco háčkovala, když jsme tam prvně přišli, a háčkovala potom dál, starala se nám o jídlo a pití a bavila se s mou ženou. Vedla jeden rozhovor a sledovala přitom dva, často i vpadla do toho rozhovoru, který sama nevedla. Později mi vykládala, že vždycky baví manželky. Cítili jsme s ženou, že manželky se tady jaksí trpí. Ale nám se slečna Steinová i se svou přítelkyní líbily, i když ta přítelkyně naháněla strach. Obrazy a pečivo a tu eau-de-vie měly opravdu báječné. Zdálo se, že se jim také zamlouváme, a zacházely s námi, jako bychom byli moc hodné, způsobné a nadané dětičky, a měl jsem pocit, jako by nám odpouštěly, že jsme do sebe zamilovaní a že jsme manželé — o to se už postará čas —, a když je manželka pozvala k nám na čaj, pozvání přijaly.

Když k nám přišly, zdálo se, že nás mají dokonce ještě radši, ale to mohlo být tím, že tu bylo málo místa a že jsme seděli mnohem blíž pohromadě. Slečna Steinová si sedla na matrace na podlahu a prosila, abych jí ukázal ty povídky, co mám hotové, a říkala, že se jí líbí až na tu jednu nazvanou Nahoře v Michiganu.

„Dobré to je,“ říkala. „O to vůbec nejde. Jenže je to inaccrochable. To jako kdyby malíř namaloval obraz, jaký nemůže pověsit na výstavě, a nikdo si ten obraz nekoupí, poněvadž si ho taky nemůže pověsit v bytě.“

„A co když to nic sprostého není, ale jenom to, že se člověk snaží používat těch slov, jakých by lidi skutečně použili? Že ta povídka může jediné s těmihle slovy vycházet pravdivě, a že se jich tedy použít musí? Pak jich musíte použít!“

„Ale vy vůbec nechápete, o co jde,“ řekla. „Nesmíte psát nic, co je inaccrochable. Nemá to cenu. Je to chyba a je to hloupost.“

Sama prý hodlá publikovat v Atlantic Monthly, pravila, a taky prý bude. Řekla mi, že na to, abych tam nebo v Saturday Evening Post mohl tisknout, nejsem dost dobrý spisovatel, ale že třeba jsem svým způsobem nějaký nový typ spisovatele, jenže především prý si mám pamatovat, abych nepsal povídky, které jsou inaccrochable. Nepřel jsem se o to, ani jsem se už nepokoušel znova vysvětlovat, co se snažím udělat s dialogem. To byla moje věc a teď bylo mnohem zajímavější poslouchat. Tehdy odpoledne nám taky vykládala, jak se dají kupovat obrazy.

„Bud'to si můžete kupovat šaty,“ říkala, „nebo obrazy. Prostě je to tak. Nikdo nemůže obojí, pokud není zrovna velký boháč. Nestarejte se moc o svoje oblečení, nedejte na žádnou módu, kupte si pohodlné a trvanlivé šaty, a co ušetříte na oblečení, zbude vám na obrazy.“

„Jenže i kdybych si už v životě žádné šaty nekoupil,“ řekl jsem, „stejně bych jakživ neměl na ty Picassy, které bych chtěl.“

„Ne. Ten je mimo váš dosah. Vy musíte kupovat svoje vrstevníky — lidi, co s vámi sloužili na vojně. Budete je znát. Setkáte se s nimi ve své čtvrti. Vždycky se najdou slušní noví malíři. Ale nejde o to, že byste si tolik šatů kupoval vy. Vždycky půjde o vaši paní. Právě to ženské oblečení je tak drahé.“

Viděl jsem, jak se moje žena snaží nedívat se na ty prapodivné hadry jako z podpalubí, co měla slečna Steinová na sobě, a jak se jí to celkem daří. Když od nás odcházely, byli jsme myslím ještě pořád ve flóru a pozvaly nás, ať zase přijdem do rue de Fleurus 27.

Teprve později mi bylo řečeno, jen ať v zimě zajdu do ateliéru kdykoliv kolem páté. Potkal jsem slečnu Steinovou v Lucemburské. Nemohu si vzpomenout, jestli to byla na procházce s pejskem nebo ne, ani jestli tenkrát pejska vůbec měla. Já jsem se procházel sám, to vím, poněvadž my jsme si tenkrát psa dovolit nemohli, ani kočku ne, a znal jsem kočky jediné z kaváren a z menších restaurací, nebo ty ohromné kocoury, co jsem obdivoval u domovníků za oknem. Později jsem slečnu Steinovou často potkával v Lucemburské s pejskem, mám však dojem, že tenkrát ho ještě neměla.

Ale to pozvání jsem tehdy přijal, pes nepes, a zvykl jsem si pak stavět se v ateliéru na kus řeči a ona mi pokaždé dávala přírodní eau-de-vie, trvala na tom, abych si nalil ještě jednu, a já se díval na ty obrazy a povídali jsme si. Ty obrazy člověka vzrušovaly a hovor býval moc dobrý. Mluvívala většinou ona, vyprávěla mi o moderních obrazech a malířích — o nich spíš jako o lidech než jako o malířích — a o svém díle. Ukazovala mi celou řadu rukopisných svazků, co už napsala a co po ní její společnice denně přepisovala na stroji. Psát každý den ji dělalo šťastnou, jenže když jsem ji poznal blíž, přišel jsem na to, že ke štěstí je pro ni třeba, aby ten její pravidelný denní výrobek, který kolísal podle energie, taky někde uveřejňovali a aby se jí dostávalo uznání.

Nebylo to tak akutní, když jsme se spolu seznámili, protože předtím zrovna otiskla tři povídky, které byly každému srozumitelné. Jedna z těch tří, Melanctha, byla moc dobrá a pěkné ukázky její experimentální prózy jí vyšly knižně. Kritikové, kteří se s ní teď seznámili nebo ji už znali, ji hodně chválili. Měla takovou osobnost, že když se jí zachtělo někoho získat na svou stranu, nedalo se jí odolat, a když se s ní kritikové seznámili a uviděli její obrazy, začali její psaní, kterému nemohli rozumět, brát jako něco, nač je spolehnout, už jenom z nadšení pro její osobu a z důvěry v její soudnost. Objevila také řadu postřehů o rytmu a opakovaném použití slov, postřehů, které byly platné a cenné, a dobře o nich hovořila.

Nesnášela však duchamorné opravy rukopisů, ani povinnost psát srozumitelně, ačkoliv potřebovala publicitu a oficiální uznání, zvláště pro tu neuvěřitelně dlouhou knihu nazvanou Jak se utvářeli Američané.

Ta kniha měla obrovský začátek, dlouho pak pokračovala ve velkých, nesmírně brilantních úsecích, a pak se vlekly nekonečné repetice, jaké by svědomitější a méně líný spisovatel dávno zahodil do koše. Seznámil jsem se s ní velmi důkladně, když jsem přiměl — donutil by myslím bylo to pravé slovo — Forda Madoxe Forda, aby ji tiskl na pokračování v Transatlantic Review, i když jsem tehdy tušil, že kniha asi přechká životnost té revue. Při otiskování v té revue jsem musel za slečnu Steinovou přechist všechny korektury, jelikož to byla práce, jaká jí žádné štěstí neskýtala.

Tenkrát odpoledne, když bylo zima a já prošel kolem domovníkovy vrátnice a přes studený dvorek do tepla v ateliéru, jsme tohle všechno měli ještě léta před sebou. Tenkrát mi slečna Steinová dávala poučení o sexu. Měli jsme se tehdy navzájem velice rádi a já jsem se už naučil, že všechno, čemu nerozumím, pravděpodobně bude mít něco do sebe. Slečna Steinová mě la dojem, že jsem v otázkách sexu příliš nevzdělaný, a musím přiznat, že určité předsudky vůči homosexualitě jsem měl, poněvadž jsem ji poznal z těch drsnějších stránek. Věděl jsem, že kvůli tomuhle jsem u sebe nosíval nůž a býval bych ho použil, když jsem byl jako kluk ve společnosti tuláků, v dobách, kdy „vlci“ neznamenovaly slangový výraz pro chlapy posedlé touhou po ženské. Z těch dob v Kansas City jsem znal celou řadu inaccrochable výrazů a rčení, i zvyků z různých částí města, z Chicaga a ze člunů na Michiganském jezeře. Na dotazy slečny Steinové jsem se jí snažil vysvětlit, že když se člověk pohybuje jako kluk ve společnosti chlapů, musí být připraven někoho zabít, musí vědět, jak se to dělá, a skutečně být přesvědčen, že to udělá, aby ho ten člověk neobtěžoval. Výraz pro to byl inaccrochable. Pokud člověk věděl, že by zabil, druzí to rychle vycítili a dali mu pokoj, ale existovaly určité situace, do jakých se člověk nesměl nechat dohnat nebo chytit. Býval bych se dovedl vyjádřit živěji pomocí jednoho inaccrochable rčení, jakého používali vlci ve člunech na jezeře. „Třebas je díra široká, moh bys ji koupit do voka.“ Ale před slečnou Steinovou jsem si vždycky dával pozor na jazyk, i když by takové poctivé rčení třeba objasnilo nebo vystihlo líp nějaký předsudek.

„Ale ano, Hemingwayi,“ řikala. „Jenomže vy jste žil ve společnosti zločinců a zvrhlíků.“

O to jsem se přit nechtěl, ačkoliv jsem si říkal, že jsem žil ve světě, jaký je, a že v něm byly všechny druhy lidí a že jsem se jim pokoušel rozumět, třebaže jsem některé nedokázal mít rád a některé jsem ještě pořád nenávidel.

„A co ten starý pán s vybranými způsoby a s ohromným jménem, jak za mnou v Itálii chodíval do špitálu a nosíval mi láhve marsaly či campari a choval se bezvadně, až jsem pak jednoho dne musel říct sestře, ať už toho člověka víckrát na pokoj nepouští?“

„Takoví lidé jsou nemocní, nemohou za to, a vy byste je měl litovat.“

„Měl bych litovat toho a toho?“ zeptal jsem se. Uvedl jsem jeho jméno, ale on si tak libuje v tom, aby je uváděl sám, že mi připadá zbytečné uvádět je za něho.

„Ne. Ten je zkažený. Svádí mladé lidi a je sám opravdu zkažený.“

„Ale je prý to dobrý spisovatel,“ řekl jsem.

„Není,“ řekla. „Je to jen pozér, který kazí mladé lidi, poněvadž mu to dělá dobře, a svádí je i k jiným neřestem. Například k drogám.“

„A ten člověk v Miláně, co ho mám litovat, ten se mě nepokoušel zkazit?“

„Nebud'te bláhový. Copak si mohl dělat vyhlídky, že zkazí vás? Chlapec jako vy, který pije alkohol, copak se ten dá zkazit lahví marsaly? Ne, to byl ubohý starý pán, který za své jednání nemohl. Byl nemocný a nemohl za to a vy byste ho měl litovat.“

„Taky jsem ho tenkrát litoval,“ řekl jsem. „Jenže mě znechutil, protože měl takové vybrané způsoby.“

Usrkl jsem si ještě eau-de-vie a litoval starého pána a díval se na Picassův divčí akt s košíkem květin. Ten rozhovor jsem já nezačal a teď jsem si říkal, že už to začíná být trochu nebezpečné. V rozhovorech se slečnou Steinovou skoro nikdy žádné pausy nebyvaly, ale teď jsme se odmlčeli a ona mi zřejmě chtěla něco říct, a tak jsem si nalil skleničku.

„Vy o tom, Hemingwayi, vlastně vůbec nic nevíte,“ řekla. „Poznal jste zločince a lidi nemocné a zkažené. Hlavní je, že ten akt, který provádějí mužští homosexuálové, je ošklivý a odpuzující a že se potom sami sobě hnusí. Pijou a berou drogy, aby to překonali, ale jsou z toho aktu zhnusení a pořád

mění partnery a nikdy nedokážou být opravdu šťastni."

„Ovšem."

„U žen je tomu naopak. Nedělají nic, co by se jim hnusilo, nic odpuzujícího, takže jsou potom šťastné a mohou spolu šťastně žít."

„Ovšem," řekl jsem. „Ale co ta a ta?"

„Ta je zkažená," řekla slečna Steinová. „Je dočista zkažená, takže nikdy nemůže být šťastná, leda pořád s novými lidmi. Kází lidi."

„Chápu."

„Chápete určitě?"

V těch dobách bylo k pochopení tolik věcí a byl jsem rád, když jsme se bavili o něčem jiném. Park byl zavřený, takže jsem musel sejít do rue Vaugirard a obejít dolní konec parku. Bylo tu smutno, jak byl park zavřený a zamčený, a mně bylo smutno, jak jsem musel jít kolem a ne skrz, a pospíchal jsem domů do rue du Cardinal Lemoine. A ten den začal tak hezky. Zítra budu muset dělat jako šroub. Práce dokáže vyléčit všechno, domníval jsem se tenkrát a domnívám se to i teď. Tak slečně Steinové tedy připadá, říkal jsem si, že se potřebuju akorát vyléčit ze svého mládí a z lásky ke své ženě. Už mi pak vůbec nebylo smutno, když jsem došel do rue du Gardinal Lemoine a vyprávěl ženě o svých nově nabytých vědomostech. Tu noc jsme byli šťastni se svými vlastními vědomostmi, které jsme už dávno měli, a s dalším, novým poznatkem, který jsme získali na horách.

une génération perdue

Lehko si člověk zvykl stavět se navečer v rue de Fleurus 27 kvůli tomu teplu a těm skvělým obrazům a povídání. Slečna Steinová nemívala hosty nijak často a vždycky bývala přátelská, dlouho dokonce láskyplná. Když jsem se vracel z cest, které jsem musel podnikat za ty kanadské noviny a za tiskovou agenturu, pro kterou jsem taky pracoval, na různé politické konference, na Blízký východ nebo do Německa, pokaždé po mně chtěla, abych jí vyprávěl všechny zábavné podrobnosti. Nějaké humornější stránky se vždycky našly a jí se líbilo i to, čemu Němci říkají historky s šibeničním humorem. Chtěla v běhu světa znát tu veselejší stránku, nikdy ne tu skutečnou, tu zlou.

Byl jsem mladý, nebýval jsem žádný škarohlíd a vždycky, i v té nejhorší době, se děly věci nezvyklé a komické a slečna Steinová to ráda poslouchala. To ostatní jsem jí nevykládal, to jsem si psal sám pro sebe.

Když jsem se zrovna nevrátil z žádné cesty a stavěl se po práci v rue de Fleurus, snažil jsem se někdy přimět slečnu Steinovou, aby povídala o knížkách. Když jsem psal, míval jsem zapotřebí po práci číst. Bylo zapotřebí mít nějaký tělocvik, unavit něčím tělo, a moc dobré bývalo milovat se s někým, koho člověk miloval. To bylo vůbec ze všeho nejlepší. Ale potom, když byl člověk vyprázdněný, bylo zapotřebí číst, aby člověk nemyslel na práci a nestaral se o ni, než se zas do ní pustí. Už jsem se naučil studnici svého psaní nikdy nevyčerpávat, pokaždé přestat, dokud ještě v hloubi studny něco zbývá, a nechat ji, aby se přes noc zase naplnila z pramenů, které ji napájely.

Abych po práci na psaní nemyslel, četl jsem si někdy autory, co tehdy psali, jako Aldouse Huxleyho, D. H. Lawrence, anebo kohokoliv, kdo vydával knížky, jaké se daly vypůjčit v knihovně Sylvie Beachové anebo najít ve stánku na nábřeží.

„Huxley je mrtvola," říkala slečna Steinová. „Nač chcete číst někoho, kdo je mrtvý? Copak nechápete, že to je mrtvý spisovatel?"

Tenkrát se mi nezdálo, že by byl mrtvý, a říkal jsem jí, že mne jeho knížky baví a že mi umožňují nemyslet.

„Máte číst jenom to, co je opravdu dobré, anebo co je vyloženě špatné."

„Opravdu dobré knihy jsem četl letos celou zimu a loni celou zimu a budu je číst celou příští zimu. A vyloženě špatné knihy nemám rád."

„Proč čtete tenhle brak? Vždyť on to je, Hemingwayi, inflační brak. Od člověka, který je mrtvola."

„Rád se podívám, co se píše," řekl jsem. „Aspoň nemyslím na to, abych to dělal taky."

„Kohopak čtete ještě?"

„D. H. Lawrence," řekl jsem. „Napsal pár moc dobrých povídek. Jedna se jmenuje Pruský důstojník."

„Zkoušela jsem číst jeho romány, ale vždyť on je nemožný. Absurdní a přecitlivělý. Píše jako nemocný."

„Mně se líbili Synové a milenci a Bílý páv," řekl jsem. „Ten možná tolik ne. Nemohl jsem dočíst Milující ženy."

„Jestli nechcete číst nic vyloženě špatného a chcete něco, co by vás stále upoutávalo a co je svým způsobem vynikající, měl byste si přečíst Marii Belloc Lowndesovou."

Jakživ jsem o ní neslyšel a slečna Steinová mi půjčila Nájemníka, tu obrovskou historku o Jacku Rozparovači, a další knížku o vraždě někde v okolí Paříže, což mohlo být jedině v Enghien-les-Bains. Obě to byly skvělé oddechové knížky, postavy v nich vypadaly docela věrohodně a děj ani hrůza nepůsobily nikdy falešně. Byla to četba dokonale vhodná po psaní, a tak jsem přečetl od paní Belloc Lowndesové všechno, co existovalo. Ale bylo toho jenom omezeně a žádná knížka už nebyla tak dobrá jako ty první dvě. Nikdy už jsem nenašel nic tak dobrého pro tu prázdnou denní či noční dobu, až teprve když vyšly první výtečné knížky od Simenona.

Slečně Steinové by se myslím ty dobré simenonky líbily — první, kterou jsem četl, byla buď L'Excluse Numéro I, nebo La Maison du Canal — ale nejsem si tím jist, poněvadž tenkrát, když jsem se s ní znával, nerada francouzsky četla, ačkoliv moc ráda francouzsky mluvila. Ty první dvě simenonky, co jsem četl, mi dala Janet Flannerová. Ta francouzsky četla ráda a Simenona četávala už tenkrát, když ještě psával soudničky.

Nemůžu si vzpomenout, že by Gertruda Steinová za ty tři čtyři roky, co jsme se spolu kamarádili, bývala někdy příznivě mluvila o nějakém spisovateli, pokud nepsal příznivě o jejím díle nebo neudělal něco, čím by její dráhu podpořil, až na Ronalda Firbanka a později Scotta Fitzgeralda. Když jsem se s ní setkal poprvé, nemluvila o Sherwoodu Andersenovi jako o spisovateli, zato však o něm vřele hovořila jako o člověku, o jeho velkých, překrásných, vroucných italských očích, o jeho půvabu a laskavosti. Já jsem na jeho velké, překrásné, vroucné italské oči kašlal, ale moc se mi líbily některé jeho povídky. Napsané byly jednoduše, někdy nádherně, a on dobře znal ty lidi, o kterých psal, a hluboce s nimi cítil. Slečně Steinové se nechtělo mluvit o jeho povídkách, ale vždycky o něm jako o člověku.

„A co jeho romány?" ptal jsem se jí. Nechtělo se jí bavit se o Andersenových dílech o nic víc než o Joyceovi. Jak se člověk zmínil o Joyceovi dvakrát, nedostal už pozvání, aby přišel zas. To bylo jako zmínit se před jedním generálem příznivě o druhém. Člověk se poučil, že to nemá dělat, hned napoprvé, co se té chyby dopustil. Vždycky se však před generálem dalo zmínit se o takovém generálovi, kterého on porazil. Ten generál, s kterým jste mluvili, obyčejně moc chválil toho poraženého generála a moc rád se pouštěl do podrobných výkladů, jak ho tenkrát porazil.

Andersonovy povídky byly příliš dobré, než aby se o nich dalo spokojeně konverzovat. Chystal jsem se slečně Steinové říct, jak nepochopitelně slabé mi připadají jeho romány, jenže to by byl taky oheň na střeše, poněvadž by to znamenalo kritizovat jednoho z jejích nejoddanějších stoupenců. Když potom napsal román Temný smích, tak přílišně špatný, afektovaný a hloupý, že jsem si nemohl pomoci, abych ho neparodoval v Jarních přívalech, dostala slečna Steinová hrozný vztek. Napadl jsem někoho, kdo byl součástí jejího aparátu. Ale dlouho předtím ještě vztek nemívala. Sama začala Sherwooda štědře chválit potom, co jako spisovatel zkrachoval.

Měla spadeno na Ezru Pounda, poněvadž se jednou moc rychle posadil do malinkého, křehkého a bezpochyby nepohodlného křesílka, které mu dost možná nabídly schválně, a buď je tehdy prosedl nebo rozlámal. Že to je velký básník a jemný a šlechetný člověk a že by se býval docela dobře vešel do křesla normálních rozměrů, to se v úvahu nebralo. Důvody pro její odpor k Ezrovi, podávané šikovně a zlomyslně, se vynášely teprve o pár let později.

To tenkrát, když jsme se vrátili z Kanady a bydleli jsme v rue Notre-Dame-des-Champs a ještě pořád jsme se slečnou Steinovou byli zadobře, udělala tu poznámku o ztracené generaci. Nějak ji zlobilo zapalování u staré fordky model T, co s ní tehdy jezdila, a v garáži ten mladík, který sloužil poslední rok ve válce, buďto nebyl dost pohotový nebo snad neporušil přednostní pořadí jiných vozů, aby spravil fordku slečny Steinové. Na žádný pád nebyl sérieux a po protestu slečny Steinové ho patron té garáže

přísně pokáral. Patron prý mu řekl: „Vy jste všichni une génération perdue.”

„To taky jste. To jste vy všichni,” řekla slečna Steinová. „Vy všichni mladí, co jste sloužili ve válce. Jste ztracená generace.”

„Vážně?” řekl jsem.

„Jste,” trvala na svém. „Před ničím nemáte úctu. Uchlastáváte se...”

„Byl ten mladý mechanik opilý?”

„Ovšem že ne.”

„Viděla jste mě někdy opilého?”

„Ne. Zato vaši kamarádi jsou věčně opilí.”

„Už jsem byl taky,” řekl jsem. „Ale sem opilý nechodím.”

„Ovšem že ne. To jsem neřekla.”

„Ten patron byl nejspíš opilý už v jedenáct dopoledne,” řekl jsem. „Proto pak razí taková líbezná rčení.”

„Nehádejte se se mnou, Hemingwayi,” řekla slečna Steinová. „Nemá to cenu. Všichni jste ztracená generace, jak to povídal ten garážmistr.”

Když jsem potom napsal svůj první román, pokoušel jsem se tenhle citát slečny Steinové z garážmistra vyvážit citátem z knihy Kazatel. Ale jak jsem šel tenkrát večer domů, myslel jsem na toho chlapce v garáži, jestli ho taky někdy vezli v těch autech, když se z nich udělaly ambulance. Vzpomínal jsem, jak se jim obložení pánilo, když sjížděli po horských silnicích s plným nákladem raněných a mačkali brzdový pedál až dolů a nakonec řadili zpátečku, a jak ty poslední už vezli přes hřeben prázdné, aby je potom vyměnili za velké fiatky s kulisovým řazením a s brzdami kov na kov. Myslel jsem na slečnu Steinovou a na Sherwooda Andersena, na sobectví a duševní lenost versus kázeň, a říkal jsem si v duchu, kdo tu má komu co říkat ztracená generace? A jak jsem potom docházel ke Closerie des Lilas a světlo padalo na mého starého kamaráda, na sochu maršála Neye s taseným mečem, na bronzu ležely stíny stromů a on tam stál docela sám a za ním nikdo, a ten průser, co udělal u Waterloo, pomyslel jsem si, že asi všechny generace jsou něčím ztracené, vždycky byly a vždycky budou, a zastavil jsem se v Lilas na jedno studené pivo, než dojdou domů do našeho bytu nad pilou. Ale jak jsem tam pak seděl nad pivem, díval se na tu sochu a vzpomínal, kolik dní to Ney osobně bojoval v zadním voji na ústupu od Moskvy, když Napoleon ujel s Caulaincourtem v kočáře, říkal jsem si zas, že slečna Steinová je přece vřelý a oddaný kamarád, a jak krásně to mluvila o Apollinairovi a o jeho smrti v Den příměří 1918, když davy řvaly „? bas Guillaume” a Apollinaire v deliriu myslel, že to řvou proti němu, a říkal jsem si, že pro ni udělám, co bude v mých silách, a že se postarám, aby se jejímu dobrému dílu dostalo spravedlivého uznání, co jen budu moci, tak mi pomáhej Bůh a Mike Ney. Ale do prdele s těma řečma o ztracené generaci a se všema sprostýma, lacinýma nálepkama. Když jsem došel domů, přes dvorek a po schodech nahoru, a uviděl pak svou ženu a svého syna s jeho kocourem F. Pussem a všichni byli šťastní a v krbu hořelo, povídal jsem ženě: „Víš, ona Gertruda je stejně moc hodná.”

„Samo sebou, Tatie.”

„Jenže někdy žvaní spousty blbostí.”

„To já ji jakživa neslyším,” řekla žena. „Já jsem manželka. Se mnou se baví její přítelkyně.”

Shakespeare & spol.

Na kupování knížek tenkrát nebylo. Půjčoval jsem si z knihovny Shakespeare & spol., což bývala výpůjční knihovna a knihkupectví Sylvie Beachové v rue de l'Odéon 12. Na té studené, větrem zametené ulici to bývalo teplé a útulné místo, v zimě tu stála velká kamna, stoly a police byly plné knih, za výkladem ležely nové knížky a po zdech visely fotografie žijících i mrtvých slavných spisovatelů. Všechny dělaly dojem, že to jsou momentky, a dokonce i mrtví spisovatelé tu vypadali, jako by opravdu někdy bývali naživu. Sylvie měla bystrý, ostře tesaný obličej, hnědé oči, které dovedly být živé jako u

malého zvířátka a veselé jako u mladého děvčete, hnědé vlasy, které si s pěkného čela vyčesávala nazpátek a nosila je ostříhané rovně pod ušima, zároveň s límečkem té hnědé sametové bundy, co tu nosovala. Měla hezké nohy a byla vlídná, laskavá, všechno ji zajímalo a milovala vtipy a klepy. Nikdo, koho jsem kdy poznal, nebyl ke mně hodnější.

Hrozně jsem se ostýchal, když jsem prvně přišel do krámu a neměl jsem u sebe dost, abych se mohl do knihovny přihlásit. Řekla mi, že zbytek můžu doplatit kdykoliv, až budu mít, vystavila mi kartu a povídala, že si knížek můžu půjčit, kolik chci. Neměla důvodu, aby mi věřila. Neznala mě, a ta adresa, co jsem uvedl, rue du Cardinal Lemoine 74, nemohla už být ubožejší. Sylvie však byla milá, příjemná a laskavá a za ní stály samé police knihovních pokladů, až do stropu a dozadu až do té zadní místnosti, co vedla na dvorek.

Začal jsem Turgeněvem a vzal jsem si dva díly Lovcových zápisků a jednu starší knížku D. H. Lawrence, mám dojem, že to byli Synové a milenci. A Sylvie mi řekla, jestli chci, ať si jich vezmu víc. Vybral jsem si Vojnu a mír ve vydání Constance Garnettové a Hráče a jiné prózy od Dostojevského.

„To sem zas moc brzy nepřijdete, jestli chcete tohle všechno přečíst," řekla Sylvie.

„Přijdu zaplatit," řekl jsem. „Doma nějaké prachy mám."

„Tak jsem to nemyslela," řekla. „Zaplatíte, až se vám to hodí."

„Kdypak sem chodívá Joyce?" zeptal jsem se.

„Pokud sem zajde, tak obvykle pozdě k večeru," řekla. „Vy jste se s ním ještě neviděl?"

„Jednou jsme ho viděli, jak byl s rodinou na obědě u Michauda," řekl jsem. „Jenže není slušné koukat po lidech, jak jedí, a u Michauda je draho."

„Jídáváte doma?"

„Teďka většinou," řekl jsem. „Máme slušnou kuchařku."

„Tam u vás v okolí žádné restaurace nejsou, že?"

„Ne. Jak to víte?"

„Bydlíval tam Larbaud," řekla. „Moc se mu tam líbilo až na tohle."

„Nejbližší lacinější podnik, kde se slušně jí, je až u Panthéonu."

„Tam to moc neznám. My jíme doma. Musíte někdy přijít s manželkou."

„Počkejte, až jestli vám zaplatím," řekl jsem. „Ale stejně mockrát děkuju."

„A nečtěte moc rychle," řekla.

Doma v rue du Cardinal Lemoine jsme měli dva pokoje bez teplé vody a bez klosetu, jenom s antiseptickou nádobou, což nebylo tak nepohodlné pro toho, kdo byl zvyklý na michiganský reterát na dvorku. Měli jsme tam pěkný rozhled, na zemi slušné pérové matrace místo postelí a po zdech obrazy, jaké se nám líbily, a díky tomu to byl přívětivý, veselý kvartýr. Když jsem tam dorazil s těmi knížkami, vyprávěl jsem ženě o tom báječném místě, co jsem objevil.

„Tatie, ale hned odpoledne tam musíš zajít a zaplatit," řekla.

„No jistě," řekl jsem. „Půjďme tam oba. A pak se projdeme po nábřeží podle řeky."

„Pojď, půjdeme až k rue de Seine a prohlédneme si všechny výklady."

„Jasně. Můžeme jít, kam budeme chtít, a stavět se v nějaké nové kavárně, kde nikoho neznáme a nikdo nezná nás, a dát si tam deci." „Můžeme si dát dvě."

„Pak se můžeme někde najíst."

„To ne. Nezapomínej, že musíme zaplatit tu knihovnu."

„Tak přijdem domů a najíme se tady, dáme si něco prima a budem pít beaunské naproti z tamtoho družstevního krámu, co je vidět z okna, jak mají ve výkladě cenu. A pak si budem číst a potom si půjdeme lehnout a budem se milovat."

„A nikdy nebudem milovat nikoho jiného."

„Ne. Nikdy."

„To bude přece fajn odpoledne a večer. Teď bychom se měli naobědvat."

„Mám děsný hlad," řekl jsem. „Dělal jsem v kavárně o bílém kafi."

„Jak ti to šlo, Tatie?"

„Rek bych, že docela slušně. Aspoň doufám. Co máme k obědu?"

„Ředkvičky a prima telecí játra a šťouchané brambory a čekankový salát. Jablkový koláč."

„A budem si moct přečíst všechny knížky na světě a brát si je s sebou, až zas někam pojedeni."
„A bylo by to slušné?"
„No jasně."
„A má taky Henryho Jamese?"
„No jasně."
„Páni," řekla žena. „To máme teda kliku, žeš to místo objevil."
„Máme pořád kliku," řekl jsem a jako blázen jsem to nezaklepal na dřevo. A že tu v bytě bylo dřeva plno.

lidé od seiny

Z horního konce rue du Cardinal Lemoine se dolů k řece dalo sejít různě. Nejkratší bylo vzít to rovnou po ulici dolů, jenže ta měla prudký spád, a když se člověk dostal až na rovinu a prodral se hustou frekvencí na kraji bulváru Saint-Germain, přivedla ho potom do fádni končiny, kde byl jen pustý a větrný kus břehu a napravo stála Halle aux Vins. Nepodobala se žádné jiné pařížské tržnici, byla to spíš jakási celnice, kde se skladuje víno do zaplacení daně, a zvenčí vypadala bezútěšně jako vojenské skladiště nebo zajatecký tábor.

Za tím ramenem Seiny ležel Île Saint-Louis s úzkými uličkami, kde stály vysoké a krásné staré domy. Dalo se tamtudy projít, nebo se dalo zahrnout doleva a jít pak po nábřeží podle řeky, kolem Île Saint-Louis a potom kolem Notre Dame a Île de la Cité.

V knihkupeckých stáncích na nábřeží se občas dostaly lacino americké knížky, které právě vyšly. Restaurace Tour d'Argent pronajímala tenkrát nahoře pár pokojů a těm, co tam bydleli, poskytovala v jídelně slevu. Pokud po nich zbyly nějaké knížky, prodala je pokojská ve stánku nedaleko na nábřeží a člověk si je tam mohl od bukinistky koupit fakticky za pár franků. K anglicky psaným knížkám neměla důvěru, neplatila za ně skoro nic a prodávala je s malým, rychlým ziskem.

„Stojí vůbec za něco?" ptala se mě, když jsme se sprátelili. „Sem tam některá." „Podle čeho se to vlastně pozná?" „Já to poznám, když si je přečtu."

„Ale to je pořád ohromné riziko. Kolikpak lidí umí anglicky?" „Schovávejte mi je, a já si je vždycky prohlédnu." „To ne. Schovávat je nemůžu. Vy sem nechodíte pravidelně. Někdy se tu celý čas neukážete. Já je musím prodat hned, jak to jde. Nikdo nemůže poznat, jestli mají nějakou cenu. Kdyby se pak mělo ukázat, že žádnou nemají, jakživa bych se jich nezbavila."

„A jak poznáte hodnotnou knížku ve franštině?" „Předně jsou tam obrázky. Pak přijde na to, co to je za obrázky. A potom vazba. Pokud knížka za něco stojí, dá si ji majitel pořádně svázat. Všecky anglické knížky jsou sice vázané, ale mizerně. Není podle čeho je posuzovat."

Za tímhle stánkem u Tour d'Argent už potom nikde žádné anglické či americké knížky neměli, až teprve zas na quai des Grands-Augustins. Odtamtud až po quai Voltaire prodávalo pár bukinistů knížky, kupované od zaměstnanců z hotelů na levém břehu, hlavně z hotelu Voltaire, kde měli bohatší hosty než jinde. Jednou jsem se zeptal jiné své známé bukinistky, jestli ty knížky také někdy prodávají jejich majitelé. „Ne," povídala. „To jsou všechno knížky, co lidi zahodí. Podle toho se taky pozná, že nemají žádnou hodnotu."

„To jim dávají s sebou známí, aby měli na lodi co číst."

„Určitě," řekla. „Na těch lodích toho musí zůstat spousta."

„To taky ano," řekl jsem. „Paroplavební společnost si je nechá, dá je svázat a udělá si z nich lodní knihovnu."

„To je docela chytré," řekla. „Aspoň jsou pak pořádně svázané. Taková knížka má potom nějakou hodnotu."

Chodíval jsem se projít po nábřeží, když jsem byl s prací hotov nebo když jsem se snažil na něco přijít. Přemýšlelo se mi líp, když jsem se procházel a něco dělal, nebo když jsem se díval, jak lidé dělají něco, v čem se vyznají. Na konci Île de la Cité pod Pont Neuf, kde stála socha Jindřicha čtvrtého, vybíhal ostrov do špičky jako ostrá lodní příď a v malém parčíku až docela u vody stály krásné kaštiny,

mohutné a rozložené, a tam v těch proudech a zátocinách Seiny bývaly znamenité kouty pro rybáře. Sešel jsem po schodech do parku a díval se na ně, jak chytají, tam, i pod tím velikým mostem. Slušná loviště závisela na stavu vody. Rybáři mívali dlouhé, skládací bambusové pruty, ale chytali s velmi jemným olůvkem a lehkým náčiním a měli už zkušenosti, jak se má vnadit na tom kousku vody, kde lovili. Něco chytili vždycky, a někdy mívali znamenité úlovky rybiček podobných bělicím, kterým se říkalo grundle. Na smažení byly jedinečné a dokázal jsem jich sníst plný talíř. Byly tlusté, maso mělo lahodnou chuť, jemnější než sardinky, nebyly nijak olejovité a jedly se i s kostičkami a se vším všudy.

Nejlíp je uměli dělat v zahradní restauraci u řeky v Bas Meudon, kam jsme chodívali, když zrovna byly peníze, aby se dalo vyrazit do ulic. Jmenovalo se to tam La Pêche Miraculeuse a mívali tam jedinečné bílé víno, nějaký druh muscadetu. Bylo to místo jako z Maupassantovy povídky, s vyhlídkou na řeku, jak ji maloval Sisley. Kvůli grundle se nemuselo chodit až tam. Velice dobrou frituru dělávali i na Île Saint-Louis.

Znal jsem se s pár lidmi, co lovili v rybnatějších partiích Seiny mezi Île Saint-Louis a Square du Vert Galant, a když se udělalo hezky, koupil jsem si někdy litřík vína, kus chleba a kousek salámu a posadil jsem se tu na sluníčku, četl jsem si některou z těch koupených knížek a pozoroval rybáře.

Cestovatelé líčili rybáře od Seiny jako blázny, kteří jakživi nic nechytí, ale byl to vážný a výkonný rybolov. Na ryby většinou chodívali ti, co měli menší penzičku a ještě netušili, že se jim inflací znehodnotí, anebo fanouškové, kteří chytávali, když měli den nebo půldne volna. Na ryby to bylo lepší v Charentonu, kde se vlévá Mama do Seiny, a na obou koncích Paříže, ale i v samotné Paříži se dalo chytat docela slušně. Nerybařil jsem tu, poněvadž jsem neměl náčiní a raději jsem si peníze šetřil na pstruhy ve Španělsku. A potom jsem ani nevěděl, kdy budu zrovna s prací hotov nebo kdy budu muset odjet, a nechtěl jsem se tu pouštět do rybaření, poněvadž to má také svoje světlé i stinné stránky. Ale sledoval jsem to pozorně a bývalo to zajímavé a bylo dobře, když se v tom člověk vyznal, a vždycky mě blažilo, že i v samém městě existují rybáři, kteří loví solidně a vážně a nosívají domů nějakou tu frituru.

Dokud tu byli ti rybáři a ten život na řece, ty krásné pískařské šífy se svým vlastním životem na palubě, ty vlečné parníčky s komíny, které se sklápěly, když podplouvaly nějaký most a táhly ve vleku pískařské šífy, a ty velké jilmy na kamenném nábreží, ty platany a sem tam i topoly, jakživ jsem si u řeky nemohl připadat osamělý. Dokud bylo ve městě tolik stromů, dalo se každý den vyhlížet, jestli už jde jaro, až jednou ráno je přinesl přes noc teplý vítr. Někdy je těžké, studené deště zase zahnal, takže se zdálo, že už jaro nikdy nebude a že člověk přijde v životě o jednu roční dobu. To bývala v Paříži jediná opravdu smutná doba, protože to bylo něco nepřírozeného, Člověk čekal, že mu bude smutno na podzim. Každý rok kus člověka umíral, když ze stromů padalo listí a ve větru a ve studeném zimním světle trčely holé větve, člověk však věděl, že jaro zase vždycky přijde, tak jako věděl, potom co řeka zamrzla, že jednou zase poteče. Ale když ty studené deště nepřestávaly, až jaro zabily, bylo to stejné, jako když někdo mladý umře bez příčiny.

Tenkrát ovšem nakonec přišlo jaro pokaždé, člověka však děsivalo pomyšlení, že málem nepřišlo.

falešné jaro

Když přišlo jaro, třeba i to falešné, měl člověk jediný problém, kde by mu bylo nejtěšněji. Jenom lidé mu mohli zkazit den, a pokud člověk dokázal nikomu nic neslibovat, byl každý den bez hranic. Lidé člověka vždycky ve štěstí omezovali, až na těch pár, kteří byli zrovna tak výborní jako samotné jaro.

Zjara jsem obvykle dělal časné ráno, dokud žena spala. Okna byla dokořán a na ulici osychala dlažba po dešti. Naproti přes ulici sušilo slunce omoklá průčelí domů. V krámech měli ještě zavřeno. Po ulici šel do kopce pasáček koz, pískal na dudy a jedna paní z hořejšího patra vyšla na chodník s velikým hrncem. Pasáček vybral jednu černou kozu s těžkým vemenem a podojil ji do hrnce. Pes mu zatím přihnal ostatní k chodníku. Kozy se rozhlížely a otáčely krkem jako turisté. Pasáček dostal od té paní peníze, poděkoval a šel po ulici dál, pískal na dudy a pes mu stádo popoháněl, až se kozám rohy natřásaly. Dal jsem se zase do psaní a ta paní šla s kozím mlékem do schodů. Měla domácí střevíce s plstěnou podešví, takže bylo jenom slyšet, jak oddychuje, když se na schodech zastavila u našich dveří, a

potom jak za sebou zavírá. Z našeho domu to byla jediná odběratelka koziho mléka. Rozhodl jsem se, že si zajdu dolů koupit ranní dostihový program. Žádná čtvrt' nebyla tak chudá, aby tam nemívali aspoň jeden, ale muselo se pro něj brzy, když bylo venku takhle. Na rohu rue Descartes a náměstí Contrescarpe jsem jeden sehnal. Kozy odcházely dolů po rue Descartes a já vdechoval ten ranní vzduch a pospíchal zpátky do schodů, abych se zas dal do práce. Ale než jsem znovu začal pracovat, nahlédl jsem do toho programu. Závodilo se v Enghieniu na té malé, pěkné, zlodějské dráze, která bývala domovem outsiderů.

A tak když jsem byl ten den s prací hotov, šli jsme na koníčky. Prve přišly nějaké peníze od těch torontských novin, co jsem pro ně dopisoval, a chtěli jsme si pořádně zasázet, jestli bude na co. To jednou v Auteuil vsadila žena na koně jménem Ch?vre d'Or, a ten stál sto dvacet ku jedné a vedl pořád o dvacet délek, až na poslední překážce upadl, a to na něm tenkrát bylo peněz, že by nás musel uživit půl roku. Snažili jsme se už na to nikdy nemyslet. Byli jsme tehdy aktivní až do toho Ch?vre d'Or.

„Máme dost peněz, Tatie, abychom mohli fakticky sázet?“ ptala se žena.

„To ne. Budeme počítat, abychom vydali jenom tolik, kolik budeme brát. Nebo bys to spíš potřebovala na jiná vydání?“

„Ale no,“ řekla.

„Já vím. Bylo to zatím zatracené těžké a korunu jsi ode mě neviděla.“

„Ba ne,“ řekla. „Akorát —“

Věděl jsem, jaký jsem býval krut'as a jak jsme na tom byli zle. Kdo si dělá svoje a má z toho uspokojení, to nebývá ten, koho nouze sužuje. Říkal jsem si, že vany a sprchy a splachovací klozety jsou vlastně věci, jaké mívají podřadnější lidé, než jsme my, anebo že je to určitý přepych, z kterého mívá člověk požitek na cestách, a my jsme cestovali každou chvíli. Pořád ještě zbývaly veřejné lázně u řeky na dolním konci ulice. Žena si na tohle nikdy nestěžovala, tak jako nenaříkala, když upadl ten Ch?vre d'Or. Brečela tenkrát kvůli tomu koni, připomněl jsem si, a ne kvůli těm penězům. Já byl přece vrták, jak tenkrát stonala na ten šedý beráncí kabátek, a takovou radost pak z něho měla, když si ho koupila. Býval jsem vrták i v jiných věcech. To všechno byla součást boje s nouzí, a v něm člověk nikdy nevyhrává, leda tím, že neutráčí. Zvlášť pokud si místo šatů kupuje obrazy. Ale my jsme se tenkrát sami nikdy za chudáky nepovažovali. Neuznávali jsme to. Říkali jsme si, že jsme lepší sorta lidí a že ti druzí, na které jsme se dívali svrchu a právem jim nedůvěřovali, to že jsou zazobanci. Nikdy mi na tom nepřišlo nic divného, že kvůli teplu nosím pod košilí tlusté triko. Jenom těm zazobancům se to zdálo výstřední. Jedli jsme dobře a lacino, pili jsme dobře a lacino, spalo se nám spolu dobře a v teple, a jeden druhého jsme milovali.

„Já bych řekla, že bychom se tam měli podívat,“ řekla žena. »Už jsme dávno nikde nebyli. Vezmeme si s sebou něco k obědu a nějaké víno. Udělám prima obložené chleby.“

„Pojedeme vlakem, takže nás to přijde lacino. Ale nemusíme tam, jestli se ti nechce. Všecko, co dneska podnikneme, bude psina. Dneska je tam přece báječně.“

„Já jsem pro, abychom tam jeli.“

„A nepotřebovala bys ty prachy spíš na něco jiného?“

„Ne,“ řekla nafoukaně. Měla na to překrásně vysoké lící kosti. „Kde bychom to byli.“

A tak jsme jeli vlakem z Gare du Nord, tou nejspínavější a nejsmutnější periférií, a ze zastávky jsme šli pěšky k oáze dostihové dráhy. Bylo ještě brzy a tak jsme se usadili na mém plášti do deště v čerstvě přistřižené trávě na náspu a snědli oběd a pak jsme popíjeli z láhve a dívali se na starou tribunu a hnědé dřevěné budky sázkařů, na zeleň dráhy a temnější zeleň překážek, hnědý odlesk vodních příkopů, obílené kamenné zídky, bílé sloupy a zábradlí, ohradu dostihové stáje tam pod stromy s čerstvým listím, kam přiváděli první koně. Napili jsme se ještě vína a studovali program. Žena se natáhla na mém plášti a usnula a slunce jí svítilo na obličej. Coural jsem zatím sem a tam a narazil jsem na jednoho známého z dávných časů v San Siru v Miláně. Dal mi dva tipy.

„Heleď, žádná investice to není. Ale nenech se tou cenou odradit.“

První dostih jsme vyhráli za polovinu peněz, co jsme měli na útratu. Kůň stál dvanáct ku jedné, skákal překrásně, na vzdáleném konci dráhy se ujal vedení a doběhl s náskokem o čtyři délky. Polovinu peněz jsme dali stranou a schovali. Druhou jsme vsadili na dalšího koně. Vyrazil kupředu, celou dobu přes

překážky vedl a na rovince právě tak stačil vydržet k cílové čáře, když ho favorit každým skokem doháněl a oba jockeyové švihali bičíkem jako diví.

Zašli jsme do výčepu pod tribunou na skleničku šampusu a vyčkávali jsme, až vyvěsí výhry.

„Tyhle dostihy, to jsou ale nervy," řekla žena. „Viděl jsi, jak ho ten kůň dotahoval?" ;

„Ještě pořád to mám v sobě." „Kolik asi vynesel?"

„Côte byl osmnáct ku jedné. Ale třeba na něho v poslední chvíli přisadili."

Koně šli kolem nás, ten náš byl mokrý, chřipí roztažené, jak oddychoval, a jockey ho poplácával.

„Chudáček kůň," řekla žena. „My jenom sázeli." Dívali jsme se na ně, jak šli kolem nás, a dali jsme si ještě Jednu skleničku šampusu, a potom vyvěsili výhru: 85. To znamenalo, že na deset franků vynesl pět osmdesát.

„Museli na něho nakonec přisadit moře peněz," řekl jsem. Ale vydělali jsme hodně, na nás to byla spousta peněz, a měli jsme teď jaro a k tomu peníze. Říkal jsem si, že to je všechno, co potřebujeme. Takový den, když se výhry rozdělovaly tak, že si každý z nás vzal vždycky čtvrtinu, zbývala polovina jako kapitál na sázky. Uložil jsem ten sázkový kapitál tajně stranou od všeho ostatního kapitálu.

Když jsme se později v tom roce vrátili z jedné túry a měli zase někde na dostihách kliku, stavěli jsme se pak na zpáteční cestě u Pruniera. Šli jsme si sednout k baru, když jsme si předtím za výkladem prohlédli všechny ty zázraky s jasně vyznačenou cenou. Dali jsme si ústřice a kraba po mexicku a skleničku sancerského. Vraceli se potom za tmy Tuileriemi, zastavili jsme se a vyhlíželi jsme zpod Arc du Caroussel nahoru přes temné zahrady. Za tou zevní tmou prosvítala světla z Concorde a pak stoupala dlouhá řada světél k Arc de Triomphe. Pak jsme se rozhlédli po setmělém Louvru a já jsem řekl:

„Myslíš, že jsou si vážně ty tři oblouky podobné? Tyhle dva a Sermione v Miláně?"

„To nevím, Tatie. Říká se to, a když to říkají, měli by to vědět. Pamatuješ, jak jsme tenkrát po tom výstupu ve sněhu vylezli na italské straně Svatého Bernarda a tam bylo jaro a ty a Chink a já jsme potom šli celý den tou jarní krajinou až do Aosty?"

„Chink tomu říkal »přes Bernarda v polobotkách«. Pamatuješ ty svoje boty?"

„Chudinky moje boty. A pamatuješ, jak jsme si tenkrát v Galerii u Biffiho dali ovocný pohár a jak v té vysoké sklenici byly čerstvé broskve a lesní jahody s ledem?"

„Tenkrát mi začaly ležet v hlavě ty tři oblouky."

„Sermione si pamatuju. Je podobný jako tenhle oblouk."

„Pamatuješ tu hospodu v Aigle, jak jste tam s Chinkem seděli na zahradě a četli a já byl zatím na rybách?"

„Ano, Tatie."

Vzpomněl jsem si na Rhône, úzkou, šedivou a plnou vody ze sněhu, a po obou stranách na ty dva přítoky plné pstruhů, Stockalper a rhônský průplav. Stockalper byl tenkrát docela jasný a ten rhônský průplav ještě kalný.

„Pamatuješ, jak kvetly kaštany a jak jsem se snažil vzpomenout si na tu historku o psím víně, co mně vykládal se mi zdá Jim Gambie, a jak jsem na to pořád nemohl přijít?"

„No jasně, Tatie, a s Chinkem jste se pořád bavili o tom, jak při psaní udělat věci věrně, jak je vystihnout a přitom nepopisovat. Na všechno se pamatuju. Někdy míval pravdu Chink a někdy ty. Pamatuju se na ty struktury a osvětlení a kontury, co jste se o ně hádali."

Vyšli jsme branou z Louvrů a přešli jsme venku přes ulici. Stáli jsme teď na mostě, opírali jsme se o kámen a hleděli dolů na řeku.

„Všichni tři jsme se pořád hádali o všechno, věčně o něco extra, a dělali jsme si jeden z druhého psinu. Pamatuju se na všechno, co jsme celou tu cestu dělali, co jsme kdy povídali," řekla Hadley. „Vážně. Na všechno. Když jste se vy dva bavili, přidala jsem se taky. To bylo něco jiného než dělat manželku u slečny Steinové."

„Kdybych tak mohl přijít na tu historku o psím víně."

„O tu nešlo, Tatie. Šlo tenkrát o to psí víno."

„A pamatuješ, jak jsem dovezl do chaty nějaké víno z Aigle? Proдали nám ho v hospodě. Že prý se ke pstruhům hodí. Vezli jsme ho zabalené se mi zdá v La Gazette de Lucerne."

„Tamto sionské bylo ještě lepší. Pamatuješ, když jsme se vrátili do chaty, jak nám paní

Gangeswischová udělala pstruhy na modro? To byli přece tak báječní pstruzi, Tatie, a pili jsme to sionské, jedli jsme na verandě a pod námi padala ta stráň rovnou dolů a bylo vidět přes jezero až na Dent du Midi napůl pod sněhem a na ty stromy, tam co se vlévá Rhône do jezera."

„V zimě a na jaře nám Chink pokaždé chybí."

„Vždycky. A já ho postrádám i teď, když je to pryč."

Chink byl voják z povolání a rovnou ze Sandhurstu šel k Monsu. Seznámil jsem se s ním v Itálii a býval to můj nejlepší kamarád, a potom dlouho náš nejlepší kamarád. Dovolenky trávil tenkrát s námi.

„Prý to zkusí, jestli by na jaře nedostal dovolenku. Psal minulý týden z Kolína."

„Já vím. Měli bychom teď prožívat tuhle dobu a vytěžit z ní každou minutu."

„Teď se díváme na vodu, jak naráží o tenhle pilíř. Podívej, co je všechno vidět, když se rozhlédneš po řece."

Rozhlíželi jsme se a bylo to tu všechno: naše řeka, naše město a ten ostrov našeho města.

„Máme kliky až moc," řekla. „Doufejme, že Chink přijede. Ten si nás vezme na starost."

„On si to nemyslí."

„Samo sebou že ne."

„Myslí si, že spolu podnikáme průzkum."

„Taky jo. Jenže přijde na to, co člověk prozkoumává." Přešli jsme po mostě a octli jsme se na naší straně řeky.

„Nemáš zase hlad?" řekl jsem. „To jsme celí my. Chodíme a povídáme."

„To víš, že mám, Tatie. Ty ne?"

„Víš co, pojď někam na doopravdy parádní večeři do nějakého senzačního podniku."

„Kam třeba?"

„K Michaudovi?"

„To je bezvadné a máme to kousek."

A tak jsme šli po rue des Saints-Pères na roh rue Jacob a přitom jsme se zastavovali a dívali se do výkladů na obrazy a na nábytek. Stáli jsme venku před vchodem k Michaudovi a četli jsme si vyvěšený jídelní lístek. Vevnitř bylo plno, čekali jsme, až lidé odejdou, a hlídali jsme si ty stoly, kde už měli kávu.

Byli jsme z té procházky už zase vyhladovělí a u Michauda to pro nás byla senzační a drahá restaurace. Tady tenkrát obědval Joyce se svou rodinou, on a jeho paní seděli zády ke zdi, Joyce si jednou rukou držel jídelní lístek a mžoural do něho skrz tlusté brýle. Nora vedle něho jedla s chutí, ale zdrženlivě. Giorgio vypadal zezadu tenký a nastrojený, s ulízanou hlavou, a Lucia s těžkými kadeřemi jako děvčátko, které ještě docela nedorostlo. Bavili se všichni italsky. Jak jsme tu teď stáli, uvažoval jsem, kolik asi z toho, co jsme cítili tam na mostě, byl jenom hlad. Zeptal jsem se ženy a ta řekla: „Já ti nevím, Tatie. Ono je tolik druhů hladu. Na jaře jich bývá víc. Ale to už máme za sebou. Vzpomínky jsou hlad."

Byl jsem vrták, a jak jsem se podíval oknem dovnitř a viděl, že tam zrovna nesou dvakrát tournedos, věděl jsem, že mám prostě hlad.

„Říkala jsi, že jsme dneska měli kliku. Samo sebou. Jenže jsme taky dostali moc dobré tipy a informace." Smála se.

„Nemyslela jsem na těch koníčkách. Ty bereš všechno tak doslova. Já jsem myslela kliku jinak."

„Chink nejspíš na dostihy kašle," řekl jsem, a dovršil jsem tak svou pitomost.

„To víš. Toho by to chytlo, jedině kdyby na nich sám závodil."

„Chtěla bys zase někdy na koníčky?"

„Samo sebou. A můžeme teď jít, kdy se nám zachce."

„Ale vážně se ti tam chce?"

„Samo sebou. Tobě taky, ne?"

U Michauda se jedlo báječně, jakmile se člověk dostal dovnitř, ale když jsme dojedli a o hlad už nešlo, ten pocit podobný hladu, co jsme měli na mostě, trval ještě pořád, jak jsme jeli autobusem domů. Byl v nás, i když jsme vešli do pokoje, i když jsme šli spát a ve tmě jsme se milovali, byl tady pořád. Když jsem se probudil a okna byla dokořán a na střechy vysokých domů svítil měsíc, ten pocit nepřestával. Schoval jsem před měsíčním světlem obličej do stínu, ale nemohl jsem spát a ležel jsem

vzhůru a myslel na to. Za tu noc jsme se oba dvakrát probudili, žena teď sladce spala a na obličej jí svítil měsíc. Měl jsem se pokusit přijít tomu na kloub, ale byl jsem moc velký vrták. Život se zdál tak jednoduchý, jak jsem se tehdy ráno probudil a objevil falešné jaro, uslyšel dudy toho pasáčka se stádem koz a vyšel ven koupit si dostihový program.

Ale Paříž byla velice staré město a my jsme byli mladí a nic jednoduchého tu nebylo, ani nouze, ani nenadálé peníze, ani to světlo měsíce, ani otázka, co je správné a co nesprávné, ani dech někoho, kdo leží v měsíčním světle vedle vás.

konec jedné záliby

Během toho roku i během dalších let jsme se spolu ještě na koníčky nachodili mockrát, když jsem předtím vždycky časně ráno pracoval, a Hadley se to líbilo a někdy to dokonce milovala. Nevyrovnalo se to ovšem tomu stoupání po louce vysoko v horách za posledním lesem, ani těm návratům pozdě večer do chaty, ani výstupům přes horské sedlo s Chinkem, našim nejlepším kamarádem, do nové krajiny. Vlastně to ani nebylo chození na koníčky. Byla to fakticky dostihová ruleta. Jenže my jsme tomu říkali chodit na koníčky.

Ta dostihová ruleta nás nikdy nerozdvojila, to mohli dokázat jedině lidé, ale dlouho se tenkrát na nás věšela jako náročná přítelkyně. A to byl vlastně ještě velkodušný úsudek. Já, který jsem lidi a jejich ničivou sílu posuzoval tak neúprosně, jsem tuto přítelkyni snášel, a byla to ta nejfalešnější, nejkrásnější, nejdráždivější, nejzkaženější a nejnáročnější přítelkyně, protože dovedla být výnosná. Dosahovat toho, aby vynášela, to chtělo celodenní úvazek a na to jsem čas neměl. Sám před sebou jsem si to ospravedlňoval tím, že o tom zároveň píšu, ačkoliv když se pak ztratilo všechno, co jsem měl napsané, zbyla mi nakonec z dostihů jenom jedna jediná povídka, a to že byla zrovna v poště.

Častěji jsem teď na dostihy chodíval sám, nechával jsem se tím strhnout a přespříliš jsem se do toho zaplétal. Pokud se dalo, sledoval jsem během sezóny dvě dostihové dráhy, Auteuil a Enghien. Když se člověk snažil handicapovat inteligentně, vyžadovalo to celodenní práci a žádné peníze se tímhle způsobem vydělat nedaly. Fungovalo to jenom na papíře. To už si člověk mohl koupit noviny, kde mu to předkládali hotové.

Překážkové dostihy v Auteuil se musely sledovat s vrcholu tribuny, a to znamenalo honem vylézt nahoru, aby člověk viděl, co ten který kůň dokáže, aby viděl koně, který mohl zvítězit a ne zvítězil, a taky aby viděl, proč nebo i jak to, že ten kůň nedokázal, co dokázat mohl. Pokaždé, když měl startovat kůň, o kterého mu šlo, musel člověk sledovat výhry a všechny přesuny vyhlídek na výhru a musel vědět, jak ten kůň běhá, a nakonec se musel dozvědět, kdy to s ním zkusí stáj. Přitom ten kůň mohl stejně prohrát, ale pak měl člověk vědět, jaké měl vyhlídky. Práce to byla těžká, ale pokaždé, jak se závodilo v Auteuil, bývala to moc krásná podívaná, když se tam člověk mohl dostat a vidět poctivé závody a vynikající koně. Tu dráhu musel člověk poznat, tak jako všechna místa, co kdy znal. Nakonec člověk poznal spoustu lidí, jockeyů, trenérů i majitelů, a poznal příliš mnoho koní a příliš mnoho věcí.

Zásadně jsem sázel jenom tehdy, když jsem měl svého favorita, ale občas jsem objevil koně, kterým nevěřil nikdo mimo jejich jezdce a trenéra, a ti koně vyhrávali jeden závod za druhým a já na ně sázel. Nakonec jsem toho nechal, protože mi to zabíralo příliš mnoho času, příliš jsem se do toho zaplétal a o tom, co se děje v Enghien i na hladkých drahách, jsem už toho věděl až moc.

Když jsem potom té dostihové rulety nechal, byl jsem sice rád, ale zanechalo to ve mně určitou prázdnotu. Tehdy jsem pochopil, že po všem dobrém i zlém zbude v člověku nějaká prázdnota, když to skončí. Jenže pokud to bylo zlé, vždycky se ta prázdnota zaplní sama. Pokud to bylo dobré, může ji člověk zaplnit jenom tím, že si najde něco ještě lepšího. Sázkový kapitál jsem vrátil do fondu všeobecného použití a dost se mi ulevilo.

Ten den, kdy jsem nechal sázení na dostizích, zašel jsem přes vodu za svým kamarádem Mikem Wardem v cestovním oddělení Guaranty Trustu, který tenkrát míval kanceláře na rohu rue des Italiens a bulváru des Italiens. Ukládal jsem sázkový kapitál, ale nikomu jsem o tom neříkal. Ani jsem ho nedal na šekovou knížku, i když jsem to měl ještě pořád v hlavě.

„Nešel bys na oběd?“ zeptal jsem se Mika.

„Proč ne, člověče. To bych moh. Copak se děje? Ty nejdeš na koníčky?“

„Ne.“

Obědvali jsme na náměstí Louvois v moc dobrém, jednoduchém bistro, kde měli báječné bílé víno. Naproti přes náměstí stála Biblioth?que Nationale.

„Ty jsi na koníčky nikdy moc nechodil,“ řekl jsem.

„Ne. Už dávno ne.“

„Proč jsi toho nechal?“

„Já ti nevím,“ řekl Mike. „Vlastně vím, to se rozumí. Nic, na co člověk musí sázet, aby z toho měl nějaký požitek, nestojí za to, aby se na to díval.“

„To už tam vůbec nechodíš?“

„Sem tam na některé slavné dostihy. Kde vidíš výborné koně.“

Přimazávali jsme si paštiku na zdejší znamenitý chleba a popíjeli jsme to bílé víno.

„A chodíval jsi tam dřív hodně, Miku?“

„No jeje.“

„A na co to chodíš teď, že je to lepší?“

„Na kolečkáře.“

„Vážně?“

„Ani se na to sázet nemusí. Však to uvidíš.“

„Ty dostihy zaberou moře času.“

„Hrozně moc. Zaberou ti všechn čas. Nemám ty lidi rád.“

„Když mě to děsně zajímalo.“

„Pochopitelně. Vychází ti to slušně?“

„Docela to jde.“

„Nejlepší se na to vykašlat.“

„To už jsem udělal.“

„Ono to jde těžko. Poslyš, člověče, půjdeme někdy na ty kolečkáře.“

To byla pěkná, nová věc a já o ní věděl moc málo. Ale nezačali jsme s tím hned. To přišlo až později. Stala se z toho potom důležitá součást našeho života, když se ta první část Paříže rozpadla.

Ale nadlouho stačilo jenom být zase zpátky v našem pařížském prostředí, vyhýbat se dostihové dráze a sázet na svůj vlastní život a dílo, i na malíře, které tu člověk znal, a ne se pokoušet vydělávat si na živobytí hazardními sázkami a dávat tomu jiné jméno. Rozepsal jsem celou řadu povídek z cyklistických závodů, ale nenapsal jsem ani jednu, která by byla tak dobrá, jako jsou ty závody na kryté i na nekryté dráze, i ty silniční. Ale chci o tom jednou napsat, o tom zakouřeném odpoledním světle na Vélodrome d'Hiver, o té prudce klopené dřevěné dráze a o tom, jak galusky frčí po prknech, když jezdci projíždějí kolem, o té taktice a pokusech, jak vyjíždějí nahoru a pak se řítí dolů, každý jako kus svého kola. Chci to napsat, jaké kouzlo mívá ten demi-fond, ten rachot motocyklů s válcem za sebou, jak se na nich vodiči v těžkých ochranných přilbách a v ohromných kožených oblecích nakláněli dozadu, aby jezdce kryli před odporem vzduchu, a ti se v lehčích ochranných přilbách pokládali hluboko do řídítek a nohama roztáčeli obrovské převody a malá přední kolečka se dotýkala válců za těmi mašinami, v jejichž krytu jeli, a ty souboje, které vzrušovaly víc než co jiného, jak motory brčely a jezdci těsně vedle sebe, loket na lokti, kolo vedle kola, nahoru, dolů, dokola v pekelném tempu, až to jeden z nich nevydržel, odpadl a narazil na tu pevnou vzduchovou stěnu, před níž byl předtím chráněn.

Závodů bylo kolik druhů, čisté sprinty, které se jezdily buď jako soutěž jednotlivců, nebo jako závod dvojic, kdy oba jezdci celé vteřiny balancovali na svých kolech kvůli výhodě, že se ten druhý ujme vedení, a pak začnou pomalu kroužit, až se nakonec pohrouží do té štvoucí čistoty tempa. Bývaly dvouhodinové programy závodů družstev a série čistých sprintů jednotlivců na vyplnění odpoledne, absolutní jízdy na rychlost, kdy jeden osamělý člověk hodinu bojoval s časem, a ty strašně nebezpečné a krásné závody na sto kilometrů na velkém, klopeném, pět set metrů dlouhém dřevěném oválu Stade Buffalo, a na nekrytém stadiónu v Montrouge, kde se závodilo za motorovými vodiči a kde Linart, ten skvělý belgický šampión, pro svůj profil nazývaný Sioux, shýbal hlavu a gumovou hadičkou nasával

višňovku z termosky za tričkem, když to v závěru potřeboval k vystupňování svého zběsilého tempa, a pak mistrovství Francie za vodiči na té šest set šedesát metrů dlouhé betonové dráze v Parc du Prince poblíž Auteuil, na té nejzrádnější dráze, kde jsme viděli, jak měl pád skvělý jezdec Ganay, a slyšeli jsme, jak mu pod ochrannou přilbou křápla lebka, jako když si chce člověk na výletě oloupat vajíčko natvrdo a naklepne je o kámen. A musím napsat o tom zvláštním světě šestidenních a o těch zázracích silničářských závodů do vrchu. Francouzština je ten jediný jazyk, ve kterém se o tom někdy psalo, jak se patří, termíny jsou vesměs francouzské, a právě proto je tak těžké o tom psát. V tomhle měl Mike pravdu, ani se na to sázet nemusí. Ale to už spadá do jiné pařížské doby.

hladovka byla dobrá škola

V Paříži vám notně vytrávil, když jste pořádně nejedli, poněvadž tu mívali v každém pekařství za výkladem samé dobroty a jedlo se tu u stolečků na chodníku, takže jídlo bylo vidět i cítit. Když člověk pověsil novinařinu na hřebík a nepsal nic, co by někdo v Americe kupoval, a když se doma vymlouval, že půjde ve městě s někým na oběd, bylo nejlepší zajít si do Lucemburské zahrady, poněvadž cestou z place de l'Observatoire až do rue Vaugirard nebylo nikde vidět ani cítit nic k jídlu. Vždycky se také dalo zajít do Lucemburské galerie, a když se člověk díval vyhladovělý s prázdným břichem, všechny obrazy se nějak zaostřily, zjasněly a zkrásněly. Naučil jsem se rozumět Cézannovi mnohem líp, když jsem byl o hladu, a opravdu jsem chápal, jak ty krajiny dělal. Byl bych rád věděl, jestli Cézanne býval taky hladový, když maloval, ale říkal jsem si, že se nejspíš jenom zapomínal najíst. To byl jeden z těch nezdravých, ale jasnozřivých nápadů, co na člověka přijdou, když je nevyspalý nebo když má hlad. Později jsem usoudil, že Cézanne asi býval hladový trochu jinak.

Když se vyšlo z Lucemburské, dalo se projít úzkou uličkou Férou na náměstí Saint-Sulpice a ještě pořád nikde nebyly žádné restaurace, jenom to tiché náměstí s lavičkami a stromy. Stála tu kašna se lvy, a holubi se procházeli po chodníku a sedali na sochy biskupů. Na severním konci stál kostel a za ním krámky, kde se prodávaly devocionálie a mešní roucha.

Z náměstí se nedalo projít k řece jinak, než že se prošlo kolem krámů se zeleninou, ovocem a vínem, anebo kolem cukráren a pekařství. Ale když si člověk vybíral směr opatrně, mohl se dát napravo kolem kostela z šedivých a bílých kamenů, dojít do rue de l'Odéon a zahrnout doprava ke knihkupectví Sylvie Beachové, a cestou ani nenarazil na moc potravinářských obchodů. V rue de l'Odéon nebyly žádné restaurace, až teprve na náměstí byly tři.

Jak člověk docházel na rue de l'Odéon 12, měl ještě pořád vytráveno, ale všechny smysly se mu zbystřily. Fotografie vypadaly docela jinak a člověk spatřil knihy, jaké v životě neviděl.

„Jste moc hubený, Hemingwayi,“ říkala Sylvie. „Jíte dost?“

„Určité.“

„Co jste měl k obědu?“

Žaludek se mi obrátil naruby a já řekl: „Zrovna jdu na oběd domů.“

„Teď ve tři?“

„To jsem nevěděl, že už je tak pozdě.“

„Adrienne tuhle večer povídala, abyste s Hadley někdy přišli na večeři. Pozveme Fargua. Máte ho rád, ne? Anebo Larbauda. Toho přece máte rád. To vím. Anebo kohokoliv, kdo se vám líbí. Vyřídíte to Hadley?“

„Ta přijde určitě moc ráda.“

„Pošlu jí lístek potrubkou. A vy se teď tolik nedřete, když se ani pořádně nenajíte.“

„Ne.“

„Teď utíkejte domů, ať nepřijdete na oběd moc pozdě.“

„Však mi ho schovají.“

„A nejezte nic na studeno. Dejte si pořádný teplý oběd.“

„Přišla mi nějaká pošta?“

„Myslím že ne. Ale počkejte, já se podívám.“

Hledala, až našla lístek s poznámkou, spokojeně se na mě podívala a pak otevřela dvířka v psacím stole.

„Tohle přišlo, co jsem byla pryč," řekla. Byl to dopis a vypadal na to, že jsou v něm peníze. „Wedderkop," řekla Sylvie.

„To bude určitě Der Qyerschnitt. Vy jste s Wedderkopem nemluvila?"

„Ne. Ale byl tady s Georgem. Staví se u vás, nebojte se. To vám asi chtěl nejdřív zaplatit."

„Dělá to šest set franků. A bude prý toho víc."

„Toj sem strašně ráda, že jste mi připomněl, abych se podívala. Stejně je to od něho moc hezké."

„To je přece pekelná sranda, že já dokážu něco prodat jedině do Německa. Jedině jemu a Frankfurter Zeitung."

„Vidíte to. Ale jen se nebojte. Můžete ty povídky prodávat Fordovi," dobírala si mě.

„Třicet franků za stránku. Dejme tomu každé tři měsíce jednu povídku v Transatlantic. Pětistránková povídka, to dělá sto padesát franků za kvartál. Šest set do roka."

„Ale, Hemingwayi, nad tím si nelamte hlavu, kolik vám ty povídky nesou dneska. Hlavní věc, že je dokážete napsat."

„Já vím. Napsat je dokážu. Jenže nikdo je nekoupí. A jak jsem nechal novinařiny, už mi žádné prachy nechodí."

„Však jednou půjdou na odbyt. Koukejte. Tady máte zrovna za jednu."

„Promiňte, Sylvie. Odpusťte, že jsem o tom začal."

„Jaképak promiňte. Jen o tom povídejte vždycky, anebo o čem zrovna budete chtít. Copak nevíte, že spisovatelé vždycky vykládají o svých potížích? Ale slibte mi, že si nebudete dělat starosti a že budete pořádně jíst."

„Slibuju."

„Tak, a teď běžte domů na ten oběd."

Venku jsem na sebe dostal vztek, že jsem si tak naříkal. Vždyť si přece dělám, co chci z vlastní vůle, a dělám to pitomě. Měl jsem si koupit a sníst pořádný kus chleba, a ne být bez jídla. Mohl jsem si pochutnat na krásné hnědé kůrce. Jenže nasucho to leze špatně do krku. Ty srabe zatracená, ty si věčně musíš stěžovat. Ty kurvo převlečená za mučedníka, říkal jsem si. Na tu novinařinu ses přece vykašlal dobrovolně. Úvěr máš a prachy by ti Sylvie půjčila. Půjčovala už kolikrát. Určitě. A příště si zas budeš dělat ústupky někde jinde. Hlad je ti zdravý a obrazy vypadají lip, když máš vytráveno. Jídlo je taky báječná věc, a jestlipak víš, kam se teď půjdeš najíst a napít?

K Lippovi půjdeš, tam se najíš a napiješ.

Vzal jsem to nejkratší cestou k Lippovi a všechny výkladní skříně, kterých si žaludek všímál právě tak rychle jako oči nebo nos, mi jenom působily další rozkoš. V pivnici bylo jen pár lidí, a když jsem se usadil na lavici u zdi, za sebou zrcadlo, před sebou stůl, a vrchní se mě zeptal, jestli si dám pivo, poručil jsem si tuplák, tu velikánskou sklenici, co se do ní vejde litr, a k tomu bramborový salát.

Pivo bylo hodně studené a pilo se báječně. Brambory byly tuhé, marinované, a olivový olej byl lahodný. Posypal jsem si brambory černým pepřem a máčel jsem si v tom oleji chleba. Po prvním dlouhém loku jsem už pak jedl a pil velice pomalu. Když ve mně zmizely ty brambory, poručil jsem si jako další chod cervelas. To byla klobása jako velký, tlustý frankfurtský párek, rozkrojená vejplů a politá speciální hořčičnou omáčkou.

Vytřel jsem chlebem všechn olej a všechnu omáčku a pomalu popíjel pivo, až začínalo zteplávat, pak jsem je dorazil, dal jsem si ještě půllitr a díval jsem se, jak ho čepují. Přišel mi studenější než ten tuplák a upil jsem z něho do polovičky.

Vlastně jsem si ani starosti nedělal. Věděl jsem, že ty povídky jsou dobré a že je nakonec i doma někdo vydá. Když jsem nechal novinařiny, měl jsem jistotu, že se ty povídky budou tisknout. Ale zatím se mi vrátila každá, kterou jsem někam poslal. Byl jsem si tenkrát proto tak jistý, že Edward O'Brien vybral povídku Můj táta do antologie Nejlepších povídek roku a věnoval ten ročník mně. Nato jsem se dal do smíchu a ještě jsem se napil piva. Ta povídka ani v žádném časopise nevyšla, a jak ji O'Brien vybral pro knížku, porušil vlastně všechna pravidla. Zase jsem se rozesmál a vrchní se po mně podíval. Byla to legrace, poněvadž přes to přes všechno uvedl nakonec O'Brien moje jméno špatně. To byla jedna

z těch dvou povídek, které mi zbyly, když nám tenkrát v Hadleyině kuffíku na Gare de Lyon ukradli všechno, co jsem měl napsané, jak mi Hadley vezla rukopisy do Lausanne jako překvapení, abych na nich mohl o svátcích na horách dělat. Dala do kufru originály, opisy i průklepy, všechno, jak to bylo v deskách. Tu jednu povídku jsem teď měl jedině díky tomu, že ji Lincoln Steffens tenkrát posílal někam do redakce a odtamtud ji vrátili. Byla zrovna v poště, když nám všechny ostatní ukradli. Ta druhá povídka, co mi ještě zbyla, se jmenovala Nahoře v Michiganu a měl jsem ji napsanou předtím, než k nám přišla slečna Steinová. Nikdy jsem ji už nedal opsat, poněvadž slečna Steinová říkala, že je inaccrochable. A tak zůstala někde v šuplíku.

A když jsme pak odjeli z Lausanne na jih do Itálie, ukázal jsem tu povídku O'Brienovi. Byl to jemný, ostýchavý člověk, bledý, s bleděmodrýma očima a s rovnými, zplihlými vlasy, které si stříhal sám, a zůstával tehdy na byt a stravu v jednom klášteře za Rapallem. Byla to tenkrát zlá doba, už jsem nemyslel, že ještě někdy dokážu něco napsat, a tu povídku jsem mu ukazoval jako kuriozitu, asi tak, jako by člověk z hlouposti ukazoval kompas ze své lodi, o kterou nějakým neuvěřitelným způsobem přišel, nebo jako by vzal svou nohu, kterou mu po bouračce amputovali, ještě obutou v botě, a udělal na to nějaký vtíp. Když si O'Brien tu povídku přečetl, viděl jsem, že ho to ranilo víc než mě. V životě jsem neviděl, aby se někoho tak dotklo něco jiného než smrt nebo nesnesitelné utrpení, jedině Hadley, když mi vyprávěla, jak se ty věci ztratily. Plakala a plakala a nedokázala mi nic říct. Říkal jsem jí, že ať už je to cokoli, co hrozného se stalo, nic přece nemůže být tak zlé a že je to v pořádku, ať je to co chce, jen ať si kvůli tomu nedělá hlavu. Nějak už se s tím dokážeme vypořádat. Pak mi to nakonec řekla. Byl jsem si jistý, že přece nemohla vzít s sebou i průklepy, a najal jsem si někoho, aby za mne vzal tu reportáž, kterou jsem tu zrovna měl. Vydělával jsem tehdy u novin slušně, a tak jsem sedl na vlak do Paříže. Bylo to dočista tak a ještě se pamatuji, co jsem ten večer vyváděl, když jsem se dostal do bytu a zjistil, že je to fakt. To už jsme teď měli za sebou a Chink mě naučil nikdy se o neštěstí nedohadovat, a tak jsem O'Brienovi říkal, ať si to tak nebere. Asi to pro mě bylo dobře, že jsem o svoje rané dílo přišel, a hustil jsem do něho všechny ty kecy, které se hustí do mužstva. Já už se zase zrovna chystám do psaní, říkal jsem mu, a jak jsem to říkal a jenom se pokoušel lhát, aby mu z toho nebylo tak bídne, uvědomil jsem si, že je to vlastně fakt.

Pak jsem si tady u Lipa začal vzpomínat na to, jak jsem zas poprvé dokázal napsat povídku, potom co jsem o všechny přišel. To bylo nahoře v Cortině d'Ampezzo, když jsem zjara znovu přijel za Hadley na lyže, poněvadž předtím jsem musel lyžování nechat a odjet za reportáží do Porýní a Porúří. Byla to docela jednoduchá povídka nazvaná Mimo sezónu a vynechal jsem v ní skutečný konec, jak se ten starý děda oběsí. Vynechal jsem ho podle své nové teorie, že se dá vynechat cokoli, pokud člověk ví, že to vynechává, a že tou vynechávkou získá povídka na síle, že to způsobí, aby lidé cítili něco víc, než co chápou.

Tak, říkal jsem si, a teď je tedy děláš takové, že je lidi nechápou. Žádné velké pochybnosti o tom být nemůžou. Rozhodně po nich žádná poptávka není. Ale jednou jim rozumět budou, zrovna tak jako se vždycky porozumí obrazům. To chce jen čas a sebedůvěru.

Budeš se muset líp ovládat, abys na hlad moc nemyslel, když už jsi nucen omezovat se v jídle. Hladovka je dobrá škola a člověk se z toho učí. Dokud ti lidé nerozumějí, máš před nimi určitý náskok. To tedy určitě, řekl jsem si, teď máš před nimi takový náskok, že si ani nemůžeš dovolit pravidelně se najíst. Neškodilo by, kdyby tě zase kapku dotáhli.

Věděl jsem, že musím napsat román. Ale to mi připadalo nemožné, když jsem se s velikou námahou pokoušel psát odstavce, které přitom představují jenom trest z toho, co vytváří román. Bylo teď třeba psát delší povídky, jako by člověk trénoval na delší štreku. Když jsem předtím napsal ten román, o který jsem pak přišel v ukradeném kufru na Gare de Lyon, měl jsem ještě pořád tu chlapeckou lyrickou lehkost, která je právě tak pomíjející a klamná jako mládí. Věděl jsem, že je to asi dobře, že jsem o tamten román přišel, ale také jsem věděl, že nějaký román napsat musím. Jenže mě ani nenapadne, abych ho psal jen kvůli tomu, že bych ho měl napsat, jestli chceme pravidelně jíst. Až ho budu muset napsat, pak to bude to jediné, co budu moct dělat, a nebudu mít na vybranou. Ať si ten tlak roste. Zatím si budu psát povídky o všem, co nejlip znám.

To už jsem zaplatil a vypadl ven, zahrnul napravo a přešel přes rue de Rennes, abych náhodou

nezapadl k Deux Magots na kafe, a vzal jsem to nejkratší cestou k domovu nahoru po rue Bonaparte.

Co tak znám nejlíp, aby to bylo něco, o čem jsem ještě nepsal a o čem jsem ještě nepřišel? V čem se opravdu vyznám a o čem mi nejvíc jde? Neměl jsem vůbec na vybranou. Vybírat si člověk mohl jedině ulice, aby se co nejdřív dostal tam, kde dělá. Z Bonapartovky do Guynemerovky, potom do rue d'Assas, nahoru po Notre-Dame-des-Champs ke Closerie des Lilas.

Posadil jsem se v Lilas do kouta, kde mi odpolední slunce padalo přes rameno, a psal jsem si do sešitu. Vrchní mi přinesl bílou kávu, a když zchladla, upil jsem ji do poloviny a nechal ji stát a psal. Když jsem přestal psát, nechtělo se mi od té řeky, kde jsem spatřil v tůni pstruha a kde se hladina vzdouvala a narážela o klády mostních pilířů. Ta povídka se týkala návratu z války, ale o válce v ní nebylo zmínky.

Ale ráno tu ta řeka bude a já ji musím udělat, i s tou krajinou a se vším, co se tam bude dít. Každý den jsem teď měl práce na kolik dní dopředu. Na ničem jiném nezáleželo. V kapse jsem měl ty peníze z Německa, takže jaképak problémy. Až se tyhle peníze utratí, přijdou zas nějaké jiné.

Jenom teď musím zůstat zdrav a uchovat si jasnou hlavu až do rána, kdy zase začnu dělat.

ford madox ford a pekelník

Closerie des Lilas byla nejbližší slušná kavárna, když jsme bydleli nad pilou v rue Notre-Dame-des-Champs číslo 13, a bývala to jedna z nejlepších kaváren v Paříži. V zimě tam vevnitř mívali teplo, a na podzim a zjara se moc hezky sedávalo u stolků venku pod stromy, na té straně, co stála socha maršála Neye, nebo u těch pravidelných čtvercových stolků pod plátěnou střechou na bulváru. Se dvěma ze zdejších číšníků jsme bývali dobří přátelé. Lidé z Dómu a z Rotundy sem do Lilas nikdy nechodili. S nikým se tu neznali, a kdyby sem byli přišli, nikdo by je tady byl neokukoval. Hodně lidí tenkrát chodívalo do kaváren na nároží bulváru Montparnasse a bulváru Raspail, aby se ukázali na veřejnosti, a v určitém ohledu takové podniky předem počítaly se sloupkaři jako s denní náhražkou nesmrtelnosti.

V Closerie des Lilas se kdysi scházivali básníci víceméně pravidelně a poslední přední básník tu býval Paul Fort, ale toho jsem tehdy ještě nečetl. Jediný básník, se kterým jsem se tam kdy setkal, byl Blaise Cendrars s tím svým rozbitým obličejem boxera a s prázdným, sešpendleným rukávem; zdravou rukou si kroutil cigarety. Byl to dobrý kumpán, dokud moc nevypil, a když potom začal lhát, poslouchalo se to líp, nežli když většina lidí vykládá nějakou pravdivou historku. Ale to byl taky jediný básník, co tenkrát chodíval do Lilas, a já jsem se tam s ním setkal jen jednou. Hosté se většinou skládali z postarších vousatých pánů v obnošených šatech, kteří sem chodívali s manželkami či milenkami a v klopě nosívali nebo taky nenosili úzkou červenou stužku čestné legie. S důvěrou jsme je pokládali za vědátory či savants, a oni vysedávali nad jedním aperitivem skoro tak dlouho, jako ti druzí v ještě ošuntělejších šatech, co tu s manželkami nebo milenkami vysedávali nad bílou kávou a nosívali purpurovou stužku Akademických palem, což nemělo nic společného s Francouzskou akademií a znamenalo to podle našeho mínění jenom, že jsou to profesori nebo učitelé.

Tihle lidé z toho dělali docela příjemnou kavárnu, poněvadž se zajímali jeden o druhého, o svou kávu, alkohol nebo čím se to napájeli, anebo o noviny a časopisy v rámu, a nikdo se tu nevystavoval na odiv.

V té čtvrti bydleli ještě další lidé, co chodívali do Lilas; někteří nosili v klopě stužku Croix de Guerre a druzí zase žlutou a zelenou stužku Médaille Militaire, a často jsem je pozoroval, jak dokážou překonávat handicap ztracených končetin, a všiml jsem si, jak šikovně mají udělané umělé oči a jak dovedně jim provedli na obličejích plastiku. Značně rekonstruované obličeje mívaly skoro duhově lesklý nádech, jako dobře oježděná sjezdovka, a my jsme k těmhle hostům mívali větší úctu nežli k těm savants či pánům profesorům, ačkoliv páni profesori si vojnu možná taky odkroutili a náhodou při tom žádné zmrzačení neutrpěli.

V těch letech jsme nedůvěřovali nikomu, kdo nebyl ve válce, ale úplnou důvěru jsme vlastně neměli k nikomu a dost se nám tu zdálo, že by neškodilo, kdyby Cendrars s tou rukou, o kterou přišel, nenadělal tolik cavyků. Byl jsem rád, že Cendrars sedával v Lilas záhy odpoledne, než sem přicházeli pravidelní hosté.

Tenkrát navečer jsem seděl u stolku venku před Lilas a díval se, jak se na stromech a na budovách mění osvětlení a jak tudy projíždějí velcí, pomalí koně ze vzdálenějších bulvárů. Dveře do kavárny vpravo za mnou se otevřely, nějaký člověk vyšel ven a přišel ke mně ke stolu.

„Á, tady jste," řekl.

Byl to Ford Madox Ford, jak si tehdy říkal, a těžce dýchal skrz těžký, utřísněný knír a nesl se zpříma jako pojízdná, dobře oblečená prasečí hlava, postavená na výšku.

„Můžu si přisednout?" zeptal se, když už skoro seděl, a očima, které měly opranou modrou barvu, se zpod bezbarvých víček a obočí rozhlížel po bulváru.

„Obětoval jsem na to kus života, aby se tahle zvířata porážela lidsky," řekl.

„Vyprávěl jste mi to," řekl jsem.

„To asi sotva."

„Ale určitě."

„Zvláštní. V životě jsem to nikomu neříkal."

„Dáte si něco k pití?"

Objevil se tu číšník a Ford mu řekl, aby mu přinesl chambéry cassis. Číšník byl vysoký a tenký, na temeni měl pleš, přes kterou si ulízával vlasy, a nosil těžký, staromódní dragounský knír.

Opakoval objednávku.

„Ne," řekl Ford. „Dejte mi radši fine ? l'eau." „Pánovi jednou fine ? l'eau," opakoval číšník objednávku. Vždycky jsem se pohledu na Forda vyhýbal, pokud se jen dalo, a pokaždé jsem zadržoval dech, když jsem mu byl nablízku v uzavřené místnosti, ale tady jsme seděli pod širým nebem a spadale listů válo z mé strany stolu na jeho, a tak jsem se na něho důkladně podíval, v duchu jsem ho odprosil a rozhlédl jsem se po bulváru. Osvětlení se zase změnilo a já tu změnu propásl. Napil jsem se, abych si ověřil, jestli mi to jeho příchod nezkalil, ale ještě pořád mi to chutnalo.

„Vy jste ale nemluva," řekl.

„Kdepak."

„Ale jste. Potřeboval byste víc mezi lidi. Stavěl jsem se tu, abych vás pozval na naše večírky, co teď pořádáme tam v tom zábavném Bal Musette v rue du Cardinal Lemoine poblíž náměstí Contrescarpe."

„Tam jsem bydlel dva roky, ještě před tím, než jste teď naposled přijel do Paříže."

„To je divné. Víte to jistě?"

„Ano," řekl jsem. „Určitě. Ten chlapík, co mu to tam patří, měl tenkrát taxík, a když jsem potřeboval letět někam letadlem, vozil mě na letiště. Než jsme vyjeli, obvykle jsme se za tmy stavěli v Balu na skleničku bílého."

„Lítání mě nikdy nelákalo," řekl Ford. „Zaříd'te si to a přijd'te v sobotu večer s paní do Bal Musette. Bývá tam dost veselo. Já vám nakreslím plánec, abyste to našel. Objevil jsem to tam čistě náhodou."

„Je to dole v sedmdesát čtyřce v rue du Cardinal Lemoine," řekl jsem. „V druhém patře jsem bydlel."

„Tam žádné číslo není," řekl Ford. „Ale dá se to najít, pokud trefíte na náměstí Contrescarpe."

Znova jsem se dlouze napil. Číšník donesl Fordovi jeho pití a Ford ho opravoval. „To nebyla brandy se sodou," řekl nápomocně, ale přísně. „Objednával jsem vermut Chambéry s rybízovou šťávou."

„To je v pořádku, Jean," řekl jsem. „Já si tu fine vezmu. Přineste pánovi, co si teď poroučí."

„Co jsem si poručil," opravil mě Ford.

V tu chvíli přešel kolem po chodníku dost vyzábělý člověk v peleríně. Sel s nějakou vysokou ženou a podíval se k našemu stolu, pak se zas podíval jinam a šel si dál po bulváru.

„Viděl jste, jak jsem ho odmrštil pohledem?" řekl Ford. „Viděl jste to, jak jsem ho odmrštil?"

„Ne. Koho jste to odmrštil?"

„Belloca," řekl Ford. „Že jsem mu to ale dal!"

„Já jsem to neviděl," řekl jsem. „A proč jste ho odmrštil?"

„Ze všech dobrých důvodů, co jen můžou existovat," řekl Ford. „Že jsem mu to ale dal!"

Byl veskrze a naprosto spokojený. V životě jsem Belloca neviděl a měl jsem dojem, že si nás nevšiml. Vypadal zamyšleně a ke stolu se podíval skoro automaticky. Moc mě mrzelo, že Ford byl k němu hrubý, poněvadž jsem jako mladý člověk, který právě začíná své vzdělání, měl Belloca jakožto staršího spisovatele ve velké vážnosti. Tohle zní dneska nepochopitelně, ale tenkrát to byla běžná věc.

Říkal jsem si, že by to bývalo docela milé, kdyby se byl Belloc zastavil u nás u stolu a já se s ním třeba seznámil. Odpoledne už se mi zkazilo, jak jsem se potkal s Fordem, ale zdálo se mi, že by to Belloc třeba býval mohl napravit.

„Co že pijete brandy?“ zeptal se mě Ford. „Copak nevíte, že pro mladého spisovatele to může být hrob, když začne pít brandy?“

„Já ji moc často nepiju,“ řekl jsem. Snažil jsem si připomínat, co mi o Fordovi říkal Ezra Pound, že na něho nikdy nesmím být hrubý; že si mám pamatovat, že Ford lže jedině tenkrát, když je hodně unavený; že je to opravdu dobrý spisovatel a že si prodělal velice ošklivé nepříjemnosti v manželství. Usilovně jsem se snažil myslet na tyhle věci, ale sama ta těžkopádná, funící, pramálo důstojná Fordova přítomnost sotva na dosah ruky mi to ztěžovala. Ale dělal jsem, co jsem mohl.

„Proč vlastně člověk někoho odmrští pohledem?“ zeptal jsem se. Až do té doby jsem měl dojem, že něco takového se dělává jedině v románech od Ouidy. V životě jsem nedokázal přečíst od ní nějaký román, dokonce ani v lyžařské boudě ve Švýcarsku, kde nám veškeré čtení došlo, když začal foukat mokrý jižní vítr, a kde už nám zbývaly jenom předválečné tauchnitzky, co tam někdo nechal. Ale nějakým šestým smyslem jsem si byl jist, že v jejich románech se lidi navzájem odmršťují pohledem.

„Gentleman,“ vysvětloval Ford, „musí vždycky odmrstit sviňáka.“

Rychle jsem se napil brandy.

„Odmrští by taky hulváta?“ zeptal jsem se.

„To je přece nemyslitelné, aby se gentleman znal s nějakým hulvátém.“

„Takže člověk vlastně může odmrstit jenom někoho, s kým se stýkal jako rovný s rovným?“ pokračoval jsem.

„Pochopitelně.“

„Jak se vůbec člověk seznámí s nějakým sviňákem?“

„Třeba to o něm nevíte, anebo se z toho chlapíka sviňák teprve stane.“

„Co je to vlastně sviňák?“ zeptal jsem se. „Někdo, koho člověk musí zmlátit, až zmodrá?“

„Ne vždycky nutně,“ řekl Ford.

„Je Ezra gentleman?“ zeptal jsem se.

„Ovšem že ne,“ řekl Ford. „Je to Američan.“

„A to Američan nemůže být gentleman?“

„Možná John Quinn,“ vysvětloval Ford. „Tu a tam některý váš velvyslanec.“

„Myron T. Herrick?“

„Dost možná.“

„Byl Henry James gentleman?“

„Měl k tomu velice blízko.“

„A jste vy gentleman?“

„Samozřejmě. Měl jsem tu čest být důstojníkem Jeho Veličenstva.“

„To je hrozně složité,“ řekl jsem. „Jsem já gentleman?“

„Vyloučená věc,“ řekl Ford.

„Tak jak to, že tu se mnou pijete?“

„Piju s vámi jako se slibným mladým spisovatelem. Jako s kolegou vlastně.“

„To je od vás hezké,“ řekl jsem.

„Mohli by vás za gentlemana pokládat třeba v Itálii,“ řekl velkodušně Ford.

„Ale nejsem sviňák?“

„Samo sebou že ne, kamaráde. Kdopak vám kdy něco takového povídal?“

„Třeba se ze mě teprve stane,“ řekl jsem smutně. „Když piju brandy a tak. Na to přece zařval lord Harry Hotspur v Trollo-povi. Poslyšte, byl Trollope gentleman?“

„Samozřejmě ne.“

„Určitě ne?“

„Můžou na to být různé názory. Ale podle mého ne.“

„A co Fielding? Ten byl soudce.“

„Technicky snad.“

„Marlowe?"

„Ovšem že ne."

„John Donne?"

„Ten byl farář."

„To je něco úžasného," řekl jsem.

„Jsem rád, že vás to zajímá," řekl Ford. „Dám si s vámi ještě brandy se sodou, než půjdu."

Když Ford odešel, byla už tma. Došel jsem si naproti ke stánku pro poslední vydání Paris-Sport Complet, kde byly výsledky odpoledních dostihů v Auteuil a program na zítřejší dostih v Enghien. Vrchní Emile, který vystřídal ve službě Jeana, se přišel ke stolu podívat, jak dopadl poslední dostih v Auteuil. Potom si ke mně přisedl jeden můj dobrý známý, který do Lilas chodíval zřídka, a právě když si u Emila objednával, po chodníku zase přešel kolem nás ten vyzábělý člověk v pelerině s tou vysokou ženskou. Pohledem zabloudil k nám ke stolu a pak stranou.

„To je Hilaire Belloc," řekl jsem svému příteli. „Dneska odpoledne tu byl Ford a úplně ti ho odmrští pohledem."

„Nebud' blbec," řekl mi přítel. „Tohle je přece Aleister

Crowley, ten diabolista. Říká se, že prý to je nejhříšnější člověk na světě."

„Tak promiň," řekl jsem.

rodí se nová škola

Sešitek s modrým hřbetem, dvě tužky, ořezávátko (kapesní nůž by znamenal moc velké plýtvání), a stolky s mramorovou deskou, vůni časného rána, zametené a vytřené podlahy, a štěstí — víc toho člověk nepotřeboval. Pro štěstí nosil člověk v pravé kapse kaštan a králíčí pacičku. Kožešina už se s ní dávno ošoupala a kosti a šlachy se dlouhým nošením vyleštily. Drápky vás v kapse škrábaly do podšívky, a věděli jste, že vás štěstí ještě neopustilo.

Některý den vám to šlo tak od ruky, že člověk dokázal udělat krajinu, do které se dalo vstoupit a projít lesem na paseku, vystoupit až na návrší, odkud bylo vidět na protější kopce za ramenem jezera. Pak se vám třeba zlomila v ořezávátku tuha a museli jste vzít kapesní nůž a malým želízkiem ji z toho kuželovitého nosu vyšourat, anebo tužku ostrým želízkiem opatrně zašpičatit, a potom člověk zase provlékl ruku propoceným koženým popruhem batohu, hodil si ho na záda, prostrčil druhou ruku a ucítil, jak se mu ta váha na zádech usadila, a když se vydal dolů k jezeru, cítil pod mokašiny borové jehličí.

A vtom jste zaslechli, jak někdo říká: „Ahoj, Heme. Co tady děláš, člověče? Pokoušíš se psát u kafe?"

Štěstí vás opustilo, a tak vám nezbyvalo než sklapnout sešit. To bylo to nejhorší, co vás mohlo potkat. Když člověk dokázal zachovat klid, byl na tom líp, jenže já jsem tenkrát rozvahou zrovna nevynikal, a tak jsem spustil: „Krucinál fagot, bejku blbá, co tě sem čerti nosí, když tohle přece k sakru není tvůj rajón?"

„Hele, nebud' na mě sprostěj, jo, a nedělej ze sebe excentrika."

„Hergot, koukej s tou svou sprostou držkou odprejsknout."

„Tohle je přece veřejná kavárna. Já mám zrovna tak právo sem chodit jako ty."

„Proč nejdeš nahoru do Petite Chaumi?re, kam patříš?"

„Ale prosím tě. Nebud' tak protivnej."

Ted toho člověk mohl nechat a jenom doufat, že to byla náhodná návštěva, že sem ten návštěvník zapadl čistě jen tak a že to tu snad nezamoří. Existovaly ještě jiné slušné kavárny, kde se dalo dělat, jenže ty byly notný kus cesty odtud a tohle byla má domovská kavárna. To by bylo špatné, nechat se vyhnat z Closerie des Lilas. Musel jsem se buď postavit na zadní, nebo to zabalit. Moudřejší patrně bylo to zabalit, ale už mě začínal popadat vztek, a tak jsem řekl: „Poslyš. Taková svině, jako jseš ty, má přece na vybranou kolik podniků. Proč musíš lézt zrovna sem a zavšivit slušnou kavárnu?"

„Zapad jsem sem akorát na skleničku. Co je na tom špatného?"

„Doma by tě obsloužili a pak to nádobí rozbili."

„Kdepak to je, doma? To zní docela hezky."

Seděl u vedlejšího stolku, vysoký tlustý mladík v brýlích. Poručil si pivo. Řekl jsem si, že ho budu ignorovat a zkusím, jestli se dá psát. Tak jsem ho tedy ignoroval a napsal jsem dvě věty.

„Akorát že jsem na tebe promluvil."

Pokračoval jsem a napsal další větu. Těžko to odumírá, když vám to doopravdy jde a když se do toho dostanete.

„Z tebe se stala, se mi zdá, taková veličina, že už na tebe nikdo ani promluvit nesmí."

Napsal jsem další větu, kterou skončil odstavec, a přečetl jsem si to po sobě. Ještě to pořád šlo, a tak jsem napsal první větu

dalšího odstavce.

„V životě na druhýho nepomyslíš a vůbec tě nenapadne, že by taky moh mít svoje problémy."

Fňukání jsem slyšel celý život. Zjistil jsem, že dokážu psát dál a že to vlastně není o nic horší než nějaký jiný kravál, určitě lepší, než když se Ezra učí hrát na fagot.

„Představ si, že bys chtěl být spisovatel a cítil bys to v celém těle, a teď by ti to prostě nešlo."

Psal jsem dál, a už jsem začínal mít i kliku, i to druhé.

„Představ si, že by to na tebe jednou přišlo jako neodolatelná bystřina, a pak by to odešlo a ty bys najednou zůstal oněmělý a ztichlý."

Lepší než oněmělý a hlučný, řekl jsem si a psal jsem dál. Teď už byl v plném nářku a ty neuvěřitelné věty zněly asi tak konejšivě, jako když se cirkulárka zařizne do prkna.

„Tenkrát mi to šlo jako po másle," zaslechl jsem ho po chvíli. Nějakou dobu jsem ho totiž nevnímal, jenom jako určitý hluk. To už jsem měl náskok, mohl jsem toho teď nechat a zítra pokračovat.

„Říkáš, že po másle ti to jako šlo, nebo že ti to šlo jako po másle?"

„Nebud' sprostěj'," řekl. „Nechceš, abych ti to dopověděl?"

„Ne," řekl jsem. Zavřel jsem sešit a strčil ho do kapsy.

„To tě ani nezajímá, jak to dopadlo?"

„Ne."

„Copak nemáš zájem o život a utrpení druhý lidský bytosti?" „Ne tvoje." „Ty jsi zvíře."

„Jo."

„Já myslel, že bys mi moh nějak pomoci, Heme."

„Nejradši bych tě odstřelil."

„A udělal bys to?"

„Ne. Jsou na to paragrafy."

„Já bych pro tebe udělal všechno na světě."

„Vážně?"

„No samo sebou."

„Tak, hergot, nelez do tyhle kavárny. Začni s tímhleťm."

Vstal jsem, přišel vrchní, zaplatil jsem.

„Můžu tě doprovodit dolů k pile. Heme?"

„Ne."

„Tak dobře. Uvidíme se teda zas někdy jindy."

„Ale ne tady."

„To je naprosto jasné," řekl. „To jsem ti přece slíbil."

„Co teď píšeš?" udělal jsem tu chybu a zeptal jsem se.

„Píšu, jak nejlíp umím. Zrovna tak jako ty. Ale když ono je to tak příšerně těžký."

„Tak nemáš psát, když to neumíš. Nač potřebuješ skrz to brečet? Běž domů. Najdi si flek. Jdi se bodnout. Jenom o tom nežvaň. Ty jsi nikdy psát neuměl."

„Proč to říkáš?"

„Slyšel ses někdy, jak mluvíš?"

„Ale mně jde přece o psaní."

„Tak drž hubu."

„Ty jsi prostě surovec," řekl. „Všichni to vždycky říkali, že jsi surovec, že nemáš srdce a jseš přitom

náfuka. Já jsem tě vždycky hájil. Ale už nebudu."

„Fajn."

„Jak můžeš bejt vůči blízky lidský bytosti tak surověj?"

„To nevím," řekl jsem. „Heleď, když nemůžeš psát, tak proč se nenaučíš psát kritiky?"

„Ty myslíš, že bych měl?"

„Bylo by to prima," řekl jsem. „To bys pak mohl psát pořád. Nemusel by sis už víckrát dělat starosti, že ti to nepůjde a že zůstaneš oněmělej a ztichlej. Lidi to budou číst a budou si toho vážit."

„Myslíš, že by ze mě moh bejt dobrej kritik?"

„Jak moc dobrej, to nevím. Ale kritik bys bejt moh. Vždycky se najdou lidi, kteří ti pomůžou, a ty pak budeš moct pomáhat svejm lidem."

„Jak to myslíš, mejm lidem?"

„Těm, co se s nima stýkáš."

„Jo, tamti. Ti mají svoje kritiky."

„Nemusíš kritizovat zrovna knížky," řekl jsem. „Existujou přece obrazy, hry, balet, kino —"

„Ty o tom mluvíš, že to zní úžasně. Heme. Moc ti děkuju. Zní to tak napínavě. A je to přitom taky tvůrčí."

„Ono se to s tou tvořivostí asi přehání. Konec konců, Pámbu tvořil svět jenom šest dní, a ten sedmej odpočíval."

„Nic mi ovšem nebrání, abych se přitom taky nevěnoval tvůrčímu psaní."

„Naprosto nic. Leda to, že si jako kritik třeba vytyčíš nemožně vysoký požadavky."

„Vysoký budou. Na to se spolehni."

„To tedy určitě."

Už z něho byl kritik, a tak jsem ho pozval na skleničku a on přijal.

„Heme," povídal, a to už jsem poznal, že je kritik, poněvadž ti v hovoru obyčejně kladou něčí jméno spíš na začátek věty

než na konec, „Heme, musím ti říct, že mi tvoje dílo připadá trošku moc hranatý."

„To je zlý," řekl jsem.

„Heme, máš to moc svlečený, moc hubený."

„To je teda pech."

„Heme, říkám ti, moc hranatý, moc svlečený, moc hubený, moc šlachovitý."

Provinile jsem v kapse nahnátl králičí pacičku. „Já to teda zkusím kapku přikrmit."

„Bacha, nerad bych to zas viděl překrmený."

„Hale," zkusil jsem taky mluvit jako kritik, „tornu se budu vyhýbat, pokud to jen půjde."

„Říkám ti to z očí do očí," pravil mužně.

„Budeš si pamatovat, abys sem nechodil, když dělám?"

„No samozřejmě, Heme. Ode dneška budu mít svou vlastní kavárnu."

„To jseš moc hodnej." -

„O to se snažím," řekl.

Bylo by to zajímavé a poučné, kdyby se z toho mladíka byl stal proslulý kritik, jenže to se nějak nevyvedlo, i když jsem si jednu chvíli dělal velké naděje.

Sice jsem věřil, že se sem příští den nevrátí, ale nechtěl jsem to riskovat, a tak jsem se rozhodl, že dám Closerii na den pohov. Druhý den jsem tedy brzy ráno vstal, vyvařil dudlíky a láhve, připravil dětskou výživu, naplnil láhev, dal ji panu Bumbymu, a dokud nikdo mimo něho, kocoura F. Pusse a mne nebyl vzhůru, pracoval jsem pak v jídelně na stole. Ti dva mi dělali dobrou, tichou společnost a práce mi šla od ruky líp než kdy jindy. Tenkrát jsem vlastně doopravdy nepotřeboval nic, ani tu králičí pacičku, ale bylo dobré nahnat ji v kapse.

s pascinem v dōmu

Byl krásný večer, předtím jsem celý den tvrdě pracoval a teď jsem odešel z bytu nad pilou, prošel po dvoře, kde stálo dříví naskládané do figur, přešel jsem přes ulici a vstoupil zadním vchodem do pekárny, co měla průčelí na bulvár Montparnasse, a tudy, skrz tu dobrou chlebovou vůni z pecí i z krámu, jsem vyšel na ulici. V pekařství se svítilo, venku končil den a já šel záhy za soumraku po ulici nahoru a pak jsem se zastavil na terase před restaurací N?gre de Toulouse, kde červenobíle kostkované ubrousky v dřevěných kroužcích na stojánku čekaly, že sem zajdeme na večeři, četl jsem si jídelníček, rozmnožený červeným inkoustem, a zjistil, že dnešní specialita je cassoulet. Dostal jsem hlad, jak jsem si to jméno přečetl.

Majitel, pan Lavigne, se mě zeptal, jak mi to dneska šlo, a já mu řekl, že to šlo moc dobře. Povídal, že mě ráno viděl pracovat na terase Closerie des Lilas, ale že na mě nepromluvil, když jsem vypadal tak zabraný do práce.

„Měl jste výraz jako člověk, který je najednou sám v džungli," řekl.

„Když dělám, tak nevidím neslyším."

„A nebyl jste v džungli, monsieur?"

„V pralese," řekl jsem.

Šel jsem dál nahoru po ulici, díval jsem se do výkladů a byl šťastný z toho jarního večera a z lidí, které jsem míjel. Ve třech předních kavárnách jsem spatřil známé od vidění, i ty, s kterými jsem se znal blíž. Ale vždycky se našli taky lidé, kteří vypadali slušněji a s kterými jsem se neznal, a ti právě teď večer, když se rozsvěcela světla, pospíchali někam, kde spolu budou jíst a kde spolu budou pít a pak se budou milovat. Ti v nóbl kavárnách dělali třeba totéž, nebo třeba jen tak seděli, popíjeli a bavili se a rádi se nechávali druhými okukovat. Ti, co se mi líbili a co jsem se s nimi neznal, chodívali do velkých kaváren, poněvadž v těch se ztratili a mohli tam být sami a přitom spolu. Ve velkých kavárnách bylo tenkrát taky lacino, všude se dostalo slušné pivo a aperitiv stál rozumnou cenu, jasně vyznačenou na tácku, co se k němu podával.

Ten večer mě napadaly tyhle zdravé, ale nepůvodní myšlenky a připadal jsem si mimořádně ctnostný, poněvadž jsem poctivě a tvrdě pracoval celý den, když se mi přitom hrozně chtělo jít na koníčky. Ale tentokrát jsem si nemohl dovolit, abych šel na koníčky, i když se tam peníze vydělat daly, pokud se tomu člověk věnoval. To bylo ještě předtím, než se zavedly zkoušky slin a jiné metody na odhalování uměle povzbuzených koní, a doping býval tenkrát značně rozšířený. Jenže handicapovat zvířata, co dostávají povzbuzující drogy, a odhalovat takové příznaky v dostihovém výběhu a rozhodovat se na základě svých postřehů, které někdy hraničovaly s mimosmyslovým vnímáním, a potom na ně sázet peníze, které si člověk nemohl dovolit utratit, to není nic pro mladého muže, který živí ženu a dítě a chce přitom pokračovat ve svém celodenním zaměstnání, kde se učí psát prózu.

Podle všech měřítek jsme byli ještě pořád velice chudí a já jsem ještě pořád dělával taková drobná úsporná opatření, jako že jsem doma řekl, že mě někdo pozval na oběd, a strávil pak dvě hodiny na procházce v Lucemburské zahradě a po návratu domů potom ženě vyličil ten báječný oběd. Když je člověku pětadvacet a je od přírody těžká váha, mívá pořádný hlad, jakmile některé jídlo vynechá. Ale taky mu to zbystří všechny smysly, a už jsem přišel na to, že celá řada těch lidí, co jsem o nich psal, mívá velikou chuť k jídlu, moc dobře jim tráví a moc po jídle touží a většinou se zrovna těší na to, jak si dají něco k pití.

U Černocha Toulouského mívali moc dobré cahorské víno, pítali jsme je po čtvrtkách, po půlkách nebo celou karafu a obvykle jsme si je z třetiny ředili vodou. Doma, tam nad pilou, jsme mívali jakési korsické víno, které vynikalo svou silou a nízkou cenou. Bylo to velice korsické víno, dalo se zředit vodou napůl a ještě pořád člověku docházelo jeho poselství. V Paříži se tehdy dalo docela slušně žít skoro z ničeho, a když člověk sem tam vynechal některé jídlo a když si vůbec nekupoval nové šaty, dalo se ušetřit a mít se přepychově.

Vracel jsem se teď od Selectu, kterému jsem se vyhnul, sotva jsem tam zahlédl Harolda Stearnse, poněvadž jsem věděl, že by se chtěl bavit o koních, a na ty jsem teď upřímně a s lehkým srdcem myslel jako na zvířata, se kterými už v životě nechci mít nic společného. Celý plný své večerní ctnosti jsem minul

sbírku štamgastů v Rotundě, a pohrdaje neřestí a kolektivními pudy, přešel jsem přes bulvár k Dómu. V Dómu bylo sice taky nabito, ale aspoň tam seděli lidé, co předtím pracovali.

Byly tu modelky, co předtím stály, a byli tu malíři, kteří pracovali, dokud se neztratilo osvětlení, a byli tu spisovatelé, kteří si ten den udělali svůj kus práce, ať už k lepšímu nebo k horšímu, a byli tady pijáci a typické figurky, z nichž některé jsem znal, a pak ti, co tu byli jen pro ozdobu.

Prošel jsem sálem a přisedl si ke stolu, kde seděl Pascin a dvě sestry modelky. Pascin na mě předtím zamával, jak jsem stál na protější straně na chodníku a uvažoval, jestli sem mám zapadnout na sklenici nebo ne. Pascin byl moc dobrý malíř a ten večer byl opilý; solidně, záměrně opilý, a přitom to, co říkal, mělo hlavu a patu. Ty dvě modelky byly mladé a hezké. Jedna byla hodně tmavá, malá, překrásně rostlá s jakousi falešně křehkou zvrhlostí. Ta druhá vypadala dětsky a hloupě, ale byla moc hezká jakýmsi pomíjivým dětinským způsobem. Nebyla tak dobře rostlá jako její sestra, ale to konečně nebyla tehdy na jaře žádná druhá.

„Hodná a zlá sestřička," řekl Pascin. „Prachy mám. Co si dáš k pití?"

„Une demi-blonde" řekl jsem vrchnímu.

„Dej si whisky. Prachy mám." „Já pivo rád."

„Kdybys měl doopravdy rád pivo, tak bys byl u Lippa. Mám dojem, žes dělal."

„Jo."

„A jde to?" „Doufám." „Prima. To jsem rád. A všechno ještě má dobrý šmak?"

„Jo."

„Kolik ti je?"

„Pěťadvacet."

„Chceš jí protáhnout kostru?" Podíval se na tu tmavou sestru a usmál se. „Ona to potřebuje."

„Ty už jsi jí tu kostru za dnešek patrně protáhl dost."

Usmála se na mě s pootevřenými rty. „On je zkažený," řekla. „Ale je milý."

„Můžeš si ji vzít do ateliéru."

„Nechte těch prasečín," řekla blond sestra.

„Kdo se s tebou bavil?" zeptal se Pascin.

„Nikdo. Ale já to říkám."

„Pojďte si udělat pohodlí," řekl Pascin. „Seriózní mladý spisovatel a kamarádský, moudrý starý malíř a dvě krásné mladé dívky, které mají celý život před sebou."

Seděli jsme tu a dívky srkaly ze svých skleniček, Pascin pil další fine ? l'eau a já pil pivo, ale nikomu z nás tu dobře nebylo, snad kromě Pascina. Tmavovláska byla neklidná, vystavovala se z profilu a nechávala si světlo dopadat na prohloubené plochy obličeje a ukazovala mi řadra v zajetí černého svetru. Vlasy měla ostříhané nakrátko a vypadala úlisně a temně jako orientálka.

„Seděla jsi mi dneska celý den," řekl Pascin. „Musíš se teď tady v kavárně vystavovat v tom svetru?"

„Mě to baví," řekla.

„Vypadáš jako hračička z Jávy," řekl.

„Oči ne," řekla. „Tak jednoduché to není."

„Vypadáš jako chudinka malá zvrhlá panenka na hraní."

„Ať si," řekla, „ale jsem živá. A to ty ne."

„O tom se ještě přesvědčíme."

„Fajn," řekla. „Mám ráda důkazy."

„Copak jsi za dnešek žádný neměla?"

„Takový důkazy," řekla a obrátila se, aby zachytila na obličej poslední večerní světlo. „Akorát že jsi byl celý pryč do toho svého malování. On se zbláznil do plátna," řekla mi. „Vždycky je na tom něco neslušného."

„Ty chceš, abych tě maloval a platil a protahoval ti kostru, abych měl jasnou hlavu, a ještě abych byl do tebe blázen," řekl Pascin. „Ty chudinko panenke malá."

„Vám se líbím, ne, monsieur?" ptala se mě.

„Velice."

„Ale když vy jste moc velký," řekla smutně. „V posteli je každý stejně velký."

„To není pravda," řekla sestra. „A už mám těch řečí dost."
„Heleď se," řekl Pascin. „Jestli si myslíš, že jsem blázen do plátna, tak tě zejtra udělám akvarelama."
„Kdypak budeme jíst?" ptala se sestra. „A kde?"
„Budete jíst s námi?" ptala se tmavovláška.
„Ne. Já jdu na večeři se svou légitime." Tak se tomu tenkrát říkalo. Dneska se říká „se svou réguli?re".
„A to musíte?"
„Musím a chce se mi."
„Tak běž tedy," řekl Pascin. „A ne aby ses zbláznil do průklepáku."
„Kdyby jo, tak začnu psát tužkou."
„Zejtra si dáme akvarel," řekl. „Tak fajn, děťátka, já teď udělám ještě jeden koňak a pak se půjdem najíst, kam budete chtít."
„K Vikingovi," řekla tmavovláška.
„Já taky," naléhala sestra.
„Tak jo," souhlasil Pascin. „Dobrou noc, jeune homme. Hezky se vyspi."
„Ty taky."
„Ony mě nenechají," řekl. „Jakživ se nevyspím."
„Vyspi se dneska."
„Po tý plavbě Vikingů?" Šklebil se s kloboukem v týle. Vypadal spíš jako postava z Broadwaye devadesátých let než jako ten znamenitý malíř, jaký fakticky byl, a když se potom oběsil, rád jsem si na něho vzpomínal na takového, jako byl ten večer v Dómu. Říká se, že prý jsou v nás ve všech semínka toho, co jednou uděláme, ale vždycky jsem měl dojem, že u těch, co dělají v životě vtípy, jsou ta semínka přikryta úrodnější půdou a bohatší vrstvou hnoje.

ezra pound a jeho bel esprit

Ezra Pound býval vždycky dobrý kamarád a pořád pro lidi něco dělal. Ten ateliér v rue Notre-Dame-des-Champs, kde bydlel se svou ženou Dorothy, byl zrovna tak chudý, jako byl ateliér Gertrudy Steinové přepychový. Měl tam moc dobré světlo, topilo se tam v kamnech a visely tam obrazy od japonských výtvarníků, se kterými se Ezra stýkal. Tam, odkud pocházeli, to byli vesměs samí šlechtici a nosívali dlouhé vlasy, černě se jim leskly a vždycky jim spadly do čela, když se ukláněli, a vůbec na mě udělali velký dojem, ale ty jejich malby se mi nelíbily. Nerozuměl jsem jim a přitom v nich žádná záhada nebyla, a když jsem pochopil, oč v nich jde, neříkaly mi nic. To mi bylo líto, ale nedalo se s tím nic dělat.

Zato Dorothyiny obrazy se mi líbily moc a Dorothy mi připadala velice krásná a báječně rostlá. Líbila se mi taky Ezrova hlava od Gaudiera-Brzesky a měl jsem rád všechna díla toho sochaře, která mi Ezra ukazoval na fotografiích a které byly v Ezrově knížce o něm. Ezra měl taky rád Picabiovy obrazy, ale ty mi tenkrát připadaly bezcenné. Taky jsem měl nerad obrazy Wyndhama Lewise, které míval Ezra moc rád. Líbila se mu díla jeho přátel, což je krásná věc jako projev loajálnosti, ale může být zhoubná jako úsudek. Nikdy jsme se o tyhle věci nepřeli, poněvadž o tom, co se mi nelíbilo, jsem radši držel hubu. Když má někdo rád obrázky nebo povídky svých přátel, je to podle mého, jako když má někdo rád svou rodinu, a není slušné ho kritizovat. Někdy se člověk obejde dost dlouho bez toho, aby kritizoval příbuzné, ať už svou vlastní rodinu nebo tu, do které se přiženil, ale u špatných malířů je to lehčí, poněvadž ti nedělávají takové příšerné věci a nepůsobivají důvěrné škody, jako to dokáže rodina. U špatných malířů stačí, když se na ně nedíváte. Ale i když se naučíte nedívat se na rodinu a neposlušovat ji, i když se naučíte neodpovídat na dopisy, stejně může být rodina v mnohém ohledu nebezpečná. Ezra býval k lidem laskavější a křesťanštější než já. Jeho vlastní psaní, když to správně trefil, bývalo tak dokonalé a on býval ve svých chybách tak upřímný a tak okouzlený svými omyly a tak laskavý vůči

lidem, že mi vždycky připadal skoro jako světec. Býval i popudlivý, ale to myslím dost světců taky.

Ezra na mně chtěl, abych ho naučil boxovat, a jednou k večeru jsme zrovna trénovali u něho v ateliéru, když jsem se seznámil s Wyndhamem Lewisem. Ezra ještě moc dlouho neboxoval a mně bylo trapné, že ho mám nechat vystupovat před někým, kdo ho zná, a snažil jsem se, aby při tom dělal co nejlepší dojem. Ale moc to nešlo, poněvadž Ezra uměl šermovat a já měl ještě pořád co dělat, abych ho vytrénoval k práci levačkou a naučil ho jít vždycky levou nohou dopředu a pravou s ní dostat rovnoběžně. Prostě základní pohyby. Nikdy se mi nepodařilo, aby dokázal nasadit levý hák, a naučit ho, jak si má zkrátit pravačku, to mě teprve čekalo.

Wyndham Lewis nosil černý širák jako typická figurka z té čtvrti a oblékal se, spíš jako by zpíval v Bohéme. Měl obličej, který mi připomínal žabu, ne zrovna bučivou, ale jakoukoliv žabu, a Paříž pro něho byla moc velká louže. Tenkrát jsme žili v domnění, že spisovatel nebo malíř může nosit každé šaty, jaké zrovna má, a žádná oficiální uniforma pro umělce neexistovala; Lewis však nosil uniformu předválečného umělce. Byla to trapná podívaná a on pohrdavě přihlížel, jak unikám Ezrovým výpadům levačkou nebo je blokuju otevřenou pravačkou.

Chtěl jsem toho nechat, ale Lewis naléhal, jen ať boxujeme dál, a přitom, jak neměl ponětí, o co vlastně jde, bylo vidět, jak doufá, že se dočká Ezrova zranění. Nestalo se nic. Vůbec jsem nekontroval a nechal jsem Ezru, aby mě vodil na napřažené levačce a sem tam nasadil pravačku, a pak jsem řekl, že to pro dnešek stačí, a umyl jsem se vodou ze štoudve, vyfrotýroval a oblékl si teplákovou bundu.

Sehnali jsme něco k pití a já pak poslouchal, jak se Ezra s Lewisem baví o známých v Londýně a v Paříži. Opatrně jsem si Lewise prohlížel, aby to nevypadalo, že se po něm dívám, jako to člověk dělá při boxu, a myslím, že jsem ještě v životě neviděl nikoho, kdo by dělal hnusnější dojem. Na některých lidech je vidět zlo, jako je na výtečném dostihovém koni znát rodokmen. Mívají jakousi důstojnost tvrdého vředu. Na Lewisovi zlo vidět nebylo; vypadal prostě hnusně.

Cestou domů jsem se snažil přijít na to, co mi to vlastně připomíná, a připomínal mi všelijaké věci. Vesměs byly z oboru medicíny, až na sejra mezi prsty u nohou, a to byl slangový výraz. Pokoušel jsem se rozložit si ten obličej na kousky a popsat aspoň ty, ale podařilo se mi to jen s očima. Když jsem je prvně spatřil pod tím černým širákem, byly to oči znásilňovatele, který neuspěl.

„Dneska jsem se ti setkal s nejhnusnějším chlapem, co jsem kdy viděl," řekl jsem ženě.

„Tatie, nic mi o něm nevykládej," řekla. „Prosím tě, nic mi teď o něm nevykládej. Budeme večeret."

Asi za týden jsem potkal slečnu Steinovou a povídal jsem jí, jak jsem se seznámil s Wyndhamem Lewisem, a zeptal jsem se, jestli ho někdy viděla.

„Já mu říkám Vizírovací žízala," řekla. „Přijede z Londýna a uvidí tu nějaký slušný obraz, vytáhne z kapsy tužku a začne si ho palcem na tužce rozměřovat. Vizíruje, měří a kouká, jak je to do puntíku udělané. Pak se vrátí do Londýna a namaluje to, a ono mu to nevychází. Nějak mu uteče, o co vlastně jde."

A tak jsem mu začal v duchu říkat Vizírovací žízala. Byl to vlídnější a křesťanštější výraz než tamty, co jsem mu dával sám. Později jsem se snažil, abych si ho oblíbil a skamarádil se s ním, jako jsem to dokázal skoro se všemi Ezrovými přáteli, když mi je vysvětlil. Ale takovýhle dojem na mě udělal ten první den, co jsme se setkali u Ezry v ateliéru.

Ezra byl nejšlechtetnější spisovatel, jakého jsem kdy poznal, a ze všech nejmiň předpojatý. Pomáhal básníkům, malířům, sochařům i prozaikům, ve které věřil, a byl ochoten pomoci každému, kdo by se dostal do nesnází, ať už v něho věřil nebo ne. Dělával si starosti o kdekoho a v době, kdy jsem se s ním seznámil, mu nejvíc ležel v hlavě T. S. Eliot, poněvadž ten, jak mi Ezra říkal, prý musí dělat v Londýně v bance, a tak má málo času a nevhodnou pracovní dobu na to, aby mohl fungovat jako básník.

Ezra spolu se slečnou Natalií Barneyovou, což byla bohatá Američanka a ochránkyně umění, založil něco, čemu se říkalo Bel Esprit. Slečna Barneyová bývala přítelkyní Rémyho de Gourmonta, kterého jsem už nezažil, a ve svém domě pravidelně mívala literární salón a na zahradě měla stát malý řecký chrámek. Hodně Američanek i Francouzek, co měly dost peněz, mívalo tenkrát literární salóny a já jsem dost brzy přišel na to, že co se mě týče, jsou to znamenité podniky, jakým bude nejlíp se vyhýbat, ale mám zato, že slečna Barneyová jediná měla na zahradě malý řecký chrámek.

Ezra mi ukazoval prospekt spolku Bel Esprit a slečna Barneyová mu dovolila, aby na něm použil toho

malého řeckého chrámku. Myšlenka Bel Espritu byla ta, že všichni budeme určitým dílem z veškerých svých výdělků přispívat do jakéhosi fondu za tím účelem, abychom pana Eliota dostali z té banky a opatřili mu peníze na to, aby mohl psát poezii. Připadalo mi, že to je docela dobrý nápad, a Ezra počítal s tím, že až dostaneme z banky pana Eliota, budeme v tom rovnou pokračovat dál a postaráme se o každého.

Trochu jsem to popletl tím, že jsem o Eliotovi pořád mluvil jako o majorovi; dělal jsem totiž, že si ho pletu s majorem Douglasem, národohospodářem, do jehož myšlenek byl Ezra celý žhavý. Ezra však chápal, že srdce mám na pravém místě a že jsem Bel Espritu plný, třebaže ho to mrzelo, když jsem z přátel pumpoval peníze na to, abychom dostali majora Eliota z banky, a někdo pak poznamenal, co taky má vlastně major co dělat v bance, a jestli už ho z armády vykopli, copak nedostal penzi nebo aspoň nějakou rentu?

V takových případech jsem přátelům vysvětloval, že to s tím přece nemá co dělat. Buď to máte smysl pro Bel Esprit, nebo ho nemáte. Jestli máte, tak taky přispějete na to, aby se major dostal z banky. Jestli nemáte, tak to je potom bída. Copak nechápou význam toho malého řeckého chrámku? Ne? To jsem si mohl myslet. Tak ahoj, kamaráde. Peníze si nech. Ani bychom se jich nedotkli.

Jako člen spolku Bel Esprit jsem vedl energickou agitaci a můj nejšťastnější sen v té době byl o tom, že jednou uvidím, kterak major vykročí z banky coby svobodný muž. Nemohu si už vzpomenout, jak vlastně Bel Esprit nakonec zkrachoval, ale mám dojem, že to nějak souviselo s uveřejněním Pusté země, která majorovi vynesla cenu časopisu Dial, a zanedlouho pak nějaká urozená dáma Eliotovi financovala revue The Criterion a my s Ezrou jsme si už o něho nemuseli dělat starosti. Myslím, že ten malý řecký chrámek stojí tam na zahradě ještě pořád. Vždycky to pro mě znamenalo zklamání, že jsme majora nedokázali dostat z banky jenom pomocí Bel Espritu, poněvadž jsem si ve snu představoval, že možná přijde a ubytuje se v tom malém řeckém chrámku a že se třeba budu moct s Ezrou na něho chodit dívat a věnčit ho vavřínem. Věděl jsem, kde by se dal natrhat pěkný vavřín, kdybych tam zajel na kole, a říkal jsem si, že bychom ho mohli ověnčit pokaždé, když by mu tam bylo smutno, anebo pokaždé, když by mu Ezra prošel rukopis či korektury nějaké další veliké básně jako Pustá země. Celá ta záležitost pro mě po stránce morální dopadla dost neblaze, poněvadž jsem ty peníze, se kterými jsem počítal na vysvobození majora z banky, vzal s sebou do Enghienu a tam je vsadil na koničky, co skákali pod vlivem povzbuzujících drog. Ve dvou dostizích ti povzbuzení koničci, co jsem na ně sázel, předběhli ta nepovzbuzená či nedostatečně povzbuzená zvířata, až na ten jeden dostih, kde náš favorit byl přepovzbuzen do takové míry, že ještě před startem shodil jockeye, a výraziv kupředu, proběhl celý okruh překážkové dráhy a skákal si sám pro sebe tak překrásně, jako to člověk někdy vidí ve snách. Když ho chytili a znova na něj posadili jezdce, odstartoval a umístil se čestně, jak říkají Francouzi, jenomže peníze nevynesl žádné.

Byl bych býval šťastnější, kdyby ta suma, co jsem na něho vsadil, bývala radši přišla do fondu Bel Esprit, který už neexistoval. Utěšoval jsem se však tím, že pomocí těch sázek, se kterými jsem uspěl, bych býval mohl přispět Bel Espritu mnohem víc, než jsem měl původně v úmyslu.

skončilo to dost podivně

S Gertrudou Steinovou to vzalo dost podivný konec. Nejdřív jsme se hodně kamarádili a já jí obstarával spoustu praktických věcí, jako že jsem třeba zařídil, aby ta její tlustá kniha vycházela u Forda na pokračování, že jsem jí pomáhal opisovat rukopis na stroji a četl za ni korektury, a začínali jsme se kamarádit víc, než jsem si kdy mohl přát. Pro mužského to nemá valnou budoucnost, aby se kamarádl s nějakou slavnou ženou, i když to může být docela příjemné, dokud se to nezvrtne k lepšímu či k horšímu, a s doopravdy ctižádostivou spisovatelkou to mívá obvykle vyhlídky ještě menší. Když jsem se jí jednou omlouval, že jsem se nějakou dobu nestavil v rue de Fleurus 27, poněvadž jsem nevěděl, jestli bude doma, povídala mi: „Ale, Hemingwayi, vždyť je vám to tu plně k dispozici. To nevíte? Myslím to doopravdy. Zajděte sem kdykoliv, a komorná" — uvedla její jméno, ale už jsem je zapomněl — „se o vás postará, můžete se tu zařadit jako doma, dokud nepřijdu."

Nijak jsem toho nezneužíval, ale občas jsem se tu zastavil, komorná mi donesla něco k pití a já se díval na obrazy, a když se slečna Steinová neobjevovala, poděkoval jsem komorné, nechal vzkaz a odešel. Slečna Steinová se chystala s jednou svou společnicí odjet vlastním vozem na jih a pozvala mě, abych se to dopoledne přišel rozloučit. Vlastně nás zvala už předtím, když jsme bydleli v hotelu, abychom s Hadley přišli na návštěvu, jenže my jsme s Hadley měli jiné plány a chtělo se nám někam jinam. O tomhle se pochopitelně nic neříká, ale dá se pořád doufat, že tam půjdete, a potom vám do toho něco přijde. O tom, jak na návštěvy nechodit, jsem trochu poněti měl. Naučit jsem se to musel. Mnohem později mi vykládal Picasso, že když ho boháči zvou, pokaždé jim to slíbí, když jim to dělá takovou radost, a pak mu do toho vždycky něco přijde. Ale to nemělo co dělat se slečnou Steinovou, a Picasso to říkal o jiných lidech.

Byl krásný jarní den a já šel z place de l'Observatoire přes malou Lucemburskou. Kvetly tu kaštiny, na pískových cestičkách si hrála spousta dětí a na lavičkách seděly chůvy, na stromech jsem viděl hrdličky a slyšel další, které vidět nebylo.

Komorná mi přišla otevřít, ještě než jsem zazvonil, a povídala mi, abych šel dál a počkal. Slečna Steinová přijde dolů každou chvíli. Bylo před polednem, ale komorná mi nalila skleničku eau-de-vie, podala mi ji a spokojeně zamrkala. Bezbarvý alkohol měl na jazyku znamenitou chuť a ještě jsem ho měl v ústech, když jsem zaslechl, jak někdo mluví se slečnou Steinovou tak, jak jsem ještě nikoho v životě neslyšel s nikým mluvit, nikdy, nikde.

Nato bylo slyšet hlas slečny Steinové, jak žadoní a prosí: „Ne, milunko. Ne. Ne, prosím tě, ne. Udělám, nač si vzpomeneš, milunko, ale prosím tě, nedělej mi to. Prosím tě, ne. Prosím tě, ne, milunko.”

Spolkl jsem alkohol, postavil skleničku na stůl, a už jsem koukal být ze dveří. Komorná na mě kývla prstem a zašeptala:

„Nechod'te. Ona hned přijde.”

„Já už musím,” řekl jsem a při odchodu jsem se snažil nic už neslyšet, ale ono to ještě pokračovalo a jediný způsob, jak to neslyšet, bylo zmizet. Znělo to ošklivě a ty odpovědi zněly ještě hůř.

Na dvorku jsem komorné řekl: „Prosím vás, řekněte, že jsem přišel na dvorek a potkal vás. Že jsem nemohl čekat, poněvadž se jednomu známému udělalo špatně. Vyříd'te za mě šťastnou cestu. A že napíšu.”

„C'est entendu, monsieur. To je ale škoda, že nemůžete počkat.”

„Jo,” řekl jsem. „To je ale škoda!”

Takhle to tedy pro mě skončilo, dost pitomě, i když jsem ještě pořád obstarával různé maličkosti, objevoval se, kdy toho bylo zapotřebí, vodil tam lidi, o které si řekla, a s většinou ostatních přátel čekal na propuštění, když nadešla ta epocha a nastěhovali se sem noví přátelé. Bylo to smutné vidět, jak pohromadě s těmi báječnými obrazy visí nové, bezcenné, ale už na tom nezáleželo. Aspoň mně už ne. Rozkmotřila se s námi skoro se všemi, co jsme ji měli rádi, až na Juana Grise, a s tím už se rozkmotřit nemohla, protože už nežil. Nejsem si jist, jestli by mu to nebylo jedno, poněvadž jemu už bylo všechno jedno a na jeho malbách to bylo znát.

K posledku se rozkmotřila i s těmi novými přáteli, ale nikdo z nás už to nesledoval. Začala vypadat jako římský imperátor, což bylo docela pěkné, pokud si na to člověk potrpí, aby ženská vypadala jako římský imperátor. Ale kdysi ji maloval Picasso a já ji pamatoval, když ještě vypadala jako selka z Friuli.

Nakonec se všichni — či ne docela všichni — zase udobřili, aby nevypadali nafoukaně nebo samolibě. Já taky. Jenomže už nikdy jsem se nedokázal udobřit doopravdy, ani srdcem, ani hlavou. Nejhorší bývá, když se člověk nedokáže udobřit hlavou. Ale tak jednoduché to nebylo.

muž, který měl smrt napsanou na čele

Když jsem se jednou dopoledne u Ezry v ateliéru seznámil s básníkem Ernestem Walshem, měl tenkrát s sebou dvě dívky v norkovém kožichu a venku na ulici stálo dlouhé, zářivé nájemní auto s livrejovaným šoférem z hotelu Claridge. Ty dívky byly blondýnky a připluly s Walshem na jedné lodi. Den předtím ta loď dorazila do přístavu a Walsh je vzal s sebou na návštěvu k Ezrovi.

Ernest Walsh byl černovlasý, temperamentní, bezvadně irský, poetický, a měl smrt jasně napsanou na čele, jako ji mívá na čele napsanou určitá postava ve filmu. Bavit se s Ezrou a já se bavil s dívkami. Ptaly se mě, jestli jsem už četl básně pana Walshe. To jsem tedy nečetl, a tak jedna z nich vytáhla sešitek se zelenou obálkou. Poetry, A Magazine of Verse, vydávaný Harrietou Monroeovou, a ukazovala mi v něm básničky od Walshe.

„Dostává dvanáct set dolarů za kus," řekla.

„Za každou báseň," pravila ta druhá.

Vzpomněl jsem si, že jsem od téhož časopisu dostal s bídou dvanáct dolarů za stránku. „To musí být ale veliký básník," řekl jsem.

„Tolik nedostává ani Eddie Guest," sdělila mi ta první.

„Tolik nedostává ani tamten básník. Víš který."

„Kipling," pravila její přítelkyně.

„Tolik nedostává vůbec nikdo," řekla ta první.

„A zůstanete dlouho v Paříži?" zeptal jsem se.

„No, vlastně ani ne. My jsme tu s partou známých."

„Přijely jsme na té lodi, víte. Ale celkem vám tam nikdo nebyl. Totiž byl tam samozřejmě pan Walsh."

„Nehraje on náhodou kartičky?" zeptal jsem se.

Podívala se na mě zklamaně, ale chápavě.

„Kdepak. Ten toho nemá zapotřebí. Když umí takhle psát poezii."

„A kteroupak lodí pojedete zpátky?"

„To přijde na to. Záleží na lodích a na spoustě věcí. Vy se snad chystáte nazpátek?"

„Ne. Mně tu tak zle není."

„Tadyhle to je nejspíš nějaká chudší čtvrť, ne?"

„Jo, ale je to tu ef ef. Rejžu po kavárnách, a potom chodím na koníčky."

„A to můžete na dostihy v těchhle šatech?"

„Ne. Tohle je má kavárenská výbava."

„To musí být přece senzace," řekla jedna z dívek. „Já bych tak ráda viděla, jak to v takové kavárně chodí. Ty ne, drahoušku?"

„Děsně ráda," řekla ta druhá. Zapsal jsem si do notýsku jejich jména a slíbil, že jim do Claridge zavolám. Byly to hodné dívky a já se s nimi rozloučil, i s Walshem a s Ezrou. Walsh se ještě pořád horlivě bavil s Ezrou.

„Nezapomeňte," řekla ta větší.

„Kdepak bych moh," řekl jsem a ještě jednou jsem si s nimi stiskl ruce.

Příště jsem se od Ezry dověděl, že Walsh se dostal z Claridge, když se na něho složily nějaké obdivovatelky poezie a mladých básníků, co mají smrt napsanou na čele, a pak za nějaký čas že získal finanční podporu z jiného zdroje a že se chystá ještě s někým vydávat v té čtvrti nový časopis.

Americký literární časopis Dial, redigovaný Scofieldem Thayerem, uděloval tehdy výroční cenu za vynikající zásluhy v oboru písemnictví, ve výši tuším tisíc dolarů. To byla tehdy pro každého poctivého spisovatele obrovská suma, ještě navíc k tomu prestiží, a tu cenu dostávali nejrůznější lidé, pochopitelně vesměs takoví, co si ji zaslouhovali. Tenkrát stačilo v Evropě dvěma lidem pět dolarů na den, aby z toho byli slušně a pohodlně živi, a ještě se za to dalo cestovat.

Povídalo se, že prý ten čtvrtletník, jehož byl Walsh spoluvydavatelem, udělí cenu ve značné výši tomu z přispěvatelů, jehož dílo bude po vydání prvních čtyř čísel vyhodnoceno jako nejlepší.

Nedá se říct, jestli se ta zpráva roznesla jako drb nebo jestli šlo o nějaké důvěrné sdělení. Doufejme a věřme i nadále, že celá ta záležitost byla v každém ohledu počestná. Určitě se nedalo nic přičítat nebo říct proti Walshově spolupracovnici.

Záhy nato, co jsem se o té domnělé ceně doslechl, pozval mě Walsh jednoho dne na oběd do nejlepší a nejdražší restaurace v okolí bulváru Saint-Michel a po ústřicích — tady to byly drahé, ploché, slabě měďnaté marennes, a ne ty obyčejné, hluboké, laciné portugaises — a po lahvičce Pouilly Fuisé na to začal jemně přivádět řeč. Zdálo se, že na mě začíná hrát tu svou tuberu, jako to asi hrál na ty kavky na lodi — pokud to ovšem byly kavky a pokud to na ně hrál —, a když se mě zeptal, jestli bych si nedal

ještě jednou tučet těch placatých ústřic, jak jim říkal, prohlásil jsem, že bych si je dal moc rád. Nedělal si násilí, aby měl kvůli mně smrt napsanou na čele, což byla jistá úleva. Věděl, že já vím, že tuberu má — ne tu, která se na lidi hraje, ale takovou, co se na ni tenkrát umíralo — a že vím, jak je na tom špatně, a tak se do kašle nenutil, za což jsem mu tady u stolu byl vděčný. Říkal jsem si v duchu, jestli náhodou Walsh nejí ty ploché ústřice taky tak, jako chtěly ty kurvy v Kansas City, co měly na čele napsanou smrt a prakticky všechno ostatní, vždycky polykat sperma jako nejúčinnější lék proti souchotinám, ale neptal jsem se ho na to. Načal jsem druhý tučet plochých ústřic, vybíral jsem je z drceného ledu na stříbrné míse, pozoroval jsem, jak ty jejich neuvěřitelně jemné hnědé okraje reagují a jak se smršťují, když jsem na ně vymačkával citrón, odděloval upínací sval od škeble a zvedal je, abych je pečlivě rozkousal.

„Ezra je veliký, veliký básník," pronesl Walsh a podíval se přitom na mě svýma vlastními černýma očima básníka.

„To je," řekl jsem. „A skvělý člověk."

„Ušlechtilý," pravil Walsh. „Opravdu ušlechtilý." Chvilí jsme jedli a pili mlčky, jako hold Ezrově ušlechtilosti. Stýskalo se mi po Ezrovi a přál jsem si, aby tu byl. Ten si taky nemohl dopřávat marennes.

„Joyce je velikán," prohlásil Walsh. „Skutečný velikán."

„Velikán," řekl jsem. „A prima kámoš." Skamarádili jsme se spolu v tom jeho báječném období, potom co dokončil Odyssea, a předtím než začal to, čemu se pak dlouho říkalo „Dílo na postupu". Vzpomínal jsem na Joyce a vybavilo se mi hodně věcí.

„Já bych si tak přál, aby na tom byl lip s těma očima," řekl Walsh.

„To on taky," řekl jsem.

„To je přece tragédie naší doby," sdělil mi Walsh.

„Kdekdo s nima něco má," pokoušel jsem se trochu zvednout náladu u oběda.

„Vy ne," řekl. Obdařil mě veškerým svým kouzlem, ba víc než to, a pak si na čelo napsal smrt.

„Myslíte, že já nemám na čele napsanou smrt?" zeptal jsem se. Neubránil jsem se tomu.

„Ne. Vy tam máte napsaný Život." Pronesl to slovo s velkým Ž na začátku.

„Jen počkejte a uvidíte," řekl jsem.

Chtěl si dát pořádný, krvavý steak, a tak jsem objednal dvakrát toumedos s béarnskou omáčkou. Počítal jsem, že mu máslo půjde k duhu.

„A co takhle nějaké červené víno?" zeptal se. Když přišel sklepmistr, objednal jsem u něho láhev Châteauneuf du Pape. Však se z toho pak vyprocházím po nábřeží. On ať se z toho třeba prospí, nebo ať si s tím udělá, co bude chtít. Však já už se s tím někam dostanu, říkal jsem si.

Přišlo to na přetřes, když jsme dorazili ten steak se smaženými brambůrky a ze dvou třetin odpravili ten Châteauneuf du Pape, což není zrovna víno k obědu.

„Nemá cenu chodit kolem horké kaše," řekl. „Víš přece, že tu cenu dostaneš ty, ne?"

„Já?" řekl jsem. „Jak to?"

„Dostaneš ji," řekl. Rozpovídal se o mém psaní a já přestal poslouchat. Dělal se mi nanic, když mi lidé do očí vykládali o mém psaní, a teď jsem se na něho díval a říkal mu v duchu, ty podvodníku jeden, co ty tu na mě budeš tubeřit. Já už jich viděl na silnici v prachu celý prapor a každý třetí šel na smrt, ne-li na něco horšího, a nic zvláštního na čele napsáno neměli, jedině samý prach, a kde ty se tu bereš s tou svou tuberou, ty trumbero, a budeš si tu z ní dělat živobytíčko. Netubeř, aby ti nebylo tubeřeno. Smrt to na něho netubeřila. Blížila se jedna radost.

„Já si to podle mého nezasloužím, Erneste," řekl jsem a měl z toho požitek, že mu říkám svým vlastním jménem, které nesnáším. „A pak, Erneste, ono by to nebylo morální, Erneste."

„To je ale zvláštní, že máme oba totéž jméno, vid'?"

„Ano, Erneste," řekl jsem. „To jméno si musíme teprv zasloužit. Chápeš, jak to myslím, Erneste?"

„Ano, Erneste," řekl. Obdařil mě kompletním, smutným irským kouzlem a pochopením.

A tak jsem byl na něho i na ten jeho časopis vždycky velice hodný, a když pak dostal chrlení krve a poprosil mě, než odjel z Paříže, abych mu na časopis dohlédl, než projde tiskárnou, poněvadž tam anglicky neumějí, tak jsem mu vyhověl. Viděl jsem jedno jeho chrlení krve, bylo velice nefalšované, a věděl jsem, že na beton umře, a proto mi tehdy, což byla zrovna dost ošklivá doba v mém životě, dělalo radost, když jsem na něho mohl být nesmírně hodný, tak jako mi dělalo radost říkat mu Erneste. Taky

jsem si oblíbil jeho spoluredaktorku a obdivoval ji. Žádnou cenu mi neslíbila. Přála si jenom vytvořit dobrý časopis a slušně platit přispěvatele.

Mnohem později jsem jednou na bulváru Saint-Germain potkal Joyce, jak se vracel z dopoledního představení, kam chodíval sám. Rád herce poslouchal, i když už je vidět nemohl. Pozval mě na skleničku, a tak jsme zapadli k Deux Magots a dali jsme si suché sherry, třebaže se všude píše, že Joyce píval jediné švýcarské bílé víno.

„Copak dělá Walsh?“ řekl Joyce.

„Pan tak dalece naživu je tak dalece nebožtík,“ řekl jsem. „Neslíbil ti tu cenu?“ zeptal se Joyce.

„Jo.“

„To jsem si myslel,“ řekl Joyce.

„Neslíbil on ji taky tobě?“

„Jo,“ řekl Joyce. Po chvilce se zeptal: „Co myslíš, neslíbil ji taky Poundovi?“

„To nevím.“

„Radši se nebudem ptát,“ řekl Joyce. A na tom to zůstalo. Vyprávěl jsem Joyceovi o svém prvním setkání s Walshem u Ezry v ateliéru, s těmi dívkami v kožichu, a on si tu historku vyslechl s velkým potěšením.

evan shipman v lilas

Od té doby, co jsem objevil knihovnu Sylvie Beachové, přečetl jsem celého Turgeněva, všechno, co z Gogola vyšlo anglicky, Tolstého v překladech Constance Garnettové a anglické překlady Čechova. V Torontu, ještě než jsme odjeli do Paříže, jsem slyšel, že výborná povídkářka prý je Katherine Mansfieldová, ale když se ji člověk pokoušel číst po Čechovovi, bylo to jako poslouchat vyumělkované historky staropanenské dívky ve srovnání s povídkami toho přesného a znalého lékaře, který byl dobrý a prostý spisovatel. Mansfieldová byla jako pivo sedmička. To už bylo lepší pít vodu. Jenomže Čechov nebyl voda, až na tu průzračnost. Některé povídky vypadaly jen jako novinařina. Ale taky měl některé ohromné.

V Dostojevském byly věci neuvěřitelné i věci k neuvěření, ale zase některé tak pravdivé, že se z vás při čtení stával docela jiný člověk; bylo tu znát slabost a šílenství, hříšnost a svatost, i chorobnost hazardní hry zrovna tak, jako člověk poznával u Turgeněva krajinu a cesty a u Tolstého pohyb vojsk, terén, důstojníky, vojáky a boje. Díky Tolstému to, co napsal Stephen Crane z občanské války, vypadalo teď jako brilantní představy chorého chlapečka, který válku jakživ neviděl a přečetl si jenom kroniky bitev a prohlédl Bradyho fotografie, jako jsem si je prohlížel a pročítal já u dědečka. Než jsem si přečetl Stendhalovu Kartounu parmskou, dočetl jsem se jediné u Tolstého o válce, jaká je, a to nádherné líčení bitvy u Waterloo tvoří u Stendhala jenom vedlejší epizodu v knize, ve které je jinak hodně nudy. Objevit tenhle nový svět knížek a mít na čtení čas v takovém městě, jako je Paříž, kde se dalo slušně žít i pracovat, ať byl člověk sebechudší, to bylo, jako by vám někdo daroval veliký poklad, člověk si ten poklad mohl taky brát s sebou na cesty, a když jsme jezdili na hory do Švýcar a do Itálie, než jsme objevili Schruns vysoko v údolí rakouského Vorarlbergu, mívali jsme ty knížky vždycky s sebou, takže člověk přes den žil v tom novém světě, co tu objevil, ve světě sněhu a lesů a ledovců a těch zdejších zimních problémů, se střechou nad hlavou tam vysoko ve vsi v hotelu Taube, a večer se dalo žít v tom druhém báječném světě, který člověku dávali ruští spisovatelé. Nejdřív to byli Rusové, pak všichni ostatní. Ale dlouho to bývali Rusové.

Pamatuji se, jak jsem se jednou zeptal Ezry, co si vlastně myslí o Dostojevském, když jsme se vraceli z tenisu tam venku na bulváru Arago a on mě pozval do ateliéru na skleničku.

„Abych ti pravdu řekl, Heme,“ povídal Ezra, „já jsem ty Rusáky v životě nečet.“

To byla poctivá odpověď, a Ezra mi nikdy v hovoru neodpovídal jinak než poctivě, ale mně z toho bylo moc bídně, protože tohle byl přece člověk, kterého jsem měl ze všech nejradši a ze všech nejvíc mu tenkrát důvěřoval jako kritikovi; člověk, který věřil v mot juste, v to jediné a jediné správné slovo, jakého lze použít; člověk, který mě naučil nedůvěřovat adjektivům, jako jsem se později naučil

nedůvěřovat určitým lidem v určitých situacích; a já chtěl znát jeho mínění o člověku, který skoro nikdy netrefil mot juste, a přece někdy dokázal udělat své postavy tak živé jako snad nikdo jiný.

„Drž se Francouzů," povídal Ezra. „Tam se toho můžeš hodně naučit."

„To vím," řekl jsem. „Naučit se můžu všude dost."

Když jsem později odešel od Ezry z ateliéru, šel jsem pak pěšky na pilu, díval jsem se po ulici ohraničené po obou stranách vysokými domy až tam, kde se na konci otvírala a bylo vidět holé stromy a v dále za nimi fasádu Bal Bullier, za celou šířkou bulváru Saint-Michel, a pak jsem otevřel vrátka a prošel kolem čerstvě nařezaného dříví a nechal raketu v rámu dole u schodů, co vedly do hořejšího patra pavillonu. Zavolał jsem nahoru do schodů, ale nikdo nebyl doma.

„Madame odešla a bona s děckem taky," sdělila mi manželka majitele pily. Byla to nesnášenlivá ženská, boubelatá, s vlasy jako mosaz, a tak jsem jí poděkoval.

„Hledal vás tu nějaký mladý muž," řekla a použila výrazu jeune homme namísto monsieur. „Povídal, že prý bude v Lilas."

„Děkuju vám mockrát," řekl jsem. „Jestli se paní vrátí, prosím vás, řekněte jí, že jsem v Lilas."

„Šla někam se známými," řekla paní domácí, načež se zahalila do purpurového županu a odešla na vysokých podpatcích po chodbě do své vlastní domény, aniž za sebou zavřela dveře.

Sel jsem po ulici dolů mezi vysokými, zacákanými a zamazanými bílými domy, na otevřeném slunném konci jsem zahrnul doprava a vešel do pruhů světla a šera v Lilas.

Nikdo známý tu nebyl, a tak jsem vyšel na terasu a objevil tam Evana Shipmana, jak na mě čeká. Byl to znamenitý básník a vyznal se v koních, psaní a malování. Vstal, a já ho uviděl, jak tu stojí, vysoký, bledý a tenký, bílou košili na límečku ušmudlanou a otřepenou, kravatu pečlivě uvázanou, šedivý oblek obnošený a uválený, prsty utřísněné, že byly tmavší než ty jeho vlasy, za nehty špínu, a ten jeho láskyplný, odprošující úsměv se sevřenými rty, aby nebylo vidět zkažené zuby.

„To je fajn, že tě zas vidím, Heme," řekl.

„Jak si žiješ, Evane?" zeptal jsem se.

„Kapánek dole," řekl. „Ale mám dojem, že ‚Mazeppu' jsem dorazil. A tobě to jde?"

„Doufám," řekl jsem. „Byl jsem zrovna s Ezrou na tenisu, když ses u nás stavěl."

„A Ezroví se vede dobře?"

„Velice."

„To jsem rád. Víš, Heme, mně se zdá, že jsem na tvou paní domácí neudělal zrovna dojem. Ani mě nenechala, abych na tebe počkal nahoře."

„Já jí řeknu," opáčil jsem.

„Vykašli se na to. Můžu na tebe vždycky počkat tady. Teď je tu na sluníčku moc hezky, vid'?"

„Už máme podzim," řekl jsem. „Nezdá se mi, že by ses dost teple oblíkal."

„Ochladí se až večer," řekl Evan. „Vezmu si kabát."

„A víš vůbec, kde ho máš?"

„Ne. Ale bude někde v suchu."

„Jak to víš?"

„Poněvadž jsem v něm nechal básničku." Srdečně se rozesmál a rty měl těsně sevřené kolem zubů.

„Dej si se mnou whisky, Heme, prosím tě."

„Tak jo."

„Jeane," Evan vstal a zavolał na číšníka. „Dvě whisky, prosím vás."

Jean donesl láhev, sklenice a dva desetifrankové tácky se sifonem. Nepoužíval odměrky a naléval whisky, až byly sklenice víc než ze tří čtvrtin plné. Jean měl Evana hrozně rád a ten s ním často, když měl Jean volno, chodíval dělat na zahrádku v Montrouge, venku za Porte d'Orléans.

„Nesmíte to přehánět," řekl Evan vysokému starému číšníkovi.

„Jsou to dvě whisky, ne?" zeptal se číšník.

Dolili jsme si sodovku a Evan řekl: „Napoprvé usrkni velice opatrně. Heme. Když s nima budem správně zacházet, tak nám nějakou chvíli vydrží."

„Staráš ty se vůbec trochu o sebe?" zeptal jsem se. „Ale to se ví, vážně. Heme. Pojd' se bavit o něčem jiném,

jo?"

Na terase teď nikdo neseděl a whisky nás oba hřála, ačkoliv já byl do podzimního počasí oblečen líp než Evan, když jsem měl vespod tlusté triko a pak košili a přes ni modrý svetr francouzských námořníků.

„Pořád jsem uvažoval o tom Dostojevském," řekl jsem. „Jak může někdo psát tak mizerně, tak neuvěřitelně mizerně, a přitom s tebou tak hluboce pohnout?"

„Překladem to být nemůže," řekl Evan. „Ten Tolstoj jí přece vychází docela dobře napsaný."

„Já vím. Pamatuju se, kolikrát jsem se pokoušel číst Vojnu a mír, než jsem sehnal překlad Constance Garnettových."

„Přej by se to dalo ještě zdokonalit," řekl Evan. „Řekl bych, že určitě, i když rusky neumím. Ale oba známe překlady. A vychází z toho pekelný román, asi vůbec největší, a můžeš to číst znova a znova."

„Já vím," řekl jsem. „Jenže Dostojevského nemůžeš číst znova a znova. Měl jsem na cestách s sebou Zločin a trest, a když nám ve Schrunsu knížky došly, tak jsem ho nedokázal číst znova, i když tam na čtení nic nebylo, čet jsem rakouský noviny a učil jsem se německy, dokud jsme nenašli nějakýho Trolla v tauchnitzkách."

„Zaplat' pámbu za tauchnitzky," řekl Evan. Whisky už pozbyla své palčivosti, a když se teď do ní přilila sodovka, byla prostě jenom moc silná.

„Dostojevský byl srab. Heme," pokračoval Evan. „Nejlíp mu šli srabi a světcí. Dělá přece báječný světce. Škoda že se nedá číst znova."

„Já to zkusím ještě jednou s Karamazovy. Byla to nejspíš moje chyba."

„Něco se z toho znova dá číst. Většina. Jenže pak tě to začne štvát, ať je to sebevíc ohromný."

„No, máme kliku, že jsme si to přečti! prvně, a třeba pak už bude existovat lepší překlad."

„Ale nenech se tím uvést v pokušení. Heme."

„To nenechám. Snažím se to dělat tak, aby to s člověkem hnulo, aniž si to uvědomuje, a tak čím víc se to čte, tím víc to působí."

„No, já do tebe investuju Jeanovu whisky," řekl Evan.

„Bude z toho mít malér, když to takhle povede dál," řekl jsem.

„Malér už má," řekl Evan.

„Jak to?"

„Mění se tu vedení," řekl Evan. „Noví majitelé sem chtějí jiné hosty, co by tu pustili chlup, a tak prej tu zřídí americký bar. Číšníci dostanou bílé kabátky. Heme, a už mají nařízeno, aby se připravili shodit kníry."

„To přece Andrému a Jeanovi nemůžou udělat."

„Neměli by moct, ale udělají."

„Jean nosí knír celý život. To je dragounský knír. Sloužil u jízdního pluku."

„Bude ho muset shodit."

Dopil jsem poslední zbytek whisky.

„Ještě jednu, monsieur?" ptal se Jean. „Whisky, monsieur Shipman?" Těžký svislý knír tvořil součást jeho hubeného, vlídného obličejce, a lysé temeno hlavy se mu lesklo pod pramínky vlasů, které si přes ně ulízával.

„Nedělejte to, Jean," řekl jsem. „Nepokoušejte osud."

„Žádné pokoušení osudu to nebude," řekl nám potichu. „Je tu teď spousta zmatku. Hodně jich jde pryč. Entendu, messieurs," řekl hlasitě. Odešel do kavárny a vrátil se s lahví whisky, dvěma velkými sklenicemi, dvěma desetifrankovými tácky se zlatým okrajem, a s lahví minerálky.

„Ne, Jeane," řekl jsem.

Postavil sklenice na tácky, nalil do nich whisky skoro až po okraj, a zbytek v láhvi zase odnesl do kavárny. Evan a já jsme do těch sklenic sotva vměstnali trochu minerálky.

„Ještě že Dostojevský neznal Jeana," řekl Evan. „Byl by se nejspíš uchlastal."

„Co s tím budem dělat?"

„Vypijem to," řekl Evan. „To je protest. To je přímá akce."

Když jsem příští pondělí přišel po ránu dělat do Lilas, André mi přinesl bovríl, což byla miska hovězího vývaru s vodou.

André byl malý, blond'atý, a tam, kde míval tlustý knír, měl teď ret holý jako páter. Na sobě měl bílý kabátek amerického barmana.

„A Jean?"

„Přijde až zítra."

„Jak mu je?"

„Trvá mu to trochu dýl, než se s tím smíří. Sloužil za války u těžké kavalerie. Dostal Croix de Guerre a Médaille Militaire."

„To jsem netušil, že byl tak těžce raněn."

„Ne. Raněn samozřejmě byl, ale to, co má, to je jiná medaile. Za chrabrost."

„Řekněte mu, že jsem se na něho ptal."

„Samozřejmě," řekl André. „Doufám, že mu to nebude moc dlouho trvat, než se s tím vyrovná."

„Prosím vás, vyříd'te mu taky pozdrav od pana Shipmana."

„Pan Shipman je u něho," řekl André. „Dělají spolu na zahrádce."

ve službách zlých mocností

Když Ezra při odjezdu do Rapalla odcházel z Notre-Dame-des-Champs, řekl mi naposled: „Heme, prosím tě, tenhle kelímek s opiem schovej a Dunningovi ho dej jediné tenkrát, když to bude moc potřebovat."

Byl to velký kelímek od mastného krému, a když jsem odšrouboval víčko, objevil se tmavý a lepkavý obsah, páchnoucí jako velice surové opium. Ezra prý to koupil od jakéhosi indického pohlavára na avenue de l'Opéra poblíž bulváru des Italiens, a bylo prý to velice drahé. Říkal jsem si, že to zaručeně pochází z toho starého baru Díra ve zdi, což býval za světové války a po ní zapadák dezertérů a obchodníků s drogami. Díra ve zdi býval uzoučkový bar, skoro jen pasáž, s červenou fasádou do rue des Italiens. Kdysi míval zadní východ do pařížských stok, odkud prý se člověk dostal až do katakomb. Dunning byl Ralph Cheever Dunning, básník, který kouřil opium a zapomínal se najíst. Když kouřil moc, mohl pít jediné mléko, a psával v tercínách, což ho činilo drahým Ezrovu srdci, a Ezra také v jeho poezii objevoval znamenité kvality. Dunning bydlel na tom samém dvorku, kde míval Ezra ateliér, a jednou pro mě Ezra vzkázal, když Dunning umíral, pár neděl před Ezrovým odjezdem z Paříže. „Dunning umírá," zněl Ezrův vzkaz. „Prosím tě, hned přijď." Dunning vypadal jako kostlivec, jak tu ležel na matraci, a určitě by byl časem umřel z podvýživy, ale nakonec se mi podařilo Ezru přesvědčit, že málokdo umírá, když hovoří ve vykroužených souvětích, a že jsem ještě neviděl, aby někdo umřel, když promlouvá v tercínách, a že pochybuju, jestli by to byl dokázal i takový Dante. Ezra povídal, že Dunning nemluví v tercínách, a já jsem řekl, že mi to tedy snad jenom znělo jako v tercínách, poněvadž jsem byl ještě rozespálý, jak pro mě poslal. Po noci, kterou Dunning strávil čekáním na smrt, jsme nakonec svěřili celou záležitost do rukou lékaře, a Dunninga odvezli na kliniku, aby mu dali protijed. Ezra se za jeho účty zaručil a uspořádal v Dunningův prospěch sbírku mezi bůhví kterými milovníky poezie. Jedině přísun opia v krajní nouzi byl svěřen mně. Byl to posvátný úkol, když mi jej svěřil Ezra, a já jen doufal, že mu dostojím a že poznám pravý stav krajní nouze. Došlo na to, když jednou v neděli odpoledne přišla na pilu Ezrova domovnice a zavolala do otevřeného okna, za kterým jsem právě studoval dostihové tipy: „Monsieur Dunning est monté SUR le toit et re fuse catégoriquement de descendre."

Že Dunning vylezl na střechu ateliéru a kategoricky odmítá slézt dolů, to mi připadalo jako právoplatný stav krajní nouze, a tak jsem našel kelímek s opiem a vydal jsem se po ulici s tou domovnicí, což byla malá horlivá babka, kterou ta situace velice rozčilila.

„Má monsieur s sebou, co je zapotřebí?" ptala se mě. „Rozhodně," řekl jsem. „Žádné potíže nebudou." „Monsieur Pound myslí na všechno," řekla. „On je zosobněná laskavost."

„To opravdu," řekl jsem. „A mně denně chybí." „Doufejme, že se monsieur Dunning umoudří." „Mám všechno, co je k tomu zapotřebí," ujistil jsem ji. Když jsme došli na dvorek s ateliéry, pravila domovnice: „On už je dole."

„To musel vědět, že sem jdu," řekl jsem.

Vyběhl jsem postranním schodištěm, co vedlo k Dunningovu bytu, a zaklepal. Dunning otevřel. Byl vychrtlý a vypadal neobyčejně vysoký.

„Ezra mi říkal, abych prý vám donesl tohle," řekl jsem a podal mu ten kelímek. „Že prý budete vědět, co to je."

Vzal kelímek a podíval se na něj. Pak ho po mně hodil. Kelímek mě trefil do prsou či do ramene a skutálel se po schodech. „Ty parchante," řekl. „Ty svině."

„Ezra říkal, že vám to snad přijde vhod," řekl jsem. Čelil tomu tím, že po mně hodil láhev od mléka.

„Tak určitě to nebudete potřebovat?" zeptal jsem se. Hodil po mně další láhev od mléka. Dal jsem se na ústup, a on mě trefil ještě další lahví do zad. Potom zabouchl dveře.

Sebral jsem kelímek, který byl jenom slabounce naprasklý, a strčil ho do kapsy.

„Zdá se, že o ten dárek od monsieura Pounda nestojí," řekl jsem domovnici.

„Třeba už teď dá pokoj," řekla.

„Třeba má svoje vlastní," řekl jsem.

„Chudák monsieur Dunning," pravila.

Milovníci poezie, které Ezra zorganizoval, se časem opět dostavili Dunningovi na pomoc. Zásah, který jsme s domovnicí podnikli, se nepodařil. Popraskaný kelímek s domnělým opiem jsem zabalil do voskovaného papíru a uložil do jedné staré jezdecké boty. Když jsme za pár let nato s Evanem Shipmanem stěhovali z toho bytu moje svršky, holínky tam stály ještě pořád, ale ten kelímek zmizel. Nevím, proč po mně Dunning házel těmi lahvemi od mléka, leda že si pamatoval, jak jsem tenkrát neprojevil dost důvěry tu noc, když prvně umíral, nebo jestli to bylo vrozenou nechutí k mé osobě. Ale pamatuji se, jakou radost dělala Evanu Shipmanovi ta věta: „Monsieur Dunning est monté sur le toit et refuse catégoriquement de descendre." Byl přesvědčen, že je v tom něco symbolického. To jsem říct nemohl. Třeba se Dunning domníval, že jsem ve službách zlých mocností či policie. Vím jenom, že se Ezra snažil být k Dunningovi laskavý, jako byl k tolika lidem, a že jsem vždycky jenom doufal, že Dunning je opravdu tak znamenitý básník, jak se to o něm Ezra domnívá. Na básníka házel lahvemi od mléka velice přesně. Ale Ezra, který byl veliký básník, hrával taky dobře tenis. Evan Shipman, který byl moc dobrý básník a kterému na tom nikdy doopravdy nezáleželo, jestli jeho básně někdy vyjdou, měl pocit, že by to mělo zůstat záhadou.

„Potřebujeme v životě víc pravých záhad. Heme," říkal mi jednou. „To, co nám dneska nejvíc chybí, to je naprosto nectižádostivý spisovatel a skutečně dobrá neuveřejněná báseň. Je tu ovšem ten problém, jak se přitom uživit."

scott fitzgerald

Jeho talent byl zrovna tak přirozený, jako je vzorek, který na motýlích křídlech vytváří pel. Jeden čas mu nerozuměl o nic víc než ten motýl a nepoznal, když se mu setřel nebo zničil. Později si začal svá poškozená křídla i jejich stavbu uvědomovat, naučil se uvazovat, a létat už nedokázal, protože pozbyl lásky k letu, a mohl si jen vzpomínat, jak mu to kdysi šlo samo od sebe.

Když jsem se prvně setkal se Scottem Fitzgeraldem, přihodilo se něco velice zvláštního. Se Scottem se přiházívalo hodně podivných věcí, ale na tuhle jsem nemohl zapomenout. Přišel do Dingo baru v rue Delambre, kde jsem zrovna seděl s partou nějakých úplně nanicovatých známých, představil se mi a představil mi taky vysokého, příjemného člověka, co byl s ním, jako Dunca Chaplina, toho slavného baseballistu. Princetonský baseball jsem nesledoval a o Duncu Chaplinovi jsem v životě neslyšel, ale byl to neobyčejně milý, bezstarostný, klidný a přátelský člověk a mně se zamlouval mnohem víc než celý Scott.

Scott tenkrát vypadal jako chlapec s obličejem napůl krasavce a napůl hezouna. Měl hodně světlé, vlnité vlasy, vysoké čelo, vzrušené a přátelské oči, jemná, široká irská ústa, která by u dívky mohla být ústy krasavice. Bradu měl dobře stavěnou a taky měl pěkné uši a hezký, skoro krásný, nevýrazný nos. To by nemuselo dohromady dávat obličej hezouna, ale ten dojem vznikl z barvy pleti, z těch hodně světlých vlasů a z těch úst. Ta ústa člověka znepokojovala, dokud ho neznal, a potom ho znepokojovala

ještě víc.

Byl jsem na něho moc zvědav, předtím jsem celý den tvrdě pracoval, a tak mi připadalo docela báječné, že tady má najednou být Scott Fitzgerald i slavný Dunc Chaplin, o kterém jsem sice v životě neslyšel, ale který teď byl můj kamarád. Scott bez přestání vykládal, a poněvadž mě to, co říkal, uvádělo do rozpaků — pořád jen o mém psaní, jak prý je báječné —, celou tu dobu jsem si ho zblízka prohlížel a pozoroval, místo abych ho poslouchal. Tenkrát jsme se ještě pořád drželi zásady, že kdo našince vynáší, toho našinec nesnáší. Scott objednal šampaňské, a Dunc a on a já jsme je pili tuším ještě s někým z těch nanicovatých známých. Mám dojem, že ani Dunc, ani já jsme ten proslov moc pečlivě nesledovali, poněvadž on to vlastně byl proslov, a já jsem si dál prohlížel Scotta. Byl křehčí konstrukce a nevypadal zrovna v nejskvělejší kondici, obličej měl mírně opuchlý. Oblek od Brooksů mu seděl znamenitě; měl v něm bílou košili s připínacím límečkem a s vázankou Královské gardy. Říkal jsem si, že bych ho možná měl na tu kravatu upozornit, poněvadž v Paříži Angličani byli a některý by třeba mohl zapadnout k Dingovi — vlastně tu zrovna seděli dva —, ale pak jsem si

řekl, vem to čert, a ještě chvilku jsem se na něho díval. Později vyšlo najevo, že si tu kravatu koupil v Římě.

Moc jsem se z toho koukání nedozvěděl, jedině že má pěkně utvářené, nepřiliš malé ruce, které vypadaly schopně, a když se usadil na barové stoličce, bylo vidět, že má dost krátké nohy. S normálníma nohama by musel být aspoň o pět centimetrů vyšší. Dorazili jsme první láhev šampusu, načili jsme druhou a ten proslov se pomalu chýlil ke konci.

Duncovi a mně začínalo být dokonce ještě líp než před tím šampaňským, a bylo prima, že ten proslov končí. Až do té doby jsem měl pocit, že to, jaký jsem velký spisovatel, zůstává tajemstvím, které se pečlivě uchovává mezi mnou a mou ženou a jenom těmi lidmi, s nimiž jsme se dost blízce stýkali. Byl jsem rád, že Scott rovněž dospěl k tomuhle šťastnému závěru, co se mé eventuální velikosti týče, ale taky jsem byl rád, že mu ta řeč začíná docházet. Jenomže po proslovu nastalo vyptávání. Člověk si ho mohl prohlížet a proslov neposlouchat, ale těm otázkám se vyhnout nedalo. Zjistil jsem, že se Scott domnívá, že si spisovatel může potřebné znalosti opatřit tím, že se vyptá kamarádů a známých. Výslech probíhal bez okolků.

„Erneste," řekl. „Nevadí vám to, doufám, že vám říkám Erneste?"

„Zeptejte se Dunca," řekl jsem.

„Nehloupuňte. Tohle myslím vážně. Řekněte mi, spal vy jste se svou paní, než jste se vzali?"

„To nevím."

„Jak to, nevím?"

„Nepamatuju se."

„Ale jak si můžete nepamatovat něco tak důležitého?"

„To nevím," řekl jsem. „Je to divné, že ano?"

„To je víc než divné," řekl Scott. „Musíte se přece upamatovat."

„Bohužel. Je to škoda, že ano?"

„Nemluvte jako nějaký pitomý Anglán," řekl. „Zkuste to vzít vážně a vzpomeňte si."

„Nejde to," řekl jsem. „Je to beznadějné."

„Měl byste se poctivě pokusit rozpomenout."

Začíná jít pořádně do tuhého, řekl jsem si v duchu. Jestlipak mívá tenhle proslov ke každému? Ale to asi ne, poněvadž bylo vidět, jak se u toho potí. Pot mu na tom dlouhém, dokonale irském horním rtu vystával v drobných krupějkách, a zrovna v tu chvíli jsem sklopil oči a odvrátil pohled s jeho obličeje dolů na nohy a ověřoval si jejich délku, jak je měl Scott přitažené pod sebou, když seděl na té barové stoličce. Pak jsem se mu znova podíval na obličej a v tu chvíli se přihodila ta zvláštní věc.

Jak tam seděl u baru a držel skleničku šampaňského, pleť na obličeji jako by se mu najednou stáhla, až se mu z něho všechna opuchlost ztratila, a pak se stahovala ještě víc, až ten obličej dělal dojem smrtěácké hlavy. Oči mu zapadly a dostal

mrtvolný výraz, rty měl těsně sevřené a ruměncem mu z tváře vyprchal, takže obličej nabyl barvy rozlitého vosku ze svíčky. To nešlo o nějakou mou představu. Jeho obličej se mi tu před očima proměnil ve smrtěáckou hlavu či v posmrtnou masku.

„Scotte," řekl jsem, „není vám něco?"

Neodpověděl mi a jeho obličej vypadal ještě staženější.

„Snad abychom ho vzali na první pomoc," řekl jsem Duncu Chaplinovi.

„Ale ne. Tomu nic není."

„Vždyť vypadá jako v posledním tažení."

„Ne. Takhle to prostě na něj zabírá."

Dostali jsme ho do taxíku a já jsem si o něho dělal starosti, ale Dunc říkal, že Scott je docela v pořádku a že si kvůli němu nemám dělat hlavu. „Nejspíš přijde k sobě, až se dostane domů," povídal.

Zřejmě k sobě přišel, protože když jsem se s ním za pár dní nato setkal v Closerii des Lilas, říkal jsem mu, že mě mrzí, že ho to posledně tak sebralo a že jsme asi pili moc rychle, jak jsme se bavili.

„Jak to myslíte, že vás to mrzí? Co mě mělo sebrat? O čem to vlastně mluvíte, Erneste?"

„Myslím tuhle ten večer u Dinga."

„U Dinga mi přece vůbec nic nebylo. Prostě jsem začal mít po krk těch pitomých Anglánů, co jste tam s nima seděl, a tak jsem se sebral a šel domů."

„Tam přece po žádných Angličanech nebylo ani památky, když vy jste tam seděl. Až na barmana."

„Prosím vás, nedělejte z toho záhadu. Přece víte, které myslím."

„Jděte," řekl jsem. Že on se pak k Dingovi vrátil. Anebo tam byl někdy jindy. Ale ba ne, vzpomněl jsem si, oni tam vlastně dva Angličani byli. Měl pravdu. Vzpomněl jsem si, co to bylo zač. Seděli tam celý večer.

„Ano," řekl jsem. „No ovšem."

„Ta holka s falešným šlechtickým titulem, jak byla tak sprostá, a ten pitomý ožrala, co byl s ní. Tvrdili, že jsou vaši známí."

„To jsou. A ona někdy bejvá dost sprostá."

„Tak vidíte. Nemá cenu dělat z toho problém, že někdo akorát vypije pár skleniček vína. Proč jste z toho chtěl dělat problém, prosím vás? To bych byl do vás neřek, že byste něco takového moh dělat."

„Já nevím." Měl jsem chuť toho nechat. Pak jsem si na něco vzpomněl. „Neměli řeči kvůli vaší kravatě?" zeptal jsem se.

„Proč by měli mít řeči kvůli mé kravatě? Měl jsem na sobě obyčejnou černou pletenou vázanku a bílou pólovou košili."

Pak už jsem kapituloval a Scott se mě vyptával, proč mám tuhle kavárnu rád, a já mu vykládal, jaké to tu bývalo za starých časů, a on se snažil taky si to tu oblíbit, a tak jsme tu seděli, já, který jsem to tu měl rád, a on, který se o to snažil, Scott se mě vyptával a vyprávěl o spisovatelích a nakladatelích, agentech a kritikách, o Georgeovi Horaceovi Lorrimerovi, vykládal mi drby i ekonomiku úspěšného spisovatele, byl cynický a legrační, hrozně veselý, půvabný a okouzlující, i když si člověk dával obyčejně pozor na někoho, kdo je okouzlující. Mluvil zlehčujícím způsobem, ale bez hořkosti o všem, co zatím napsal, a poznal jsem, že jeho nová knížka musí určitě být moc dobrá, když dokáže mluvit bez hořkosti o chybách svých dřívějších knížek. Chtěl, abych si tu novou knížku, Velkého Gatsbyho, přečetl hned, jak sežene svůj poslední a jediný výtisk od někoho, komu ho prve půjčil. Když ho tak člověk slyšel, jak o tom mluví, nikdy by byl neřekl, jak velice znamenitá knížka to je, až na to, že byl kolem ní ostýchavý, jako bývá každý nepředstíraný spisovatel, když se mu povede něco moc dobrého, a já jen doufal, že tu knížku sežene rychle, abych si ji mohl přečíst.

Scott mi vykládal, že podle toho, co se dověděl od Maxwella Perkinse, ta kniha nejde moc dobře na odbyt, ale že na ni byly velice dobré recenze. Nepamatuju se, jestli to bylo tehdy anebo teprve mnohem později, jak mi ukazoval recenzi od Gilberta Seldese, která už lepší být nemohla. Lepší by bývala mohla být jediné tehdy, kdyby byl býval lepší sám Gilbert Seldes. Scotta znepokojovalo a trápilo, že ta kniha nejde na odbyt, ale jak už jsem říkal, nebyl tehdy nijak zahořklý; jenom ostýchavý a šťastný, jak se mu povedla.

Když jsme tehdy navečer seděli venku na terase před Lilas a pozorovali, jak se smráká, jak lidé chodí kolem po chodníku a jak se šedé podvečerní osvětlení proměňuje, nedocházelo v něm po těch dvou whisky se sodou, co jsme spolu vypili, k žádné chemické změně. Dával jsem si na to pozor, ale nedošlo k tomu a Scott tentokrát nekladl žádné nestydaté otázky, nedělal nic, co by člověka uvádělo do rozpaků,

neměl žádný proslov a choval se jako docela normální, inteligentní a okouzlující člověk.

Vykládal mi, že byli se Zeldou, jeho ženou, nuceni nechat svou malou renaultku kvůli špatnému počasí v Lyonu, a zeptal se mě, jestli bych s ním nezajel vlakem do Lyonu, abychom ten vůz dovezli do Paříže. Fitzgeraldovi si pronajali zařízený byt v rue de Tilsitt 14, nedaleko Étoile. Bylo tehdy pozdní jaro a já si říkal, že na venkově to teď bude ta nejhezčí doba a že by to mohl být moc pěkný výlet. Scott vypadal tak mile a tak rozumně a já si na něho dával prve pozor, když vypil dvě pořádné whisky, a nic mu to neudělalo, a pro ten jeho šarm a zdánlivou rozumnost mi tamten večer u Dinga teď připadal jako nějaký nepříjemný sen. A tak jsem řekl, že s ním do toho Lyonu pojedu docela rád, a kdy by tak asi chtěl vyrazit.

Domluvili jsme si schůzku na příští den, a potom jsme se ustanovili na tom, že do Lyonu pojedeme ranním rychlíkem. Vyjžděl v pohodlnou hodinu a byl velice rychlý. Stavěl jen jednou, jak se pamatuju, a to v Dijonu. Naplánovali jsme si, že dorazíme do Lyonu, dáme vůz prohlédnout a seřídít, zajdeme si někde na výbornou večeři a potom časně ráno vyrazíme na zpáteční cestu do Paříže.

Hrozně jsem se na ten výlet těšil. Budu ve společnosti staršího, úspěšného spisovatele a za tu dobu, co si budeme moct ve voze povídat, určitě se dozvím hodně věcí, jejichž znalost se člověku hodí. Zní to teď divně, když si vzpomenu, že jsem se na Scotta díval jako na staršího spisovatele, ale poněvadž jsem tehdy ještě nečetl Velkého Gatsbyho, pokládal jsem Scotta za mnohem staršího spisovatele. Říkal jsem si, že píše do Saturday Evening Post takové povídky, jaké se daly číst před třemi lety, ale nikdy jsem ho nebral jako vážného spisovatele. Prve mi v Closerii des Lilas vykládal, jak napíše to, co pokládá za dobré povídky a co opravdu byly příliš dobré povídky pro Saturday Evening Post, a jak je potom předělá, než je tam pošle; jak přesně ví, které změny v nich musí udělat, aby z nich byly prodejné povídky do časopisů. To byl pro mě otřes a já mu řekl, že podle mého je to prostitute. Povídal, že prostitute to sice je, ale že to dělat musí, poněvadž si po časopisech potřebuje vydělat na to, aby mohl psát slušné knihy. Říkal jsem, že nevěřím, že by člověk mohl psát jinak než tím nejlepším způsobem, jaký zná, aniž by si zničil talent. Ale když prý tu pravou povídku napíše nejdřív, říkal, tak mu prý nemůže ublížit to, že ji nakonec zničí a předělá. Nemohl jsem tomu uvěřit a chtěl jsem ho z toho argumenty vyvést, ale scházel mi vlastní román, o který bych mohl své názory opřít, který bych mu mohl ukázat, abych ho přesvědčil, jenže žádný takový román jsem ještě nenapsal. Od té doby, co jsem si začal všechno svoje psaní rozebírat, zbavovat se vši snadnosti a co jsem se pokoušel vytvářet a nepopisovat, ze psaní se stala báječná věc. Ale bylo to nesmírně těžké a já si neuměl představit, jak kdy dokážu napsat něco tak dlouhého jako román. Kolikrát mi trvalo celé dopoledne, než jsem dokázal napsat jeden odstavec.

Má žena Hadley byla ráda, že na ten výlet jedu, i když nebrala vážně to, co zatím od Scotta četla. Její představou dobrého spisovatele byl Henry James. Ale připadalo jí to jako dobrý nápad, že z práce na chvíli vysadím a udělám si výlet, i když nám oběma bylo líto, že nemáme na to, abychom si mohli pořídit vlastní auto a udělat si takový výlet spolu. Ale o něčem takovém jsem neměl ani tušení, že by na to mohlo kdy dojít. Dostal jsem od Boniho a Liverighta zálohu dvě stě dolarů za první knížku povídek, která mi měla v Americe na podzim vyjít, a prodával jsem povídky do Frankfurter Zeitung, do berlínského Qyerschnittu, do pařížské revue This Quarter a do Transatlantic Review; hospodařili jsme s každým krejcarem a utráceli jenom za to nejnnutnější, abychom ušetřili na cestu do Pamplony, kde bude v červenci feria, a pak do Madridu a na další ferii do Valencie.

To ráno, kdy jsme měli odjíždět z Gare de Lyon, jsem na nádraží dorazil hodně brzy a čekal na Scotta u vchodu na nástupiště. Jízdenky měl u sebe. Když bylo těsně před odjezdem a Scott pořád nikde, koupil jsem si perónku a šel ho vyhlížet podle vlaku. Neviděl jsem ho, a když už se ten dlouhý vlak chystal rozjíždět, nastoupil jsem a procházel vagóny a jenom doufal, že tu snad Scott někde bude. Byl to dlouhý vlak a Scott nikde. Vysvětlil jsem průvodčímu celou situaci, zaplatil jízdenku druhé třídy — třetí tu neměli — a zeptal jsem se průvodčího na nejlepší hotel v Lyonu. Nedalo se nic jiného dělat než zatelegrafovat Scottovi z Dijonu adresu lyonského hotelu, kde na něj budu čekat. Scott sice ten telegram asi nedostane, ale dalo se předpokládat, že za ním jeho žena tu zprávu zatelegrafuje. Tenkrát jsem ještě neslyšel, aby dospělý člověk zmeškal vlak, ale na téhle cestě jsem se měl poučit o mnoha nových věcech.

Býval jsem tehdy prudina a lehko jsem se naštvál, ale tou dobou, kdy jsme projížděli Montereau, už

jsem se zase uklidnil a neměl takový vztek, abych nedokázal mít požitek z pohledu na krajinu, a v poledne jsem si dal v jídelním voze slušný oběd, vypil lahvičku Saint Émilionu a říkal si, že i když jsem zatracený pitomec, že vůbec přijímám pozvání na cestu, kterou má někdo za mě platit, a pak na ni doplácím z peněz, které potřebujeme na cestu do Španělska, stejně je to pro mě dobrá lekce. V životě jsem ještě nepřijal pozvání na nějakou cestu, kterou by někdo za mě platil, namísto abychom se o výlohy dělili na půl, a při téhle cestě jsem trval na tom, že se budeme dělit o cenu hotelů a jídel. A teď jsem ani nevěděl, jestli se Fitzgerald vůbec objeví. Jak jsem na něho měl vztek, sesadil jsem ho se Scotta na Fitzgeralda. Později jsem byl rád, že jsem si ten vztek odbyl na začátku a měl ho za sebou. Nebyla to zrovna cesta stvořená pro někoho, kdo se lehko rozčílí.

V Lyonu jsem se dověděl, že Scott odjel z Paříže do Lyonu, ale že se ani slovem nezmnínil, kde se tam ubytuje. Potvrdil jsem svou zdejší adresu a služebná řekla, že ji Scottovi sdělí, pokud se ozve. Madame prý nebylo dobře a ještě spí. Vytočil jsem jména všech hotelů a nechal tam vzkaz, ale Scotta jsem nemohl najít, a tak jsem šel ven a stavěl se v kavárně na aperitiv a přečíst si noviny. V té kavárně jsem se seznámil s jedním člověkem, co se živil polykáním ohně a taky ohýbáním mincí, které držel v bezzubých dásních ukazováčkem a palcem. Dásně měl celé bolavé, ale na pohled pevné, když mi je ukazoval, a povídal, že prý to není špatné métier. Pozval jsem ho na skleničku a jemu to udělalo radost. Pěkný tmavý obličej se mu leskl a zářil, když polykal ten oheň. Vykládal mi, že v Lyonu polykání ohně ani silácké kousky s prsty a čelistmi nic nenesou. Falešní polykači ohně to métier zruinovali a budou ho ruinovat dál všude, kde se jim dovolí, aby je provozovali. Polykal prý oheň celý večer a nemá prý u sebe dost peněz, aby mohl ten večer polknout taky něco jiného. Pozval jsem ho ještě na jednu skleničku, aby si spláchl chuť petroleje po tom polykání ohně, a řekl jsem, že bychom se spolu mohli navečeřet, jestli tu zná nějaký slušný podnik, kde se jí dost levně. Říkal, že prý zná jeden výborný podnik.

Najedli jsme se velice levně v jedné alžírské restauraci a mně tam jídlo i alžírské víno moc chutnalo. Ten polykač ohně byl milý člověk a bylo zajímavé pozorovat ho při jídle, jak dovede dásněmi žvýkat zrovna tak dobře, jako většina lidí žvýká zuby. Ptal se mě, čím se živím, a já mu řekl, že začínám jako spisovatel. Ptal se, co to vlastně píšu, a já mu řekl, že povídky. Prohlásil, že prý zná spousty historek, některé mnohem hrůznější než všechno, co kdy bylo napsáno. Mohl by mi je třeba vyprávět a já to sepsat, a pokud by něco vynesly, dal bych mu pak to, co bych pokládal za přiměřené. Anebo ještě líp, mohli bychom spolu jet do Severní Afriky a on by mě vzal s sebou do země Modrého sultána, a tam bych mohl získat historky, jaké ještě nikdo neslyšel.

Ptal jsem se ho, co by to bylo za historky, a on povídal, že prý bitvy, popravy, mučení, znásilnění, strašlivé zvyky, neuvěřitelné praktiky, prostopášnosti; cokoliv prý bych potřeboval. Začínalo už být na čas, abych se vrátil do hotelu a ještě se přeptal na Scotta, a tak jsem zaplatil večeři a řekl, že se určitě zase někde potkáme. Říkal, že bude pokračovat směrem na Marseille, a já mu řekl, že se určitě dříve nebo později někde potkáme a že mě těšilo, že jsme spolu povečeřeli. Nechal jsem ho tam narovnávat ohnuté mince a skládat je po stole a šel jsem zpátky do hotelu.

Večerní Lyon nebyl moc přívětivé město. Bylo to veliké, bytelné město těžkých boháčů, patrně docela pěkné, pokud měl člověk peníze a potrpěl si na takový druh města. Kolik let jsem slyšel o tom, jak tu v restauracích dělají báječná kuřata, ale namísto toho jsme měli jehněčí. A to jehněčí bylo vynikající.

V hotelu nebylo po Scottovi ani památky, a tak jsem si šel lehnout do hotelového přepychu, na který jsem nebyl zvyklý, a četl jsem si první díl Lovcových zápisků od Turgeněva, co jsem si vypůjčil z knihovny Sylvie Beachové. Tři roky už jsem nebyl v prostředí velkého hotelu, a tak jsem otevřel okna dokořán, stočil si polštář pod ramena a pod hlavu a bylo mi spokojeně, že jsem mohl pobývat s Turgeněvem v Rusku, než jsem při čtení usnul. Ráno jsem se zrovna holil a chystal, že se půjdu ven nasnídat, když mi volali z recepcce, že na mě dole čeká nějaký pán.

„Prosím vás, řekněte mu, ať jde nahoru," řekl jsem a holil jsem se dál a poslouchal město, které bylo od časného rána těžkopádně na nohou.

Scott nahoru nepřišel, setkal jsem se s ním dole v recepci.

„To mě hrozně mrzí, že se to tak zamotalo," říkal. „Kdybych jen byl měl tušení, ve kterém hotelu budeš, bylo by to docela jednoduché."

„To nevadí," řekl jsem. Měli jsme před sebou dlouhou túru, a tak jsem byl mírumilovně naladěný.

„Kterým vlakem jsi to přijel?"

„Tím dalším, co jel za chvíličku po tobě. Byl to moc pohodlný vlak, bývali bychom mohli spolu zrovna tak dobře jet s ním."

„Už jsi snídal?"

„Ještě ne. Sháněl jsem tě všude po městě."

„To je směla," řekl jsem. „Copak ti z domova nevyřídili, že jsem tady?"

„Ne. Zeldě nebylo dobře a já jsem patrně vůbec neměl jezdit. Zatím byla celá ta cesta katastrofální."

„Tak se pojd' nasnídat a pak vyzvednem vůz a vyrazíme,"
řekl jsem.

„Tak prima. Nasnídáme se tady?"

„V kavárně by to bylo rychlejší."

„Ale tady máme jistotu, že nám dají slušnou snídani."

„Tak dobře."

Byla z toho velická americká snídaně se šunkou a vejci a bylo to moc dobré. Ale než jsme si objednali, než nám to přinesli, než jsme to snědli a dočkali se placení, byla skoro hodina v tahu. Teprve když nám vrchní přinesl účet, rozhodl se Scott, že by nám v hotelu měli udělat studený oběd s sebou. Snažil jsem se mu to rozmluvit, poněvadž jsem si byl jist, že v Mâconu dostaneme láhev mâconského a že si můžeme něco na chleba koupit někde v charcuterie. Anebo kdyby měli zavřeno, až pojedeme kolem, najde se jistě po cestě spousta restaurací, kde se můžeme stavit. Ale Scott říkal, že prý jsem mu vykládal, jaká dělají v Lyonu báječná kuřata, a že bychom si tedy rozhodně měli vzít s sebou kuřátko. A tak nám v hotelu připravili oběd s sebou, a nestál nás o moc víc než asi čtyřikrát nebo pětkrát tolik, nač by nás byl přišel, kdybychom si ho bývali koupili sami. Scott zřejmě něco vypil, než jsme se sešli, a poněvadž vypadal, jako by se potřeboval napít, zeptal jsem se ho, jestli nechce zajít na jednu do baru, než vyrazíme. Povádal, že prý není zvyklý po ránu pít, a ptal se, jestli já ano. Řekl jsem mu, že to plně záleží na tom, jak mi je a co mám potom dělat, a on povídal, že jestli mám chuť se napít, tak že tedy se mnou půjde, abych nemusel pít sám. A tak jsme si v baru dali whisky s minerálkou, zatímco jsme čekali na ten oběd, a oběma nám bylo mnohem líp.

Zaplatil jsem pokoj v hotelu i tu útratu v baru, třebaže Scott chtěl všechno zatahnout. Od začátku té cesty jsem z toho měl trochu komplikované pocity a přišel jsem na to, že je mi mnohem líp, čím víc věci si můžu platit sám. Utrácel jsem peníze, co jsme šetřili na Španělsko, ale věděl jsem, že mám u Sylvie Beachové dobrý úvěr a že všechno, co teď rozházím, si mohu vypůjčit a zase splatit.

V garáži, kde Scott nechal vůz, jsem s úžasem zjistil, že ta malá renaultka nemá střechu. Střecha se nějak poškodila, když v Marseille vykládali vůz z lodi, anebo se v Marseille poškodila nějak jinak, a Zelda ji prostě dala uříznout a odmítala nechat tam přidělat novou. Jeho žena prý má hrozně nerada na autě střechu, říkal mi Scott, a tak prý dojeli bez střechy až do Lyonu a tam je zastavil déšť. Vůz byl jinak v dobrém stavu a Scott vyrovnal účet, když předtím prodiskutoval různé položky za mytí, mazání a dolití dvou litrů oleje. Garážmistr mi vysvětloval,

že vůz potřebuje nové pístní kroužky a že měl zřejmě málo oleje a vody, když se s ním jezdilo. Ukazoval mi, jak se přehříval a jak se s motorem opálil nátěr. Jestli prý dokážu monsieura přesvědčit, povídal, aby dal v Paříži vyměnit kroužky, tak ten vůz, což je docela slušný voziček, bude moct sloužit tak, jak ho na to zkonstruovali.

„Monsieur mi nechtěl dovolit, abych udělal novou střechu,"

„Ne?"

„Člověk přece má k vozidlu určité povinnosti."

„To má."

„Pánové neráčí mít pláště do deště?"

„Ne," řekl jsem. „Já jsem o té střeše neměl tušení."

„Zkuste na monsieura zapůsobit, aby to nebral tak na lehkou váhu," řekl prosebně. „Aspoň co se týče toho vozu."

„Aha," řekl jsem.

Asi hodinku na sever od Lyonu nás zarazil déšť.

Za ten den nás déšť zarazil asi desetkrát. Byly to přeháňky, některé z nich delší než druhé. Mít pláště do deště, bývalo by to docela příjemné, jet v tom jarním deštiku. Za daného stavu jsme museli vyhledávat přístřeší pod stromy nebo se stavět v hospodách podél silnice. Z lyonského hotelu jsme měli senzační oběd, vynikající pečené kuře s lanýži, chutný chleba a bílé mâconské víno, a Scott byl hrozně šťastný, jak jsme na každé zastávce popijeli to bílé mâconské. V Mâconu jsem přikoupil ještě čtyři láhve výborného vína a podle potřeby jsem je otvíral.

Nejsem si jist, jestli Scott už někdy předtím pil víno z láhve, poněvadž ho to vzrušovalo, jako by šel prvně na flám nebo jako by vzrušovalo dívku, že se má jít prvně koupat bez plavek. Ale záhy odpoledne si začal dělat starosti o své zdraví. Vykládal mi, jak nedávno umřeli dva lidé na rozedmu plic. Oba umřeli v Itálii a na Scotta to hluboce zapůsobilo.

Říkal jsem mu, že rozedma plic je staromódní vyraz pro zánět plic, a on mi povídal, že o tom nemám páru a že se absolutně mýlím. Rozedma plic je choroba, která je domovem v Evropě, a já o ní přece nemohu mít ponětí, i když jsem prostudoval tatínkovy lékařské knihy, poněvadž ty přece pojednávaly pouze o nemocech výlučně amerických. Řekl jsem mu, že otec taky studoval v Evropě. Ale Scott vysvětloval, že rozedma plic se v Evropě objevila teprve nedávno a že je tedy vyloučeno, aby se o ní něco dověděl můj otec. Vysvětloval taky, že v různých částech Ameriky bývají různé nemoci, a kdyby prý býval můj otec provozoval praxi v New Yorku místo na Středozápadě, byl by se prý setkal s docela jinou škálou nemocí. Použil slova škála.

Řekl jsem, že má sice pravdu, co se týče převážného výskytu určitých chorob v jedné části Spojených států a jejich sporadičnosti v jiné části, a citoval jsem počet případů malomocenství v New Orleansu a jeho tehdejší sporadický výskyt v Chicagu. Ale řekl jsem, že lékaři přece mají určitý systém vzájemné výměny informací a že si teď vzpomínám, když na to přivedl řeč, jak jsem v Časopise americké lékařské společnosti četl autoritativní článek o rozedmě plic, kde se její historie sledovala zpátky až k Hippokratovi. To ho na chvíli zarazilo a já ho pobídl, aby se ještě napil toho mâconského, poněvadž dobré bílé vínečko, skromně plnoštíhlé, avšak s nízkým obsahem alkoholu, je téměř specifickým lékem proti té chorobě.

Scott se pak trochu rozveselil, ale za chvíli začal zase vadnout a ptal se mě, jestli dorazíme do nějakého většího města, dřív než ho přepadne horečka a delirium, čímž, jak jsem mu říkal, se ohlašuje pravá rozedma plic, ta evropská. Nato jsem mu překládal jeden článek o té chorobě, který jsem četl v jakémsi francouzském lékařském časopise, když jsem v americké nemocnici v Neuilly čekal na kauterizaci hrtanu. Slovo jako kauterizace na něho působilo uklidňujícím účinkem. Ale chtěl vědět, kdy dorazíme do toho města. Řekl jsem, že když na to trochu šlápně, měli bychom to stihnout za takových pětadvacet minut až za hodinku.

Scott se mě potom vyptával, jestli se bojím smrti, a já mu řekl, že někdy víc a někdy méně.

Začalo teď pršet opravdu hustě, a tak jsme vyhledali útočiště v nejbližší hospodě. Všechny podrobnosti z toho odpoledne si už nepamatuji, ale když jsme se konečně octli někde v hotelu, což bylo zřejmě v Châlon-sur-Saône, bylo už tak pozdě, že v lékárně měli zavřeno. Scott se svlékl a vlezl do postele, hned jak jsme dorazili do hotelu. Nemá prý nic proti tomu, aby umřel na rozedmu plic. Jde jenom o to, kdo se bude starat o Zeldu a o maličkou Scotty. Nezdálo se mi, že bych se o ně mohl dost dobře starat já, poněvadž jsem se tehdy měl sám dost co ohánět, abych uživil svou ženu Hadley a malého Bumbyho, ale povídal jsem, že udělám, co bude v mých silách, a Scott mi poděkoval. Musím prý dohlédnout, aby Zelda nepila a Scotty aby měla anglickou vychovatelku.

Poslali jsme šaty usušit a byli jsme v pyžamech. Venku ještě pořád pršelo, ale v pokoji bylo útulno, když se rozsvítila elektrika. Scott ležel v posteli a šetřil si síly do bitvy s tou chorobou. Změřil jsem mu tep, měl sedmdesát dva, sáhl jsem mu na čelo a měl je chladné. Poslouchal jsem ho na prsou a přiměl ho, aby dýchal zhluboka, a znělo mu to na prsou normálně.

„Heleď, Scotte,“ řekl jsem, „jseš úplně v pořádku. Jestli chceš, tak to nejlepší, co můžeš udělat proti nachlazení, bude, když zůstaneš v posteli, já nám oběma objednáme citrónovku a whisky, ty si k ní vezmeš aspirin a bude ti prima a nedostaneš ani rýmu do hlavy.“

„Takové babské recepty,“ prohlásil Scott.

„Teplotu nemáš. Jak chceš do prdele dostat rozedmu plic, když ani nemáš teplotu?“

„Nebud' na mě sprostěj," řekl Scott. „Jápak to víš, že nemám teplotu?"

„Puls máš normální a na dotek žádnou horečku nemáš."

„Na dotek," řekl trpce Scott. „Jestli jseš opravdu kamarád, tak mi sežeň teploměr."

„Jsem v pyžamu."

„Tak pro něj pošli. "

Zazvonil jsem na číšníka. Nepřicházel, a tak jsem zazvonil znova a pak jsem vyšel na chodbu podívat se po něm. Scott ležel se zavřenýma očima, pomalu a opatrně dýchal, a s tou voskovou barvou pleti a dokonalými rysy vypadal jako padlý křížácký bojovníček. Začínal jsem mít toho literárního života po krk, jestli tohle byl literární život, co jsem teď vedl, a už mi začínala chybět má práce a cítil jsem tu smrtelnou osamělost, co na člověka vždycky přijde na sklonku každého dne, který se v životě promarní. Měl jsem už po krk Scotta i téhle pitomé komedie, ale našel jsem číšníka a dal mu peníze, aby koupil teploměr a tubu aspirinu, a objednal jsem dvakrát citrons pressés s dvojitou whisky. Pokoušel jsem se objednat láhev whisky, ale prodávali ji tu jenom po skleničkách.

Když jsem se vrátil do pokoje, Scott tu ještě pořád ležel jako v rodinné hrobce, jakoby sám sobě vytesán za pomník, oči zavřené, a dýchal s příkladnou důstojností.

Jak mě slyšel vejít, pravil: „Sehnal jsi ten teploměr?"

Přišel jsem k němu a položil mu ruku na čelo. Nebylo studené jako náhrobní kámen. Ale bylo chladné a nijak chorobně vlhké.

„Ne," řekl jsem.

„Já myslel, že ho přineseš."

„Poslal jsem pro něj."

„To není totéž."

„Ne. To není, že ano."

Nedalo se mít na Scotta vztek o nic víc než na někoho, kdo je blázen, ale začínal jsem mít vztek sám na sebe, že jsem se do celé téhle pitomosti zapletl. V jednom ohledu měl ovšem pravdu a já to dobře věděl. V té době umírala většina pijáků na zápal plic, na nemoc, která je dneska už téměř odstraněna. Ale těžko ho mohl člověk pokládat za notorika, když na něho působila tak malá množství alkoholu.

Tenkrát jsme v Evropě považovali víno za něco zrovna tak zdravého a normálního jako jídlo, a taky za velkého dárce štěstí, radosti a dobré pohody. Pít víno nebylo ani snobství, ani známka intelektuálství, ani kult; bylo to zrovna tak přirozené jako se najíst, a pro mě zrovna tak nezbytné; nikdy by mě nebylo napadlo, abych si dal oběd nebo večeři a nedal si buď vlnu nebo mošt nebo pivo. Měl jsem moc rád všechna vína kromě sladkých a nasládlých a moc těžkých, a v životě by mi nepřišlo, že vypít s někým pár lahvíček lehoučkého, suchého bílého mâteonského by mohlo u Scotta vyvolat chemické změny, které z něho udělají vola. Ráno sice měl jednu whisky s minerálkou, ale ve své tehdejší nevědomosti o alkoholických jsem si neuměl představit, že by jedna whisky mohla ublížit někomu, kdo jede v dešti v otevřeném autě. Ten alkohol by se přece musel velice brzy okysličit.

Zatímco jsem čekal, až číšník donese ty různé věci, posadil jsem se, přečetl jedny noviny a dorazil jednu z těch lahví mâteonského, co jsme na poslední zastávce otevřeli. Když člověk žije ve Francii, jsou v novinách vždycky nějaké báječné zločiny, které se dají sledovat den za dnem. O těch zločinech se to četlo jako příběhy na pokračování, a je nezbytně třeba číst úvodní kapitoly, poněvadž tady nemívají žádné rekapitulace, jako bývají v amerických seriálech, a stejně vám ani americký časopisecký seriál moc neřekne, pokud jste nečetli tu nejdůležitější první kapitolu. Když cestujete po Francii, noviny vám působí zklamání, poněvadž vám souvislost všelijakých těch crimes, affaires či scandales uniká a člověk postrádá hodně z toho potěšení, jaké mívá tehdy, když si je chodí číst do kavárny. Dneska večer bych býval mnohem radši seděl někde v kavárně, kde bych si byl mohl přečíst ranní vydání pařížských novin a dát si před večeří něco silnějšího než to mâteonské. Ale měl jsem za úkol dovézt Scotta domů, a tak jsem byl rád, kde jsem byl.

Když číšník donesl dvě sklenice vymačkané citrónové šťávy s ledem, whisky a láhev minerálky, sdělil mi, že v lékárně už mají zavřeno a že teploměr nemohl sehnat. Vypůjčil prý nějaký aspirin. Požádal jsem ho, aby zkusil vypůjčit taky teploměr. Scott otevřel oči a vrhl na číšníka neblahý irský pohled.

„Řekl jsi mu, jak je to vážné?" zeptal se.

„Myslím, že to chápe."

„Prosím tě, řekni mu to jasně."

Snažil jsem se tedy říct to jasně a číšník řekl: „Přinesu, co budu moct."

„Podmáznul jsi ho dost, aby to k něčemu vedlo? Když je nepodmázneš, nehnou pro tebe prstem."

„To jsem netušil," řekl jsem. „Já myslel, že jim na to hotel něco připlácí."

„Chci říct, že pro tebe něco podniknou jedině za pořádný tuzér. Většinou jsou vyloženě zkažení."

Vzpomněl jsem si na Evana Shipmana a vzpomínal jsem na vrchního z Closerie des Lilas, kterého přinutili, aby shodil knír, když v Closerii zřizovali americký bar, a jak s ním Evan dělával na zahrádce v Montrouge dávno předtím, než jsem se seznámil se Scottem, a jak jsme v Lilas vždycky bývali dobří kamarádi a co tam nastalo změn a co pro nás znamenaly. Myslel jsem na to, že Scottovi povím o celém tom problému Lilas, ačkoliv už jsem se mu o tom patrně zmínil dřív, ale věděl jsem, že mu na číšnících a na jejich problémech nesejde, ani na tom, jak bývají laskaví a jak mají člověka rádi. V té době Scott Francouze nenáviděl, a poněvadž skoro jediní Francouzi, se kterými přicházel pravidelně do styku, bývali číšníci, kterým nerozuměl, taxikáři, garážmistři a domácí, měl hodně příležitostí, aby je urážel a týral.

Italy nenáviděl dokonce ještě víc než Francouze a nedokázal o nich mluvit klidně, ani když byl střízlivý. Angličany často nenáviděl, ale někdy je snášel a občas k nim vzhlížel. Nevím, jaké pocity choval vůči Němcům a Rakušanům. Nevím ani, jestli se kdy s nějakými Němci a Rakušany setkal, anebo se Švýcary.

Ten večer v hotelu jsem měl radost, že je Scott tak klidný. Namíchal jsem citrónovku a whisky, podal jsem mu ji se dvěma aspiriny a on je bez protestu, s obdivuhodným klidem spolkl a usrkával ze sklenice. Oči měl teď otevřené a hleděl kamsi do dále. Četl jsem si v novinách o tom crime a bylo mi docela blaze, zřejmě až moc blaze.

„Ty jsi dost velký klid'as, vid'?" zeptal se Scott, a když jsem se na něho podíval, zjistil jsem, že jsem se zmýlil ve svém receptu, ne-li už ve své diagnóze, a že ta whisky pracuje proti nám.

„Jak to myslíš, Scotte?"

„Ty si tu dokážeš sedět a číst ten mizerný francouzský plátek a vůbec to s tebou nehne, že já umírám."

„Chceš, abych zavolał doktora?"

„Ne. Já nechci žádnýho mizernýho írancouzskýho venkovskýho doktora."

„Tak co chceš?"

„Chci změřit teplotu. Pak chci mít suché šaty a sednout na rychlík do Paříže a tam se dát prohlídnout v americké nemocnici v Neuilly."

„Šaty nám dřív než do rána neuschnou a žádný rychlík teď nejede," řekl jsem. „Proč si nepohovíš a nedáš si večeri v posteli?"

„Já chci změřit teplotu."

Když to takhle delší dobu pokračovalo, přinesl nakonec číšník teploměr.

„Jiný jste sehnat nemohl?" zeptal jsem se. Scott zavřel oči, když přišel číšník, a dělal dojem, že už dospěl tak daleko jako Dáma s kaméliemi. V životě jsem neviděl, aby někomu mizela krev z obličeje tak rychle, a byl bych rád věděl, kam se poděla.

„Tohle je jediný teploměr v hotelu," řekl číšník a podal mi ho. Byl to vanový teploměr s dřevěným hřbetem, dostatečně okovaný, aby se do koupele ponořil. Rychle jsem do sebe hodil lok whisky s citrónem, otevřel okno a na okamžik vyhlédl ven do toho deště. Když jsem se obrátil, Scott se na mě díval.

Profesionálně jsem teploměr setřepal a řekl: „Máš kliku, že to není rektální teploměr."

„Kam přijde tenhle?"

„Pod pažďí," řekl jsem a strčil jsem si teploměr pod pažďí.

„Nepokaž tu teplotu," pravil Scott. Znova jsem teploměr jediným prudkým mávnutím setřepal, rozepjal jsem mu kabátek od pyžama a vložil mu ten instrument pod pažďí. Přitom jsem mu sáhl na čelo a pak mu znova změřil tep. Scott zíral přímo před sebe. Puls měl sedmdesát dva. Nechal jsem tam teploměr čtyři minuty.

„Já myslel, že se tam nechává jenom minutu," řekl Scott.

„Tohle je veliký teploměr," vysvětloval jsem. „Musíš násobit čtvercem velikosti teploměru. Má

Celsiovu stupnici."

Konečně jsem teploměr vyndal a odnesl ho ke světlu, abych to mohl přečíst.

„Kolik mám?"

„Třicet sedm šest."

„A co je normál?"

„Tohle je normál."

„Víš to určitě?"

„Určitě."

„Zkus to na sobě. Musím mít jistotu."

Setřepal jsem teploměr, rozepjal jsem si pyžamo, dal si teploměr pod pažďi a nechal ho tam a přitom sledoval čas. Pak jsem se na něj podíval.

„Kolik máš?" Zkoumal jsem teploměr.

„Akorát taky tolik."

„A jak ti je?"

„Senzačně," řekl jsem. Snažil jsem se vzpomenout, jestli třicet sedm šest je opravdu normál nebo ne. Celkem na tom nezáleželo, poněvadž teploměr, nedotčen tím vším, zůstával pořád na třiceti.

Scott se tvářil trochu nedůvěřivě, a tak jsem se ho zeptal, jestli to nemám zkusit ještě jednou.

„Ne," řekl. „Můžu být rád, že se to tak brzy vyjasnilo. Vždycky jsem míval velikou schopnost rychle se zotavit."

„Jsi chlapík," řekl jsem. „Ale podle mého by teď bylo nejlepší, kdybys už zůstal v posteli, dal si k večeri něco lehčího a pak bychom mohli brzy po ránu vyrazit." Chystal jsem se, že pro nás koupím plášť do deště, ale býval bych si musel od něho vypůjčit peníze a nechtělo se mi začít se teď o tom přít.

Scott v posteli zůstat nechtěl. Chtěl vstát, obléknout se a sejít dolů zavolat Zeldě, aby věděla, že je v pořádku.

„Proč by si měla myslet, že nejsi?"

„Tohle je první noc, co mám spát bez ní, od té doby, co jsme se vzali, a já s ní musím mluvit. Copak nechápeš, co to pro nás oba znamená?"

To jsem sice chápal, ale nechápal jsem, jak by bývali mohli spolu spát tu noc na dnešek; ale nemělo cenu se o to hádat. Scott teď rychle upíjel whisky s citrónem a říkal mi, abych to objednal ještě jednou. Našel jsem číšníka, vrátil mu teploměr a zeptal jsem se ho, jak to pokračuje s našimi šaty. Povídal, že tak za hodinku mohou být suché. „Ať je sluha přezehlí, a to je dosuší. Nezáleží na tom, aby byly suché jako troud."

Číšník donesl ještě dvě sklenice medicíny proti rýmě a já srkal tu svou a nutil Scotta, aby upíjel pomalu. Dělal jsem si teď starosti, že by mohl nasytnout, a už mi bylo jasné, že kdyby snad měl dostat něco tak vyloženě zlého jako rýmu, musel bych ho patrně hospitalizovat. Ale pití na chvíli způsobilo, že mu bylo báječně a že byl šťastný z té tragiky, kterou pro něho a pro Zcidu znamenala ta noc jejich vzájemného odloučení poprvé od svatby. Nakonec už se nemohl dočkat, aby ji zavolal, a tak si vzal župan a šel dolů objednat ten hovor.

Chvíli mu to s tím meziměstem trvalo, a krátce nato, co se vrátil nahoru, objevil se zase číšník s další dvojitou whisky s citrónem. To bylo maximum, co jsem až dosud viděl Scotta vypít, ale whisky na něho neměly žádný účinek až na to, že byl po nich živější a povídavější a že mi začal podávat nástin svého života se Zeldou. Vykládal mi, jak se s ní za války seznámil a jak o ni přišel, jak ji potom znova získal a jak se vzali, a pak mi vyprávěl o něčem tragickém, co je před rokem potkalo v Saint-Raphaelu. Ta první verze, co mi vyprávěl, jak se Zelda a jeden francouzský námořní letec do sebe zamilovali, to byl opravdu smutný příběh a věřím, že pravdivý. Později mi o tom vyprávěl jiné verze, jako by si je zkoušel pro použití v románě, ale žádná nebyla tak smutná jako ta první a já vždycky věřil té první, i když pravdivá mohla být kterákoliv z nich. Pokaždé je podával o něco lépe, ale nikdy člověka nezasáhly tak jako ta první.

Scott byl velice výmluvný a uměl dobře vyprávět. Nemusel přitom dbát na pravopis, ani se pokoušet o interpunkci, a člověk neměl ten pocit, že čte analfabeta, jaký míval z jeho dopisů, než si je dal opravit. Znal jsem se s ním dva roky, než se naučil správně napsat moje jméno, ale bylo to konečně dost dlouhé

jméno na psaní a patrně pro něho bylo čím dál tím těžší, aby je napsal správně, a já mu musím projevit uznání, že je nakonec správně napsat uměl. Naučil se psát správně i důležitější věci a o mnoha dalších se snažil poctivě uvažovat.

Ale tenhle večer chtěl, abych se dověděl a abych pochopil a zhodnotil, co se to stalo v Saint-Raphaelu, a já to viděl před sebou tak jasně, že jsem měl před očima ten jednosedadlový hydroplán, jak se zařízl do skokanského voru, i barvu moře a tvar pontonů i stín, co vrhaly, a do sněda opálenou Zeldinu pleť a do sněda opálenou pleť Scottovu i světlejší a tmavší odstín jejich plavých vlasů a do černa opálený obličej toho chlapce, co se zamiloval do Zeldy. Nemohl jsem se ho zeptat na to, co jsem měl na jazyku, totiž jak mohl, jestli ta historka je pravdivá a k tomuhle ke všemu došlo, jak potom ještě mohl každou noc spát se Zeldou v jedné posteli? Ale tím to snad bylo ještě smutnější než kterákoliv jiná historka, co mi kdo tenkrát vyprávěl, a taky možná že si Scott na to nevzpomínal, jako si nevzpomněl na tu noc na dnešek.

Šaty nám přinesli ještě dřív, než přišlo to meziměsto, a tak jsme se oblékli a sešli dolů na večeri. Scott už se trochu motal a díval se po lidech úkosem s určitou bojovností. Měli jsme pro začátek znamenité šneky a karafu fleury, a když jsme jich snědli asi polovičku, přišlo Scottovi meziměsto. Byl pryč asi hodinu, a tak jsem nakonec dojedl jeho šneky a vytřel kousky chleba tu omáčku z másla, česneku a petržele a dopil tu karafu fleury. Když se vrátil, povídal jsem, že mu objednáme nové šneky, ale on povídal, že už žádné nechce. Nechtěl steak, ani játra na slanině, ani omeletu. Dal by si prý kuřátko. Snědli jsme sice v poledne výtečné kuře na studeno, ale tohle byl ještě pořád kraj proslulý drůbeží, a tak jsme si dali poulard de Bresse a láhev montagny, lehoučkého, příjemného bílého vína z okolí. Scott jedl jako vrabec a usrkával z jedné skleničky vína. Nakonec u stolu usnul s hlavou na loktech. Vypadalo to přirozeně, nic divadelního

na tom nebylo; zdálo se dokonce, že si dává pozor, aby nic nepřevrhl a nerozbil. S číšníkem jsme ho dopravili na pokoj a uložili do postele, já jsem ho svlékl ze šatů, pověsil mu je na ramínko, stáhl s postele deku a přikryl ho s ní. Otevřel jsem okno, viděl jsem, že je venku jasno, a nechal jsem je otevřené.

Dole jsem dojedl večeri a uvažoval o Scottovi. Bylo zřejmé, že by neměl nic pít a že jsem o něho nepečoval správně. Jako by ho všechno, co vypije, nejdřív příliš podněcovalo a pak ho otrávil, a tak jsem se rozhodl, že druhý den omezím veškeré pití na minimum. Řeknu mu, že se teď zas vracíme do Paříže a že se potřebuju trénovat, abych mohl psát. Nebyla to pravda. Můj trénink záležel v tom, že jsem nikdy nepil po večeri, ani před psaním a během psaní. Šel jsem nahoru, otevřel okno dokořán, svlékl jsem se a usnul skoro v tu ránu, jak jsem vlezl do postele.

Druhý den jsme jeli do Paříže za krásného počasí, projížděli jsme Côte d'Or a vzduch byl čerstvě vymytý, kopce, pole a vinice vypadaly nově, Scott měl moc dobrou náladu, byl spokojený a zdravý a vykládal mi zápletky všech knížek Michaela Arlena. Říkal, že Michael Arlen prý je chlapík, na kterého si máme dát pozor, a že se od něho můžeme oba mnohému naučit. Řekl jsem mu, že jsem ty knihy nedokázal číst. To prý nemusím. On prý mi poví všechny zápletky a vylíčí postavy. Podal mi jakousi ústní disertační práci o Michaelu Arlenovi.

Zeptal jsem se ho, jestli měl včera dobré spojení, když mluvil se Zeldou, a on povídal, že to nebylo špatné a že si toho měli hodně co říct. Při jídle jsem objednal jedinou lahvičku toho nejlehčího vína, jaké jsem mohl najít, a povídal jsem Scottovi, že mi prokáže velikou laskavost, když mě nenechá objednávat další, poněvadž se musím dostat do formy, než budu psát, a za žádných okolností nesmím vypít víc než půl láhve. Spolupracoval báječně, a když viděl, že se ke konci té jediné láhve tvářím nervózně, přenechal mi trochu ze svého.

Když jsem ho u nich doma opustil a vzal si taxíka na pilu, bylo to báječné vidět se zase s ženou, a tak jsme si zašli na skleničku do Closerie des Lilas. Byli jsme šťastni, jako bývají děti, když se po určitém odloučení zase sejdou spolu, a já jí vyprávěl o tom výletu.

„Ale, Tatie, copak jsi nezažil žádnou legraci, ani ses ničemu nenaučil?“ ptala se.

„Poučil jsem se o Michaelu Arlenovi, totiž kdybych to býval poslouchal, a poučil jsem se o věcech, které jsem si ještě nerozebral.“

„Copak Scott vůbec není šťastný?“

„Snad je.“

„Chudáček."

„Jedné věci jsem se naučil."

„Čemu?"

„Nikdy nejezdit na cesty s někým, koho člověk nemiluje." „Není to prima? „No. A to máme jet do Španělska."

„Vidíš. Ani ne za šest neděl už pojedeme. A letos si to nenecháme nikým zkazit, vid' že ne?"

„Ne. A z Pamplony pojedeme do Madridu a pak do Valencie."

„Mhm-hm," řekla potichu jako kočka.

„Chudák Scott," řekl jsem.

„Chudák kdekdo," řekla Hadley. „Jsme přece lehkomyšní boháči bez krejcaru."

„Máme děsnou kliku."

„Musíme dělat dobrotu a udržet si ji."

Oba jsme to zaklepali na dřevo kavárenského stolku a pan vrchní se vyšel podívat, co si přejeme. Ale to, co nám chybělo, to nám ani on, ani nikdo jiný nemohl dát, ani to zaklepání na dřevo či na mramor, z něhož byla deska toho stolku. Jenže to jsme ten večer nevěděli a byli jsme velice šťastni.

Za pár dní po výletu sehnal Scott tu svou knížku. Měla křiklavou obálku a pamatuj u se, jak mě ta násilnost, nevкус a ulízanost uváděly do rozpaků. Vypadalo to jako obálka na špatnou vědecko-fantastickou utopii. Scott mi říkal, abych se tím nedal odradit, že prý to má co dělat s jednou reklamní tabulí na longislandské silnici, s tabulí, která prý je v tom příběhu důležitá. Říkal, že jemu prý se ta obálka kdysi líbila, ale teď že už ji rád nemá. Sundal jsem ji, abych tu knížku mohl číst.

Když jsem tu knihu dočetl, věděl jsem, že ať Scott udělá cokoli, ať se zachová jakkoliv, musím si uvědomovat, že je to vlastně něco takového, jako by byl nemocný, a musím mu být nápomocen, co jen budu moci, a musím být dobrý kamarád. Měl velkou spoustu dobrých přátel, víc než kdo jiný, koho jsem znal. Ale zařadil jsem se k nim jako další, ať už jsem mu mohl být co platný nebo ne. Když mohl napsat tak znamenitou knížku jako Velkého Gatsbyho, věděl jsem určitě, že dokáže napsat i lepší. Neznal jsem ještě Zeldu, a tak jsem neměl tušení, jakou strašnou přesilu má proti sobě. Ale to jsme měli zjistit dost brzy.

jestřábi se nedělí

Scott Fitzgerald nás pozval, abychom k nim přišli na oběd, když se svou ženou Zeldou a s jejich malou holčičkou bydleli v rue de Tilsitt 14. Moc mi z toho bytu v hlavě neutkvělo, až na to, že tam bylo nevětráno a pochmurno a že tam nebylo nic, co by dělalo dojem, že k nim patří, kromě Scottových prvních knížek, svázaných do bleděmodré kůže se zlatými tituly. Scott nám taky ukazoval velikou účetní knihu, do které si rok po roce zapisoval všechny povídky, co uveřejnil, honoráře, co za ně dostal, i částky, které mu vynesl prodej filmových práv, jakož i údaje o prodeji a honorářovém výnosu ze svých knih. Vedl si to tam všechno pečlivě jako lodní deník a nám oběma to ukazoval s jakousi neosobní pýchou, jako kustod v muzeu. Scott byl nervózní a pohostinný a ty účetní záznamy o výdělcích nám předváděl, jako by šlo o vyhlídku z okna. Žádnou vyhlídku tam neměli.

Zelda měla moc ošklivou kocovinu. Den předtím byli na večírku někde na Montmartru a pohádali se, poněvadž se Scott nechtěl opít. Říkal mi, že prý se rozhodl, že bude tvrdě pracovat a že nebude pít, a Zelda s ním jednala, jako by neměl smysl pro legraci a kazil zábavu. Tyhle dvě věci mu vyčetla, načež došlo ke vzájemnému obviňování a Zelda říkala: „To ne. Nic takového jsem neudělala. To není pravda, Scotte." Později se zdálo, že se jí něco v duchu vybavilo, a spokojeně se zasmála.

Ten den nevypadala Zelda nejlíp. Překrásné tmavě plavé vlasy jí dočasně zničila špatná trvalá, kterou si dala v Lyonu, když je déšť donutil, aby tam nechali auto, a oči měla unavené a obličej příliš napjatý a ztrhaný.

Byla na Hadley i na mě formálně příjemná, ale zdálo se, že z větší části není duchem přítomna, že ještě prodlívá někde na tom večírku, odkud přišli až ráno. Ona i Scott měli zřejmě dojem, že jsme si se Scottem na té cestě z Lyonu ohromně užili a měli báječné časy, a Zelda na to žárlila.

„Když se vy dva můžete utrhnout a prostě si takhle spolu báječně užívat, tak je přece jediné spravedlivé, když si tady v Paříži taky přijdu na trochu zábavy mezi kamarády," říkala Scottovi.

Scott byl dokonalý hostitel a snědli jsme velice špatný oběd, u něhož víno trochu zvedlo náladu, ale ne moc. Jejich holčička byla blond'atá, buclatá, hezky urostlá, vypadala zdravě a mluvila anglicky se silně cockneyským přízvukem. Scott vysvětloval, že má anglickou vychovatelku, poněvadž chtějí, aby až vyroste, mluvila jako lady Diana Mannersová.

Zelda měla jestřábí oči, úzké rty a jižanský přízvuk i způsoby. Když se jí člověk díval do obličeje, bylo vidět, jak duchem opouští společnost u stolu, odchází zase na ten večírek a vrací se odtamtud s očima nejdřív prázdnýma, jako mívá kočka, a pak potěšenýma, a to potěšení se ukáže na úzké čáře úst a pak zmizí. Scott byl bodrý, veselý hostitel a Zelda se po něm dívala a spokojeně se očima i ústy usmívala, když pil víno. Po čase jsem ten úsměv začal moc dobře znát. Znamenalo to, že Scott nebude moc psát.

Zelda na Scottovu práci žálila, a jak jsme se s nimi časem seznamovali blíž, probíhalo to podle ustálených pravidel. Scott se vždycky zařekl, že nebude chodit na celonoční flámy, že bude denně cvičit a pravidelně pracovat. Pokaždé se do toho pustil, a sotva se mu práce začínala dařit, spustila Zelda nářky, jak se otravuje, a vždycky ho zas vytáhla na nějaký další flám. Potom se pohádali a pak zas udobřili, Scott ten alkohol ze sebe vypotil na dlouhých procházkách se mnou a umínil si, že tentokrát už bude doopravdy dělat, a dobře se rozjel. A pak to celé začalo zas nanovo.

Scott byl do Zeldy hrozně zamilovaný a hrozně na ni žárlil. Často mi na těch našich procházkách vyprávěl o tom, jak se mu zamilovala do toho francouzského námořního pilota. Ale od té doby mu nikdy doopravdy nezavdala příčinu k žárlivosti s žádným mužem. Tohle jaro ho dráždila s druhými ženami a on se na těch flámech na Montmartru vždycky bál zhasnout a taky se bál, aby nezhasla ona. Upadnout při pití do bezvědomí bývala vždycky jejich nejlepší obrana. Usínali po vypití tak malého množství alkoholu nebo šampaňského, co by sotva mělo nějaký účinek na člověka, který je zvyklý pít, a usínali jako děti. Viděl jsem je upadat do bezvědomí, ne jako by byli opilí, ale jako by je omámil éterem, a jejich známí nebo někdy taxíkář je dopravili do postele a oni se pak probouzeli svěží a spokojení, protože než upadli do bezvědomí, nevypili tolik alkoholu, aby jim to tělesně ublížilo.

Ted' tuhle přirozenou obranu ztráceli. Tou dobou snesla Zelda víc než Scott a ten se bál, aby Zelda někde nezhasla v té partě, s kterou to tehdy na jaře táhli, a v těch podnicích, kam chodívali. Scott neměl rád ani ty podniky, ani ty lidi a musel pít víc, než snášel, a ještě se přitom přemáhat, aby ty lidi a ty podniky snesl, a nakonec už musel pít, aby se udržel vzhůru ještě poté, co by už byl obvykle zhasl. Kposledku míval už jen zřídka období, kdy ještě vůbec pracoval.

Pracovat se pokoušel pořád. Každý den to zkoušel a zkrachovával. Přičítal ten neúspěch Paříži, tomu městu, které je ze všech měst, co existují, nejlíp uzpůsobeno k tomu, aby v něm mohl spisovatel pracovat, a pořád se domníval, že někde musí existovat takové místo, kde by on a Zelda mohli zase spolu slušně žít. Vzpomínal na Riviéru, jaká bývala předtím, než se to tam všechno vystavělo, na ty líbezné pruhy modrého moře a písčité pláže, na ty pásy borových hájů a na Esterelské hory, co vybíhají do moře. Vzpomínal, jaké to tam bývalo, když to se Zeldou prvně objevili, než se tam začalo jezdit na léto.

Scott mi o té Riviéře vyprávěl a říkal, že tam s Hadley musíme

příští léto jet, líčil, jak se tam dostaneme a jak on nám tam najde místo, kde nebude draho, a jak budeme oba každý den tvrdě pracovat, chodit se koupat a ležet na pláži a hnědnout a jak si budeme dávat jenom jeden aperitiv před obědem a jeden před večeří. Zelda tam bude šťastná, říkal. Hrozně ráda plave a nádherně skáče do vody, má ten život moc ráda a bude chtít, aby on pracoval, a všechno to půjde ukázněně. On a Zelda a jejich holčička tam teď v létě jedou.

Snažil jsem se ho přimět, ať píše povídky, jak nejlíp umí, ať s nimi nedělá žádné triky, aby vyhovovaly nějaké formuli, a on mi vysvětloval, že to tak dělá.

„Napsal jsi teď jeden slušný román," říkal jsem mu. „A nesmíš psát sračku."

„Ten román nejde na odbyt," říkal. „Musím psát povídky a musí to být takové povídky, co na odbyt půjdou."

„Napiš tu nejlepší povídku, jakou dokážeš, a napiš ji tak poctivě, jak umíš."

„To taky dělám," říkal.

Ale jak to teď vypadalo, měl kliku, když vůbec udělal kousek práce. Zelda sice nijak nepovzbuzovala ty lidi, co po ní šli, a tvrdila, že s nimi nic nemá. Ale bavilo ji to a Scott na ně žárlil, a tak s ní musel chodit po těch podnicích. V práci ho to ničilo a Zelda na jeho práci žárlila víc než na co jiného.

Celý ten konec jara a začátek léta se Scott rval o možnost pracovat, ale dělat dokázal jen v kratičkých chvílích, které občas urval. Když jsem se s ním viděl, mívál vždycky dobrou náladu, dělával dobré vtipy a býval příjemný společník. Když mu někdy bylo hodně zle, poslouchal jsem ho, jak mi o tom vykládá, a snažil jsem se přimět ho, aby pochopil, že když se sám dokáže držet, tak bude psát, jak je na to stvořený, a že jediné smrt je nevyhnutelná. Dělal si tehdy sám ze sebe legraci, a dokud tohle dokáže, říkal jsem si, je to s ním ještě dobré. Za celou tu dobu napsal jednu slušnou povídku, Bohatého chlapce, a já jsem si byl jist, že by mohl psát ještě líp, jako to později dokázal.

Přes to léto jsme byli ve Španělsku a já tam začal první verzi románu a dokončil ji v září už zase v Paříži. Scott a Zelda byli tou dobou v Cap d'Antibes, a když jsem ho pak na podzim uviděl v Paříži, hrozně se změnil. K žádné střízlivosti se na Riviéře nedostal a býval teď opilý ve dne v noci. Už mu na tom vůbec nezáleželo, že někdo pracuje, a když byl opilý, dokázal přijít do stotřináctky na Notre-Dame-des-Champs v kteroukoliv dobu, ve dne nebo v noci. Začal být velice hrubý na lidi, co stáli společensky pod ním, anebo vůbec na každého, koho za společensky podřadnějšího pokládal.

Jednou přišel se svou malou holčičkou přes bránu na pilu — anglická vychovatelka měla ten den volno a Scott dostal dítě na starost — a ona mu pod schody povídala, že potřebuje na záchod. Scott ji začal svlékat, a tu přišel domácí, co bydlel o patro pod námi, a řekl mu: „Monsieur, hned tady po schodech nalevo máte cabinet de toilette.”

„Jo, a jestli si nedáte bacha, tak vám do něj strčím hlavu,” povídal mu Scott.

Celý podzim s ním bylo těžké pořízení, ale když byl střízlivý, začal dělat na románu. Vídal jsem ho střízlivého málokdy, ale když zrovna byl střízlivý, býval vždycky příjemný a ještě pořád dělával vtipy, a někdy dokonce vtipy sám na sebe. Ale když byl opilý, obyčejně za mnou přišel a v té opilosti mívál zrovna takovou rozkoš z toho, že mi překáží v práci, jako mívala Zelda, když překážela jemu. Tohle se táhlo kolik let, ale taky jsem kolik let neměl loajálnějšího přítele, než byl Scott, pokud byl střízlivý.

Tenkrát na podzim 1925 byl celý vedle z toho, že mu neukázu rukopis té první verze I slunce vychází. Vysvětloval jsem mu, že to nemá cenu, dokud to celé znova neprojdou a nepřepíšu, a že se mi o tom nechce diskutovat ani to nikomu ukazovat dřív. Chystali jsme se do Schrunsu v rakouském Vorarlbergu, hned co tam napadne první sněh.

Přepracoval jsem tam první půlku rukopisu, dorazil jsem to tuším v lednu. Vzal jsem ji s sebou do New Yorku a ukázal ji tam Maxi Perkinsovi od Scribnerů, a pak jsem se vrátil do Schrunsu a přepracoval druhou půlku té knihy. Scott ji uviděl teprve tehdy, když jsem koncem dubna odeslal Scribnerům kompletní přepsaný a zkrácený rukopis. Pamatuju se, jak jsme si z toho spolu dělávali legraci a jak si Scott nad tím dělal starosti a jak by mi byl hrozně rád pomáhal, jako vždycky, když bylo něco hotového. Ale já jsem o jeho pomoc nestál, když jsem to předělával.

Zatímco jsme žili ve Vorarlbergu a já dokončoval přepisování toho románu, Scott se svou ženou a s dítětem odjeli z Paříže někam do lázeňského místa v Dolních Pyrenejích. Zelda marodila na ty známé vnitřní potíže, jaké vyvolává nadměrné množství šampaňského a které se tehdy diagnostikovaly jako colitis. Scott tou dobou nepil, začínal dělat a chtěl, abychom v červnu přijeli do Juan-les-Pins. Že prý nám tam najdou nějakou levnější vilku a že on tentokrát nebude pít a že prý to bude jako za starých zlatých časů, budeme se chodit koupat a budeme zdraví a celí bronzoví, budeme si dopřávat jeden aperitiv před obědem a jeden před večeří. Zelda už je zase chlapík a oběma se vede prima a ten román prý mu jde báječně. Chodí mu peníze za dramatizaci Velkého Gatsbyho, který na divadle běží znamenitě a má se natáčet, a tak Scott nemá žádné starosti. Zelda je doopravdy prima a všechno prý bude probíhat ukázněně.

V květnu jsem dělal sám dole v Madridu a nazpátek jsem jel vlakem z Bayonne do Juan-les-Pins třetí třídou, hladový jako vlk, poněvadž jsem se jako trouba vydal ze všech peněz a jedl naposled v Hendaye na francouzsko-španělské hranici. Byla to pěkná vilka a Scott měl nedaleko moc hezký dům a já byl hrozně šťastný, že zase vidím svou ženu, která tu vilku vedla báječně, i své přátele, a ten jediný aperitiv před obědem byl moc prima a dali jsme si jich povícero. Ten večer jsme měli v Casinu večírek

na uvítanou, docela malý večírek, MacLeishovi, Murphyovi, Fitzgeraldovi a my, co jsme bydleli v té vilce. Nikdo nepil nic silnějšího než šampaňské a bylo tu moc veselo, očividně to tady bylo báječné místo na psaní. Bylo tu zřejmě všechno, co může člověk ke psaní potřebovat, kromě soukromí.

Zelda byla překrásná, opálená, měla líbeznou nazlátlou barvu, její vlasy měly překrásnou temně zlatou barvu a byla ohromně přátelská. Jestřábí oči měla jasné a chladné. Věděl jsem, že je všechno v pořádku a že všechno nakonec dobře dopadne, až se ke mně naklonila a řekla, jako by mi svěřovala své největší tajemství: „Erneste, nemáš taky ten dojem, že Al Jolson je mnohem úžasnější než Ježíš Kristus?”

Nikdo si o tom tenkrát nic nemyslel. Bylo to jenom takové Zeldino tajemství, o které se se mnou rozdělila, jako by se mohl jestřáb o něco rozdělit s člověkem. Jenomže jestřábí se nedělí. Scott už pak nenapsal nic, co by za něco stálo, dokud se nedověděl, že je choromyslná.

otázka rozměrů

Mnohem později, když Zelda prodělávala to, čemu se tehdy říkalo její první nervové zhroucení, a my jsme náhodou byli zrovna v Paříži, pozval mě Scott na oběd do restaurace u Michauda na rohu rue Jacob a rue des Saints-Pères. Že prý se mě musí zeptat na něco moc důležitého, co pro něho znamená víc než všechno na světě, a že prý mu musím říct absolutní pravdu. Kdykoliv po mně chtěl, abych mu o něčem řekl absolutní pravdu, což se dá velice těžko, a já se o to pokoušel, obvykle ho naštvalo to, co jsem mu řekl, často ne když jsem to říkal, nýbrž později, a někdy teprve dlouho potom, když nad tím dupal. Moje slova se stávala něčím, co bylo nutno zničit, a někdy mě pokud možno taky.

U oběda jsme pili víno, ale neúčinkovalo to na něho a nepřipravoval se na ten oběd tím, že by předtím pil. Bavili jsme se o své práci a o lidech a on se mě vyptával na některé známé, s kterými jsme se v poslední době neviděli. Věděl jsem, že píše něco dobrého a že s tím má z mnoha důvodů veliké potíže, ale to nebylo to, o čem chtěl se mnou mluvit. Cekal jsem, až na to dojde, na tu věc, o které jsem mu měl říct absolutní pravdu, ale vyrukoval s tím teprve koncem oběda, jako bychom spolu měli obchodní schůzku.

Konečně když jsme dojídali třešňový dort a dali si poslední karafu vína, Scott řekl: „Víš přece, že jsem nespál s nikým kromě Zeldy.”

„Ne, to jsem nevěděl.”

„Já myslel, že jsem ti to říkal.”

„Ne. Říkal jsi mi spoustu věcí, ale tohle ne.”

„Na to jsem se tě právě chtěl zeptat.”

„Dobře. Tak pokračuj.”

„Zelda říkala, že prý tak, jak jsem rostlý, nemůžu nikdy žádnou ženu uspokojit, a to prý ji původně tak rozrušilo. Povídala, že prý to je otázka rozměrů. Od té doby, co mi tohle řekla, už jsem nikdy za nic nestál, a musím se dovědět pravdu.”

„Pojď do kanceláře,” řekl jsem.

„Kam do kanceláře?”

„Na dvě nuly,” řekl jsem.

Vrátili jsme se do jídelny a posadili se ke stolu.

„Jsi naprosto v pořádku,” řekl jsem. „Bez chyby. Nic vadného na tobě není. Díváš se na sebe seshora, a tak se ti to perspektivně zkracuje. Zajdi si naproti do Louvrů a podívej se tam na sochy a pak jdi domů a koukni se na sebe v zrcadle z profilu.”

„Ty sochy třeba nejsou akorát.”

„Ty jsou zatraceně akorát. Většina lidí by byla ráda, kdyby tak vypadala.”

„Ale proč by to tedy Zelda říkala?”

„Aby tě vyřadila z provozu. To je ten nejstarší způsob na světě, jak vyřadit člověka z provozu. Scotte, ty jsi po mně chtěl, abych ti řekl pravdu, a já ti toho můžu říct mnohem víc, ale tohle je absolutní pravda a nic víc nepotřebuješ. Moh sis přece zajít k doktorovi.”

„To se mi nechtělo. Já jsem chtěl, abys mi to ty řekl po pravdě.”

„A věříš mi teďka?"

„Já ti nevím," řekl.

„Pojď se mnou naproti do Louvrů," řekl jsem. „Máme to akorát tady po ulici a přes most."

Přišli jsme tedy do Louvrů a Scott se díval na sochy, ale ještě pořád měl o sobě pochybnosti.

„Ono tu v zásadě nejde o velikost v klidu," řekl jsem. „Jde o to, jakou velikost to nabude. Taký je to otázka úhlu." Vysvětloval jsem mu, jak se používá polštáře, a pár dalších věcí, jejichž znalost mu mohla přijít vhod.

„Já se znám s jednou dívkou," povídal, „a ta na mě byla moc milá. Jenomže po tom, co mi říkala Zelda —"

„Vykašli se na to, co ti říkala Zelda," řekl jsem. „Zelda je cvok. Nic ti nechybí. Důvěřuj si přece trochu a udělej, co po tobě ta holka chce. Zelda tě akorát chce zničit."

„Ty o Zeldě nic nevíš."

„Tak dobře," řekl jsem. „Nechme toho teda. Ale ty ses mě přišel na něco u oběda zeptat a já jsem se ti snažil dát poctivou odpověď."

Ale ještě pořád byl na pochybách.

„Nechceš se jít podívat na některé obrazy?" zeptal jsem se. „Viděls tu někdy něco kromě Mony Lisy?"

„Teď nemám náladu koukat na obrazy," řekl. „A slíbil jsem nějakým lidem, že se s nimi sejdu v Ritz baru."

O mnoho let později, dávno po skončení druhé světové války, se mě v Ritz baru zeptal Georges, který je tam teď šéfem a který tam dělával chasseura v době, kdy Scott žil v Paříži: „Papá, kdo to byl ten monsieur Fitzgerald, co se na něho teď kdekdo ptá?"

„Copak jsi ho neznal?"

„Ne. Pamatuju se na všechny lidi z té doby. Ale teď vám se mě vyptávají jedině na něho."

„A co jim říkáš?"

„Cokoliv zajímavého, co chtějí slyšet. Co jim udělá radost. Ale řekněte mi, kdo to vlastně byl?"

„To byl jeden americký spisovatel na začátku dvacátých let a později, nějakou dobu žil v Paříži a v cizině."

„Ale jak to, že se na něho nepamatuju? Byl to dobrý spisovatel?"

„Napsal dvě výborné knížky a jednu, která není dokončená a o které tvrdí ti, co se v jeho psaní nejlíp vyznají, že by bývala byla výtečná. Napsal taky pár moc dobrých povídek."

„A chodíval sem do baru často?"

„Mám ten dojem."

„Ale vy jste sem přece začátkem dvacátých let nechodíval. Já vím, že jste tenkrát byl chudý a že jste bydlel v jiné čtvrti."

„Když jsem měl prachy, chodíval jsem do Crillonu."

„To taky vím. Moc dobře se pamatuj u, jak jsme se prvně setkali."

„Já taky."

„To je zvláštní, že se na něho nijak nemůžu upamatovat," řekl Georges.

„Ti lidi už jsou stejně všichni pod dnem."

„Ale i tak, člověk přece na lidi nezapomíná proto, že jsou pod dnem, a mě se na něho lidi ptají. Musíte mi o něm něco povědět pro mé memoáry."

„Povím."

„Pamatuju se na vás a na barona von Blixen, jak jste sem jednou večer přišli — v kterém pak to bylo roce?" Usmál se.

„Ten už je taky nebožtík."

„Ano. Ale člověk na něho nezapomene. Rozumíte mi, jak to myslím?"

„Jeho první žena psala překrásně," řekl jsem. „Napsala snad tu nejlepší knihu o Africe, co jsem kdy četl. Až na knihu sira Samuela Bakera o habešských přítocích Nilu. Dej si to do svých memoárů. Když už se teď zajímáš o literaturu."

„Prima," řekl Georges. „Baron nebyl člověk, na kterého se zapomíná. A jak se ta knížka jmenovala?"

„Z Afriky," řekl jsem. „Blickie býval vždycky pyšný na to, jak jeho první žena uměla psát. Ale znávali jsme se navzájem dávno předtím, než tu knížku napsala."

„Ale co ten monsieur Fitzgerald, jak se mě na něho pořád vyptávají?"

„Ten sem chodíval v době, kdy tu byl Frank."

„Ano. Jenže já jsem tu dělával chasseura. Víte přece, co je to chasseur."

„Já o něm něco napíšu v té knížce, co se teď chystám napsat o těch dávných dobách v Paříži. Slíbil jsem si, že o tom napíšu."

„Prima," řekl Georges.

„Uvedu ho tam přesně tak, jak si ho pamatuju z té doby, kdy jsme se seznámili."

„Prima," řekl Georges. „Takže pokud sem tenkrát chodíval, tak si pak na něho vzpomenu, člověk konec konců na lidi nezapomíná."

„Na turisty?"

„Samo sebou. Jenže vy přece říkáte, že se sem hodně nachodil?"

„Znamenalo to pro něho moc."

„Napište o něm, jak si ho pamatujete. Jestli sem chodil, tak se na něho upamatuju."

„Uvidíme," řekl jsem.

paříž nikdy nebere konce

Když jsme pak namísto dvou byli tři, vyhánělo nás nakonec v zimě z Paříže to studené počasí. Pokud býval člověk sám, nebyl to pro něho žádný problém, aby si na to zvykl. Vždycky se dalo zajít do kavárny a já tam vydržel dělat o bílé kávě celé dopoledne, zatímco číšníci kolem mě uklízeli a zametali a postupně se tu oteplovalo. Žena mohla chodit na klavír i tam, kde bylo zima, když měla na sobě dost svetrů, aby jí bylo při hraní teplo, a pak mohla přijít domů nakojit Bumbyho. Ale nebylo to správné, brát dítě v zimě do kavárny, i když tohle dítě nikdy nezaplakalo, pořád sledovalo, co se děje kolem, a nikdy se nenudilo. Tenkrát babičky k dětem nebyly, a tak Bumby zůstával spokojeně v postýlce s ohrádkou se svým velikým oddaným kocourem F. Pussem. Někteří lidé tvrdili, že to je nebezpečné, nechávat dítě samo s kocourem. Ti, co byli nejvíc nevědomí a zaujatí, tvrdili, že kocour dítěti vysaje dech, a tak je zabije. Druzí říkali, že kocour může děcko zalehnout. F. Puss lehával v postýlce vedle Bumbyho, velikýma žlutýma očima hlídal dveře a nikoho k němu nepustil, když jsme byli venku a když Marie, naše femme de ménage, musela zrovna někam odběhnout. Babičky k dítěti nebylo zapotřebí. Babičku k dítěti dělal F. Puss.

Ale když jste chudí — a my jsme doopravdy chudí byli, když jsem po návratu z Kanady nechal novinářiny a nedokázal vůbec žádné povídky prodat — pařížská zima bývá na dítě moc drsná. Mr. Bumby sice ve třech měsících přeplul Severní Atlantik za dvanáctidenní plavby na malém parníčku od Cunardů, co plul v lednu z New Yorku přes Halifax. Za celou cestu nezaplakal a spokojeně se smál, když jsme ho v bouřlivém počasí zabarikádovali v kóji, aby nám nevypadl. Ale tady v Paříži na něho bylo moc zima.

Odjeli jsme do Schrunsu v rakouském Vorarlbergu. Když se projelo Švýcarskem, přijelo se ve Feldkirchu na rakouskou hranici.

Vlak projel Lichtensteinskem a stavěl v Bludenci, kde odbočovala lokálka vedoucí údolím podle oblázkitého potoka, plného pstruhů, kolem usedlostí a lesem až do Schruns, což bylo slunné jarmareční městečko, ve kterém byly pily, obchody, hospody a solidní hotel Taube s celoročním provozem, kde jsme bydleli.

V hotelu Taube měli prostorné a pohodlné pokoje s velkými kamny, velkými okny a mohutnými postelemi, na nichž byly dobré deky a péřové přikrývky. Vařilo se tu jednoduše a výtečně;

v jídelně i ve výčepu, obloženém dřevem, bývalo dobře vytopeno a útulno. Údolí bylo široké a otevřené, takže slunce jsme tu měli dost. Denní penze pro nás pro tři dělala dva dolary, a jak šel za inflace rakouský šilink dolů, ubytování a strava nás stály čím dál méně. Nebyla tu ta zoufalá inflace a bída jako prve v Německu. Šilink šel nahoru a dolů, ale dlouhodobě jeho kurs klesal.

Ze Schrunsu nejezdily nahoru žádné lyžařské výtahy ani žádné lanovky, ale přes různá horská údolí vedly vysoko do hor cesty, kudy se sváželo dřevo a honil dobytek. Stoupalo se pěšky s lyžemi přes rameno a tam výš, kde už byl sníh moc hluboký, se potom stoupalo na tuleních pásech, které si člověk přidělal pod lyže. Na vrcholcích údolí stály pro horolezce na léto velké chaty Alpského klubu, kde člověk mohl přespat a nechat tam peníze za dříví, co spotřeboval. Do některých jste si museli donést vlastní dříví na zádech, anebo když se člověk vydával na dlouhou túru vysoko do hor a ledovců, dalo se někoho najmout, aby vám tam vynesl na zádech dříví a potraviny a zřídil základnu. Nejproslulejší z těch vysoko položených chat bývala Lindauer Hütte, Madlener Haus a Wiesbadener Hütte.

Vzadu za hotelem byla cvičná loučka, kde se jezdilo po polích mezi ovocnými stromy, a další slušná loučka ležela naproti přes údolí za Tschaggunsem, kde měli moc krásnou hospodu se znamenitou sbírkou kamzičích parůžků po stěnách lokálu. Právě za tou dřevařskou vesnicí, co ležela na vzdáleném okraji údolí, začínal dobrý lyžařský terén a vedl pořád nahoru, až se nakonec přešlo přes horský hřeben a dalo se přes Silvrettu dojít až do oblasti Klosteru.

Ve Schrunsu Bumbymu svědčilo, měl tu krásné černovlasé děvče, které ho vozilo venku na sánkách a staralo se o něho, a my

jsme s Hadley mohli poznávat celý ten nový kraj a nové vesnice. Lidé z městečka se k nám chovali velice přátelsky. Herr Walter Lent, který býval průkopníkem vysokohorského lyžování a jeden čas jako společník Hannese Schneidera, toho slavného lyžaře z Arlbergu, vyráběl vosky na stoupání a na všechny možné druhy sněhu, zahajoval teď školu alpského lyžování a my jsme se oba dali zapsat. Walter Lent měl zásadu, že se žáci mají co nejdřív odvést z cvičné loučky na túru vysoko do hor. Lyžování tenkrát vypadalo jinak než dneska, vřetenovitá fraktura se ještě nerozmohla a zlomenou nohu si nikdo nemohl dovolit. Neexistovala horská služba. Na všechno, odkud člověk sjížděl, musel předtím sám vylézt. Díky tomu měl pak nohy, na kterých se dal dělat sešup.

Walter Lent byl toho názoru, že požitek z lyžování má člověk tenkrát, když vyleze co nejvýš do hor, kde nikoho nepotká a kde je sníh ještě neprojetý, a když potom putuje přes nejvyšší alpská sedla a ledovce z jedné vysokohorské chaty Alpského klubu do druhé. Nesmíte ovšem mít vázání, které vám zlomí nohu, když upadnete. Lyže vám musí sklouznout dřív, než se vám noha zlomí. Nejvíce ho vlastně bavilo lyžovat po ledovcích bez záchranného lana. Ale na to jsme si museli počkat do jara, až budou trhliny v ledovcích dostatečně přikryté.

Hadley a já jsme lyžovali hrozně rádi už od té doby, co jsme si to prvně zkoušeli ve Švýcarsku a pak v Cortině d'Ampezzo v Dolomitových Alpách, v době, než přišel na svět Bumby, když jí doktor v Miláně dovolil, aby lyžovala dál, jestli slíbím, že neupadne. To chtělo moc pečlivě vybírat terén a naprosto lyže ovládat, ale Hadley měla překrásné, báječně pevné nohy a pěkně ovládala lyže, a tak neupadla. Všichni jsme poznali nejrůznější sněhové podmínky a každý uměl jezdit v hlubokém prašanu.

Měli jsme rádi Vorarlberg a měli jsme moc rádi Schruns. Jezdili jsme tam obvykle koncem listopadu a zůstávali jsme tam skoro do velikonoce. Lyžovat se tu dalo vždycky, třebaže Schruns neležel dost vysoko, aby se z něho stalo lyžařské středisko, leda když tu zimu napadlo hodně sněhu. Ale stoupání do hor byla psina a nikdo proti tomu tenkrát nic neměl, člověk nasadil určité tempo, o dost pomalejší, než jak by dokázal stoupat, a potom to šlo lehce, u srdce vám bylo dobře a byli jste pyšní na to, co ten váš ruksak váží. Určitý úsek výstupu na Madlener Haus byl příkrý a velice obtížný. Ale když ho člověk prodělával podruhé, šlo to už snáz, a nakonec to člověk lehce absolvoval s dvojnásobnou váhou na zádech, než co měl prvně.

Mívali jsme ustavičně hlad a každé jídlo byla pro nás velká událost. Pívali jsme světlé nebo černé pivo, mladé víno a někdy loňský ročník. Bílé víno tu bývalo nejlepší. Jinak se tu dal pít kirsch, který v údolí pálili, a enciánový šnaps, destilovaný z hořce, co tu rostl po horách. Někdy jsme k večeři mívali naloženého zajíce s hustou omáčkou z červeného vína, občas i srnčí s kaštanovou omáčkou. K tomu jsme si ovšem dávali červené víno, i když bylo dražší než bílé, a to tenkrát litr toho opravdu nejlepšího stával dvacet centů. Normální červené bývalo mnohem lacinější a nosívali jsme šije v soudku na zádech nahoru na Madlener Haus.

Měli jsme s sebou zásobu knih, co nám na zimu půjčila Sylvia Beachová, a mohli jsme s lidmi z městečka koulet kuželky v kuželníku, který vedl do hotelové letní zahrady. Jednou dvakrát do týdne se v

hotelové jídelně při zavřených okenicích a zamčených dveřích hrával poker. Hazardní hry byly tenkrát v Rakousku zakázané. Hrával se mnou Herr Nels, náš hoteliér, Herr Lent z Alpské lyžařské školy, bankéř z městečka, státní návladní a četnický kapitán. Hrál se vysoko a byli to samí dobří hráči pokeru, až na to, že Herr Lent hrával moc divoce, poněvadž mu ta lyžařská škola nic nevynášela, četnický kapitán vždycky zvedal prst k uchu, když zaslechl, jak se venku přede dveřmi zastavil pár celníků na obchůzce, a byli jsme potichu, dokud neodešli.

Za studeného rána, sotva se rozednilo, přicházela do pokoje služebná, zavírala okna a zatápěla v těch velikých kachlových kamnech. Pak jsme měli v pokoji teplo, k snídani byl čerstvý chleba nebo topinky a lahodné ovocné zavařeniny, ohromné hrnce kávy, čerstvá vajíčka, a pokud člověk chtěl, i prima šunka. V nohou postele nám spával pejsek Schnautz, a ten s námi hrozně rád chodíval na túry a při sešupu se mi vozil na zádech nebo na rameni. Byl to taky velký kamarád Mr. Bumbyho a chodíval s ním a s jeho chůvou na procházky vedle sáněk.

Ve Schrunsu se člověku dobře dělalo. Já to vím, poněvadž jsem tam v zimě 1925 a 1926 absolvoval to nejtěžší přepisování, co jsem kdy dělal, když jsem musel vzít první verzi I slunce vychází, kterou jsem napsal na jeden zátaž za šest neděl, a udělat z toho román. Nemohu si už vzpomenout, které povídky jsem tam napsal. Ale několik se mi jich docela povedlo.

Pamatuji se, jak večer po silnici do vsi vrzal sněh, když jsme se v mrazu s lyžemi a holemi na ramenou vraceli domů a pozorovali světýlka, až jsme konečně uviděli stavení, a jak nám po silnici každý říkal: „Grüß Gott.“ Ve Weinstube bývalo věčně plno horalů s cvočky na botách a v tyroláckém obleku, vzduch tam byl zakouřený a dřevěná podlaha celá poškrábaná od cvočků. Hodně mladých mužů sloužilo u alpských pluků a jeden, který se jmenoval Hans a dělal na pile, byl proslulý lovec. Skamarádili jsme se spolu, poněvadž jsme kdysi v Itálii sloužili v horách ve stejném kraji. Popíjeli jsme spolu a všichni jsme zpívali tyrolácké písničky.

Pamatuji se na ty pěšiny, co vedly nahoru mezi ovocnými stromy a přes políčka kolem usedlostí po stráních nad vesnicí, na to teplo v selských staveních s velkými kamny a na ty ohromné hromady dříví ve sněhu. Ženské v kuchyni mykaly a předly vlnu na šedivou a černou přízi. Kolovrátky bývaly šlapací a příze se nebarvila. Ta černá pocházela z rouna černých ovcí. Vlna zůstávala přírodní, tuk se z ní neodstraňoval, a ty čepice, svetry a dlouhé šály, co z ní Hadley napletla, se ve sněhu jakživ nepromáčely.

Jednou tu o vánocích dávali hru od Hanse Sachse, kterou režíroval pan řídící. Bylo to slušné představení a já o něm napsal do krajinských novin recenzi, kterou pan hoteliér přeložil. Jindy sem přijel bývalý německý námořní důstojník s jizvami a s vyholenou lebkou přednášet o bitvě u Jutska. Diapozitivы ukazovaly pohyby obou bitevních loďstev a ten námořní důstojník používal tága od biliáru jako ukazovátka, když nám zdůrazňoval zbabělost admirála Jellicoea, a občas se tak rozběsnil, že se mu lámal hlas. Pan řídící měl strach, že tím tágem propíchne plátno. Potom se ten námořní důstojník nemohl utiřit a všichni jsme tu ve Weinstube byli celí nesví. Pil s ním jen státní návladní a bankéř, a to seděli u zvláštního stolu. Herr Lent, který byl Porýňan, se přednášky nezúčastnil. Byl tu jeden pár z Vídně, co sem přijeli na lyže, ale nechtělo se jim vysoko do hor, a tak odjížděli do Zursu, kde je pak, jak jsem se doslechl, zabila lavina. On tehdy říkal, že ten přednášející je jedna z těch sviní, co zruinovaly Německo a co to za dvacet let udělají znova. Ona mu povídala francouzsky, aby držel hubu, že je to tady malé hnízdo a že člověk nikdy neví.

To bylo v tom roce, jak tolik lidí zabily laviny. K první velké ztrátě došlo na druhé straně hor v arlberském Lechu. Skupinka Němců chtěla o vánočních prázdninách přijet na lyže s panem Lentem. Sněh toho roku napadl pozdě a horské svahy byly ještě sluncem prohráté, když poprvé napadlo víc sněhu. Byl to hluboký prašan a vůbec se nevázal k zemi. Podmínky k lyžování nemohly být nebezpečnější a pan Lení poslal Berlínanům telegram, aby nejedli. Ale měli prázdniny a ničemu nerozuměli a z lavin si nic nedělali. Přijeli do Lechu a pan Lent je odmítl vzít ven na lyže. Jeden z nich mu řekl, že je srab, a skupina prohlásila, že si půjdou lyžovat sami. Nakonec je tedy vzal na tu nejbezpečnější stráž, co mohl najít. Sám ji projel a ostatní sjížděli za ním, a tu se celá stráž utrhla a zvedla nad nimi jako vlna za přílivu. Třináct jich vyhrabali a z toho devět jich bylo mrtvých. Alpská lyžařská škola už předtím moc neprosperovala, a potom už jsme v ní zbyli skoro sami. Velice horlivě jsme studovali laviny, nejružnější typy lavin, jak se jim

vyhýbat a jak se chovat, když vás některá strhne. Většina toho, co jsem v tom roce napsal, vznikla v době lavin.

To nejhorší, nač si z celé té lavinové zimy vzpomínám, bylo, jak vyhrabali jednoho člověka. Byl celý skrčený, a jak nás to učili, rukama si před hlavou udělal komůrku, aby měl dost vzduchu a mohl dýchat, když se nad ním zvedl sníh. Byla to obrovská lavina, trvalo to dlouho, než všechny vyhrabali, a tenhle byl poslední. Nebyl ještě dlouho mrtev a krk měl prodřený tak, že bylo vidět šlachy a kosti. Vrtěl hlavou ze strany na stranu proti sněhovému tlaku. V téhle lavině byl zřejmě starý, ztvrdlý sníh smíchaný s novým, lehkým prašanem, který se utrhl. Nedalo se určit, jestli si to ten člověk udělal úmyslně, nebo jestli se pomátl na rozum. Místní farář ho stejně odmítl pohřbít v posvěcené půdě, poněvadž neměl žádný důkaz o tom, že to byl katolík.

Když jsme žili ve Schrunsu, dělávali jsme si často delší túru údolím nahoru, kde jsme přespali v hospodě, než jsme se pustili do výstupu na Madlener Haus. Byla to moc krásná stará hospoda a dřevo na stěnách světnice, kde jsme jedli a pili, bylo za ta léta vyleštěné jako hedvábí. Zrovna tak stůl a židle. Spali jsme pod peřinou těsně u sebe ve velké posteli při otevřeném okně a hvězdy byly velice blízko a velice jasné. Ráno po snídani jsme si všichni naložili náklad a vydali se po cestě vzhůru a ještě za tmy, kdy hvězdy byly blízko a velice jasné, jsme s lyžemi na ramenou začali výstup. Nosiči měli krátké lyže a nosili těžké náklady. Soutěžili jsme mezi sebou o to, kdo z nás dokáže vylézt nahoru s nejtěžším nákladem, ale nikdo z nás nemohl konkurovat nosičům, těm zamračeným selským ouřezkům, kteří mluvili jediné montafonským nářečím, stoupali bez přestání jako soumaři a nahoře, kde na výčnělku vedle zasněženého ledovce stála bouda Alpského klubu, složili náklad u kamenné zídky, řekli si o víc, než kolik dělala dohodnutá cena, a když dostali určitý kompromis, vyrazili na těch svých krátkých lyžích se svahu dolů, pryč, jako skřítkové.

Jedna z našich známých, co s námi lyžovali, byla dívka z Německa. Byla to výtečná horská lyžařka, malá a krásně rostlá;

unesla zrovna tak těžký ruksak jako já a donesla ho dál.

„Tihle nosiči po nás věčně koukají, jako by čekali, že povevou dolů naše mrtvoly," říkala. „Dohodnou se s vámi, co to bude nahoru stát, a v životě jsem neviděla, aby si pak neřekli o víc."

V zimě jsem ve Schrunsu nosil plnovous proti tomu slunci, které mi vysoko na sněhu tak šeredně spálilo obličej, a kašlal jsem na holiče. Když jsme jednou pozdě večer jeli po dřevařských cestách dolů, povídal mi pan Lent, že prý mi sedláci, které jsme tu po cestách nad Schrunsem potkávali, říkají „černý Kristus". Povídal, že prý někteří, když zašli do Weinstube, pak o mně říkali „ten černý Kristus, co pije kirsch". Ale pro sedláky na vzdáleném horním konci Montafonu, kde jsme si najímali nosiče pro výstup na Madlener Haus, jsme byli sami cizí ďáblové, co lezou do hor, když se jim lidé mají vyhýbat. Že se vydáváme na cestu před svítáním, abychom místa s nebezpečím lavin přešli dřív, než je slunce zahřeje a než budou nebezpečná, to zrovna nemluvalo v náš prospěch. Jedině to zas dokazovalo, že jsme lstiví, jako jsou všichni cizí ďáblové.

Pamatuji se na tu vůni borovic a na spaní na matracích z bukového listí v dřevorubeckých chatách, na jízdu lesem po stopách zajíců a lišek. Vzpomínám si, jak jsem jednou vysoko v horách, kde už končily stromy, stopoval lišku, až jsem k ní přijel na dohled a pozoroval ji, jak se zastavila, zvedla pravou přední tlapku, pak se opatrně přikrčila a skokem se vrhla na kořist, a vzpomínám si na tu bělost a třepot křídel sněhule, jak vyrazila ze sněhu, vzlétla a zmizela za horským hřebenem.

Pamatuji se na všechny druhy sněhu, jaké dokázal vítr udělat, i na to, jak býval sníh všelijak proradný, když byl člověk na lyžích. A pak ty sněhové vánice, když jsme byli vysoko v alpské

boudě, a ten neznámý svět, co po nich zůstal, svět, kde jsme si museli směr cesty volit tak opatrně, jako bychom tu krajinu v životě neviděli. A taky jsme ji vlastně neviděli, poněvadž tu všechno bylo nové. Nakonec k jaru došlo na velký sešup po ledovcích, hladký a rovný, věčně to šlo rovně, pokud vám to nohy vydržely; kotníky u sebe, nízko předklonění, opírali jsme se do rychlosti a klesali jsme stále níž a níž za tichého svistu křehkého prašanu. Bylo to lepší než létání a než všechno ostatní, a tu schopnost, abychom to dokázali, abychom to mohli mít, tu jsme si postupně vypěstovali těmi dlouhými výstupy s těžkým ruksakem. Nemohli jsme si tu cestu koupit, ani si opatřit jízdenku nahoru. Tohle byl cíl, k němuž jsme se celou zimu dopracovávali, a celou zimu jsme se zocelovali, abychom si to mohli dopřát.

Za ten náš poslední rok na horách pronikli hluboko do našeho života noví lidé, a nic už pak nebylo takové jako dřív. Ta lavinová zima se zdála jako nějaká šťastná a nevinná zima z dětství ve srovnání s tou příští, s tou zimou jako noční můra, co navenek vypadala jako vůbec největší legrace ze všeho, a s tím vražedným létem, co přišlo potom. To byl ten rok, co se na scéně objevili boháči.

Boháči mívají něco jako volavku, která chodí před nimi, tu a tam trochu hluchá, tu a tam trochu slepá, ale vždycky přívětivě a váhavě před nimi slídí. Ta volavka mluví asi takhle:

„No, já teda nevím. No, samo sebou že ne docela. Ale mně se líbí. Mně se zamlouvají oba. Vážně, hergot. Heme, mně se docela líbí. Chápu, jak to myslíš, ale já je vážně mám docela v oblíbě a ona je svým způsobem zatraceně prima." (Uvede její jméno a něžně je vysloví.) „Ne, Heme, nebuď blázen a nedělej potíže. Mně se fakt líbí. Oba dva, přísahám ti. On se ti bude zamlouvat," (uvede jeho dětskou přezdívku) „až ho poznáš. Mně se oba moc líbí, vážně."

A pak tu máte na krku ty boháče a nic už nikdy není takové, jako to bývalo. Volavka samozřejmě zmizí. Vždycky někam táhne nebo odněkud přichází a nikdy se moc dlouho nezdrží. Do všeho vstoupí a zas odejde, ať jde o divadlo nebo o politiku, zrovna tak jako na začátku své dráhy, dokud šlo o země nebo o lidské životy. Nikdy není k dostižení a nikdy ji taky nechytají ti boháči. Nic ji nikdy nechytí a jenom ti, co jí uvěří, se sami nachytají a zničí. Má nenahraditelný trénink, protože je od malička svině, a má latentní a dlouho odpíranou lásku k penězům. Sama skončí jako boháč, protože se přitom s každým dolarem, který shrábne, pokaždé posune o šířku dolaru doprava.

Boháči ji měli hrozně rádi a důvěřovali jí, protože byla ostýchavá, komická, nepostižitelná, poněvadž už byla rozjetá a poněvadž to byla taková neomylná volavka.

Když vezmete dva lidi, kteří jeden druhého milují a jsou spolu šťastní a veselí, a když jeden z nich nebo oba dva dělají skutečně dobrou práci, přitahuje to k nim druhé tak jistě, jako stěhovavé ptáky v noci přitahuje mocný maják. Kdyby ti dva byli tak pevně stavěni jako ten maják, k žádné větší škodě by nedošlo, leda pro ty ptáky. Ti, kdo svým štěstím a svým vystupováním k sobě vábí druhé, bývají obyčejně nezkušení. Neovládají umění nedat se potopit, ani umění odejít. Nemají vždycky možnost předem se poučit o těch hodných, půvabných, kouzelných, lehko oblíbených, velkomyslných, chápavých boháčích, co nemají žádné špatné vlastnosti a kteří dokážou udělat z každého dne jakýsi karneval a kteří, když se nasytí a odtáhnou, nechají po sobě všechno mrtvější než kořínky trávy, jakou kdy zdupala kopyta Attilových koní.

Boháči tedy přišli, vedeni volavkou. Rok předtím by jakživi nepřišli. Tenkrát tu neměli žádnou jistotu. Práce tu sice šla zrovna tak dobře a štěstí bývalo dokonce větší, ale nebyl ještě napsán žádný román, a tak si nemohli být jisti. V životě by přece neplýtvali ani svým časem, ani svým šarmem na něco, co by nebylo tutové. Proč taky? Picasso už jistý byl, a býval samozřejmě už předtím, než vůbec slyšeli o malování. Byli si jisti jiným malířem. Mnoha jinými. Ale letos si tady byli jisti a dostali avízo od volavky, která se tu pak taky ukázala, aby nám nepřipadali jako vetřelci a já abych nedělal potíže. Tou volavkou byl samozřejmě náš přítel.

V té době jsem té volavce věřil, jako bych věřil korigovaným navigačním pokynům Hydrografického ústavu pro Středozemí, nebo řekněme tabulkám v Brownově námořním almanachu. Pod vlivem kouzla těch boháčů jsem byl tak důvěřivý a pitomý jako honící pes, který by šel s každým, kdo má pušku, nebo jako to cvičené prasátko v cirkusu, které konečně našlo někoho, kdo je miluje a váží si ho pro ně samé. Že by každý den měl znamenat jakousi fiestu, to mi připadalo jako báječný objev. Dokonce jsem četl tu část románu, kterou jsem už měl přepsanou, což znamená klesnout tak hluboko, jak jen spisovatel klesnout může, a pro něho jako pro spisovatele je to mnohem nebezpečnější než neupoutaná jízda na lyžích po ledovcích, dříve než sníh za celou zimu zakryje trhliny.

Když říkali: „To je ohromné, Erneste. To je fakt ohromné. Ty vůbec nemáš ponětí, co v tom je," radostí jsem vrtěl ocáskem a vrhal jsem se po hlavě do jejich karnevalového pojetí života, abych se podíval, jestli by se tamodtud nedal aportovat nějaký pěkný, apartní klacíček, namísto abych si řekl: „Jestli se to líbí těmhle parchantům, tak na tom určitě něco není v pořádku, a copak to je?" Tohle bych si byl řekl, kdybych byl fungoval jako profesionál, ačkoliv zase kdybych byl fungoval jako profesionál, v životě bych jim ten román nebyl četl.

Ještě než přišli tihle boháči, už k nám infiltrovali jiní, a použili toho nejstaršího triku, co existuje. Jde o

to, že se neprovdaná mladá žena stane dočasně nejlepší přítelkyní jiné mladé ženy, která je vdaná, začne s těmi manželi žít a nevědomky, nevinně a neúprosně si zamane vzít si toho manžela. Když je ten manžel spisovatel a dělá obtížnou práci, takže bývá většinu času zaměstnán a značnou část dne nebývá své ženě dobrým

partnerem a společníkem, má tohle uspořádání svoje výhody, dokud nevidíte, jak to dopadne. Ten manžel má po práci kolem sebe dvě přitažlivé dívky. Jedna je nová a neznámá, a když má ten člověk smůlu, začne je milovat obě.

A pak místo dvou lidí a jejich dítěte jsou tu najednou tři. Nejdřív to povzbuzuje, a tak to jde chvilku dál. Všecko, co je opravdu špatné, začíná z něčeho nevinného. A tak člověk žije den po dni, raduje se z toho, co má, a neláme si hlavu. Člověk lže a nenávidí to, ničí ho to a je to den ze dne nebezpečnější, ale žije se ze dne na den, jako za války.

Bylo třeba, abych ze Schrunsu odjel do New Yorku vyjednávat s nakladateli. Vyřídil jsem si v New Yorku svoje záležitosti, a když jsem se vrátil do Paříže, byl bych měl sednout na první vlak z Gare de l'Est, co by mě odvezl do Rakouska. Ale ta dívka, do které jsem byl zamilovaný, byla tehdy v Paříži a já nesedl na první vlak, ani na druhý, ani na třetí.

Když jsem zase uviděl svou ženu, jak stojí u kolejí, když vlak projížděl kolem dříví na hromadách a vjížděl do stanice, toužil jsem, abych býval radši umřel, než kdy miloval někoho jiného než ji. Usmívala se, slunce jí svítilo na líbezný, ze sněhu a slunce opálený obličej, stála tu na slunci, krásně rostlá s rudozlatými vlasy, které jí za celou zimu neurovnaně a překrásně narostly, a vedle ní stál Mr. Bumby, blondatý cvalík s tvářičkami červenými, že vypadal jako pěkný chlapec z Vorarlbergu.

„Ach, Tatie," řekla, když jsem ji držel v náručí, „už jsi zpátky a ta cesta se ti tak povedla. Miluju tě a tolik se nám po tobě stýskalo."

Miloval jsem ji a nemiloval jsem nikoho jiného a zažili jsme nádhernou, kouzelnou dobu, dokud jsme byli sami. Práce mi šla, podnikali jsme ohromné túry a už jsem myslel, že jsme zase nezranitelní, a teprve když jsme pozdě zjara odjeli z hor a vrátili se do Paříže, začala ta druhá záležitost zase znova.

To byl konec té první doby v Paříži. Paříž už nikdy nebyla taková, třebaže to pořád byla Paříž a člověk se měnil tak, jak se měnila ona. Do Vorarlbergu jsme se už nikdy nevrátili, a ti boháči taky ne.

Ale Paříž nikdy nebere konce a vzpomínky každého člověka, který tam žil, jsou jiné než vzpomínky všech ostatních. Vždycky jsme se do ní vraceli, ať jsme byli kdekoliv, ať se jakkoliv změnila, ať bylo sebetěžší nebo sebelehčí dostat se tam. Paříž vždycky stojí za to, a člověk dostal nazpátek, ať tam s sebou přinesl cokoliv. Ale takováhle bývala Paříž v těch dávných dobách, kdy jsme byli velice chudí a velice šťastní.

ne vzpomínky, ale život

Ne, nikdy nenapsal o Paříži. O té Paříži, o kterou stál.

Hemingway; Sněhy na Kilimandžáru

Snad každý spisovatel prožívá někdy období toho, čemu se říká tvůrčí krize. Podle osobní povahy, sensitivity a stavu duševního zdraví muže taková krize mít různé podoby: od lehké podrážděnosti přes cynismus a hysterii až k hlubokému zoufalství, v extrému končícímu sebevraždou. I deprese, jež zastínila poslední léta Hemingwayova života, byla takovou, v podstatě tvůrčí, krizi. Podle svědectví přátel trpěl pocitem, že je jako spisovatel vyřízen a že všechno, co napsal, nestojí za nic. Trýzeň se ještě vystupňovala po nezdařené knize Nebezpečné léto (The Dangerous Summer, 1960), která měla být jakousi novou a moudřejší variantou esejisticko-filosofické reportáže o býčích zápasech Odpolední smrt (Death in the Afternoon, 1938), a jejíž úplné knižní vydání Hemingway nakonec zakázal (vyšly jen výňatky v časopise Life). Spisovatele, který celý život spoléhal na tělesnou sílu a robustnost, začal sužovat vysoký krevní tlak a vleklá jaterní choroba, a co nejhoršího, opouštěla ho paměť;

vždycky na ni byl pyšný, na svou dickensovskou schopnost evokovat si přesně lidi a místa, a pak najednou vzbudil jedné březnové noci v roce 1960 jeho první manželku Hadley meziměstsky telefon a Hemingwayův hlas ji zoufale žádal, aby si vzpomněla na jakési lidi a drobné události jejich společného života ve dvacátých letech v Paříži, protože jemu zcela vypadly z paměti.

V takovém rozpoložení prováděl poslední retuše na knize o Pohyblivém svátku (A Moveable Feast, 1964). Myslím, že má pravdu George Plimpton, když říká, že důvody, proč ji začal v roce 1958 psát, byly vlastně v podvědomí terapeutické. Už nikdy nenapiše ty věci, jejichž napsání si šetřil na dobu, až bude znát dost, aby je napsal dobře, uvažuje hrdina jeho povídky Sněhy na Kilimandžáru, umírající spisovatel Harry, a jako první takovou věc uvádí Paříž, a potom sněžnou krásu Alp a večery v horském hotelu s panem Lentem.

Nuže, Hemingway se tři roky před smrtí rozhoduje, že nadešel čas o těchto věcech napsat. Ve sklepe pařížského hotelu Ritz našel se svou poslední ženou Mary dva kufry, které tam ležely téměř třicet let. V nich bylo několik zápisníků, obsahujících tužkou psané poznámky z jeho tehdejšího pobytu v Paříži. Pomohly mu oživit v paměti některé konkrétní události té dávné doby, a on je přetvořil v črty-povídky knihy, kterou máte před sebou.

Řekl jsem „črty-povídky“. Hemingway nikdy nevedl ostrou dělící čáru mezi fikcí a nefiktivním záznamem skutečnosti; jednu knihu. Zelené pahorky africké, napsal dokonce proto, aby se přesvědčil, jestli tvářnost nějaké krajiny a obraz událostí jednoho měsíce ob stojí, jsou-li vyličený podle pravdy, v soutěži s dílem, jež vytvořila fantazie, a odborníci vystopovali v jeho románech i povídkách nesčetné autentické zážitky a osobnosti, jen zcela průhledně kamuflované. Když se pokoušel své první povídky vydat, nakladatelé je odmítali, protože jim připadaly jako pouhé črty; potom se, v neposlední řadě právě vlivem těchto próz, zcela proměnila tvář moderní povídky, a mnohé příběhy z Pohyblivého svátku, koncipované jako vzpomínkové črty, cítíme dnes spíš jako povídky — zejména tragikomické a jímavé pasáže o smutném rytíři moderní americké prózy Francis Scotta Fitzgeraldovi.

Tuto zvláštní vlastnost neurčitého prozaického útvaru, který v rukou velkého umělce zůstává plnohodnotnou prózou, demonstrují črty o lidech, o nichž nevíme prakticky nic, a kteří by nás proto v konvenčně napsaných memoárech patrně nezajímali: a přece tu dychtivě sledujeme počínání obskurního básníka Ralpa Cheevera Dunninga a nedostáváme se do pokušení přeskočit líčení jeho eskapád a začít se raději do kapitol o Gertrudě Steinové, o níž přece jen něco víme, alespoň to, že prý měla na Hemingwaye značný literární vliv.

Snad je to také proto, že knížka především vydává svědectví o svém autorovi. Nebyl to zdaleka člověk bez chyb a bez averzí: sám byl velice citlivý na veřejné zasahování do svého soukromí, a přesto dovedl hodně bezostyšně, surově a zcela veřejně na nejcitlivějších místech zasáhnout i někdejší přátele v chatrně zamaskovaných literárních postavách a parodiích (např. Sherwooda Andersena v Jarních přívalech, Scofta Fitzgeralda ve Sněžích na Kilimandžáru nebo Sinclaira Lewise v románu Přes řeku a mezi stromy). Ani v Pohyblivém svátku nešetří jedovatostí, o jejímž objektivním oprávnění je často na místě pochybovat (nelichotivé portréty Forda Madoxe Forda nebo Wyndhama Lewise, i pochybné

pasáže o Gertrudě Steinové, z nichž příliš trčí Hemingwayova dlouholetá snaha očistit se z „nařčení“, že ho naučila psát, jak to naznačila v Autobiografii Alice B. Toklasové). I v Pohyblivém svátku říká na svého kdysi nejlepšího přítele Fitzgeralda věci o nic méně intimní a v podstatě podobné tem, kvůli nimž kdysi tělesně napadl jistého známého literárního kritika, když, jeho výroku o své (umělecké) impotenci dal sexuální smysl — třebaže je říká s humorem, vkusem a tesknou nostalgií po člověku, který přes všechnu svou slabost byl přece jen jedním z mála opravdu prvořadých talentů v literatuře našeho století. I v Pohyblivém svátku vystupuje konečně on sám, mladý Hemingway, jako ušlechtilý, nevinný a veskrze idealisticky začínající spisovatel a milující manžel — třebaže víme, že dovedl velmi cílevědomě (i když zcela čestně) jít za kariérou, a přestože víme, že v oboru manželské stálosti rozhodne nepatřil k zářným vzorům.

Ale to všechno nevadí, protože jeho poslední kniha potvrzuje, že to byl umělec zcela vzácný, naprosto mimořádný — a takovým, říká Faulkner, budiž odpuštěna i vražda vlastní matky.

Vždyť na stránkách Pohyblivého svátku ožívá nejen Paříž oněch ztracených let Hemingwayova mládí, které tak brzy skončilo, ta Paříž, kdy víno a jídlo bylo laciné a kdy se zdálo, že dochází k velkému znovuzrození umění (Philip Young), ale Paříž mládí nás všech, našich surrealistických básníků, město, kde bylo k nebi blíže — Paříž mládí vůbec; toho času, jehož si nikdo nikdy nevážil a každý toho později pozdě litoval. Ožívají zde bulváry v jarním vánku, kavárny, kde spisovatel mohl sedět nad skleničkou laciného vína celý den, nerušen číšníky předávajícími službu, a psát a cítit radost z krásné věci, vznikající mu pod rukama, a mohl do této nezištné, neerotické radosti pojmout i neznámou krásnou dívku, čekající v téže kavárně na neznámého milence.

To vše a mnoho jiného zde doslova ožívá; v téhle knize se totiž vlastně nevzpomíná, tady se znovuprožívá.

A protože v síle znovu prožít a sugerovat i čtenáři to jakoby autentické prožití je síla literatury, není to jistě kniha, která by patřila mezi nejmenší.

Josef Škvorecký

ernest hemingway

pohyblivý svátek

Z anglického originálu *A Moveable Feast* (Charles Scribner's Sons, New York 1964) přeložil Stanislav Mareš. Doslov napsal Josef Škvorecký. Obálku a vazbu navrhl a graficky upravil Zdeněk Chotěnovský. Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 2065. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1966.

Odpovědná redaktorka Eva Masnerová.

Vytiskla Polygrafia, n. p., Praha. 7,05 autorských archů (z toho 6,13 text, 0,92 ilustrace) 7,25

vydavatelských archů D 07*50410 — Vydání první Náklad 55 000 výtisků. 13/34 01—058—66

Cena brož. 10 Kčs,

váz. 16 Kčs.